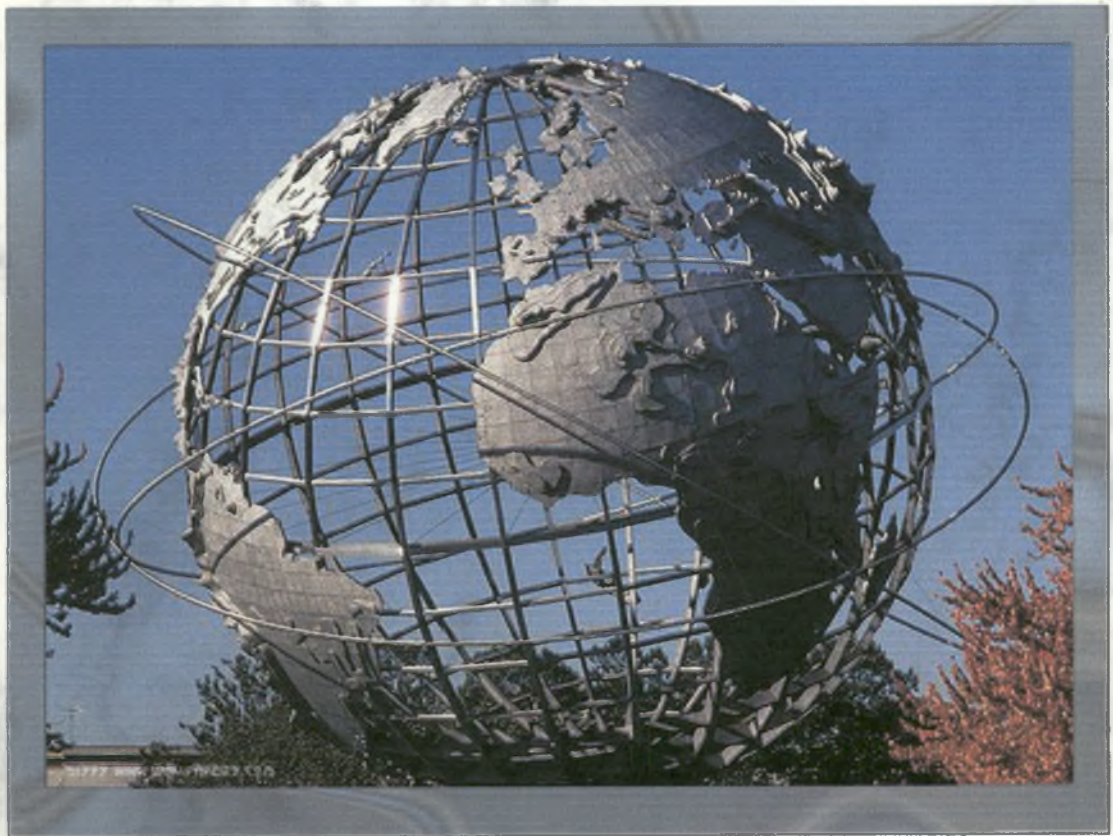

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΕΤΟΣ 2004-2005

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ : «Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ
ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΜΕΣΑ
ΣΤΑ ΠΛΑΙΣΙΑ ΤΗΣ Ε.Ε.»

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ: κ. ΖΟΥΜΠΟΥΛΑΚΗΣ

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ : ΡΟΒΙΣΗ ΣΠΥΡΙΔΟΥΛΑ
Α.Μ. : 1601093

ΒΟΛΟΣ 2005

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ & ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ «ΓΚΡΙΖΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ»**

Αριθ. Εισ.: 4617/1
Ημερ. Εισ.: 08-05-2005
Δωρεά: Συγγραφέα
Ταξιθετικός Κωδικός: ΠΤ – ΟΕ
2005
ΡΟΒ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ (Ελληνικά – Αγγλικά).....σελ.2
ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....σελ. 3-4

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο : Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ Κ΄ Η ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΠΡΙΝ ΤΟ 1981.

1.1 Η εξέλιξη των τραπεζών μετά τον 16 ^ο αιώνα.....σελ. 5
1.2 Η ιστορική εξέλιξη του ελληνικού τραπεζικού συστήματος.....σελ. 5-7
1.3 Τα σημεία καμπής στην εξέλιξη του τραπεζικού συστ. (1840-1913).....σελ. 7-8
1.4 Η περίοδος 1944-1981. ....σελ. 8-10
1.5 Η Ελληνική οικονομία του Μεσοπολέμου (1918-1936).....σελ. 10-13
1.5.1 Η περίοδος 1918-1922.
1.5.2 Η περίοδος 1922-1928.
1.5.3 Η περίοδος 1928-1932.
1.5.4 Η περίοδος 1932-1936.
1.6 Η σταθεροποίηση του 1928 κ΄ η ίδρυση της Τράπεζας της Ελλάδος....σελ. 13
1.7 Δομή του ελληνικού χρηματοοικονομικού συστήματος.....σελ. 14
1.8 Σύντομο ιστορικό. ....σελ. 14-16

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο : ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ.

2.1 Στόχοι της τραπεζικής πολιτικής της Κοινότητας.....σελ. 17-18
2.2 Κύρια στοιχεία της τραπεζικής ενοποίησης.....σελ. 18-20
2.3 Η 2 ^η ευρωπαϊκή τραπεζική πράξη.....σελ. 21-25
2.4 Τα χαρακτηριστικά του ελληνικού Τ.Σ.....σελ. 25-27
2.4.1 Το υπόδειγμα μιας αντιπροσωπευτικής τράπεζας.....σελ. 28-30
2.4.2 Οι λειτουργίες των τραπεζών.....σελ. 30
2.4.3 Οι λειτουργίες των Μεσολαβητικών (Εμπορικών) τραπεζών.....σελ. 30-32
2.4.4 Το τραπεζικό σύστημα κ΄ η Κεντρική τράπεζα.....σελ. 33-34
2.5 Εσωτερική αγορά κ΄ αλλαγές στο ευρωπαϊκό πεδίο.....σελ. 34-35
2.6 Η απελευθέρωση κ΄ μετασχηματισμός του τραπεζικού συστήματος.....σελ. 35-36
2.7 Η συνθήκη του Μαστριχτ.....σελ. 37
2.8 Η ΕΚΤ – Η συγκρότησή της.....σελ. 37-43
2.9 Το σύστημα εγγύησης καταθέσεων στην Ελλάδα.....σελ. 44-51

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο : ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΚΑΙ ΝΕΑ ΤΡΑΠΕΖΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ.

3.1 Το διεθνές περιβάλλον κ΄ η εισαγωγή νέων προϊόντων.....σελ. 52-53
3.2 Εξελίξεις κ΄ τάσεις στην τραπεζική.....σελ. 53-55
3.3 Διεθνές Factoring κ΄ ελληνικές τράπεζες.....σελ. 55-56
3.4 Τραπεζικό προϊόν κ΄ παραγωγικότητα.....σελ. 56-57
3.5 Η διεθνοποίηση των κεφαλαιαγορών κ΄ των τραπεζών.....σελ. 57-58
3.6 Όφελος κ΄ κόστος από την διεθνοποίηση της τραπεζικής.....σελ. 58
3.7 Η διατραπεζική αγορά.....σελ. 59-60
3.8 Οι αλλαγές στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα (1998-2005).....σελ. 60-67
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....σελ. 68-70
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....σελ. 71-72

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Από τις αρχές της δεκαετίας του '80 το τραπεζικό σύστημα, με την ένταξη της Ελλάδος στην Ε.Ε., έχει σημειώσει τεράστιες αλλαγές. Η ενιαία αγορά και η πιστωτική απελευθέρωση οδήγησαν στην επίτευξη της μακροοικονομικής σταθερότητας. Έτσι, το ελληνικό τραπεζικό σύστημα έγινε πιο ανταγωνιστικό μέσα στα πλαίσια του νέου διεθνούς περιβάλλοντος.

Πρωταρχικό ρόλο της δεκαετίας του '90, αποτελεί η αποκρατικοποίηση του τραπεζικού τομέα με την μορφή είτε των ιδιωτικοποιήσεων είτε της κρατικής απελευθέρωσης. Μετά το 1995 εμφανίζεται ένα κύμα συγχωνεύσεων και εξαγορών. Η περίοδος που το ελληνικό τραπεζικό σύστημα σημείωσε ανάταση ήταν το 1997-1999, όπου ενσωματώθηκαν καινούργιες υπηρεσίες και δραστηριότητες.

Επιπρόσθετα, οι ελληνικές τράπεζες έστρεψαν όλη την προσοχή τους στην ανάπτυξη του τεχνολογικού και λειτουργικού τους πεδίο, έτσι ώστε να μπορέσουν να γίνουν ανταγωνιστές στην διεθνή και κοινοτική αγορά. Έτσι, εκτός των Μηχανημάτων Αυτόματης Ανάλυσης, πραγματοποιήθηκε μια νέα δίοδος για τις συναλλαγές μέσω Internet.

Συνεπώς, τα βασικά συστατικά από τα οποία πρέπει να αποτελείται ο «σκελετός» του ελληνικού τραπεζικού συστήματος για να μπορεί να είναι ανταγωνιστικό έναντι των διεθνών αγορών και εντός της Ε.Ε. είναι τα : χαμηλά επίπεδα κόστους, το μέγεθος των λειτουργιών και οι επενδύσεις για την εισαγωγή νέων μεθόδων τεχνολογίας.

SUMMARY

From the beginning of the decade 80, the banking system, with the integration of Greece in the EU, has marked enormous changes. The common market and the liberalization of the credit system led to the achievement of macroeconomic stability. Thus, the Greek banking system became more competitive in the frames of new international environment.

Fundamental role of the '90, constitutes the privatisation of banking system with the form of privatisations or government owned release. After the 1995, companies started to joint and buying each other. The Greek Banking System started to develop during 1997-1999 when new services and activated were incorporated in the system.

Furthermore, the Greek banks turned all their attention towards the development of their technological and operational areas so that they could become competitive in the international and E.U. market. Thus, except the Instruments of Automatic Undertaking, was realised another way for the transactions, the Internet.

Consequently, the basic elements of Greek banking system are the operations, the low cost as well as the investments for the adoption of the new technological methods. All the above make the Greek banking system competitive in the international market and within the E.U.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η προσπάθεια για τη επίτευξη της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης συνέπεσε με την απελευθέρωση των αγορών και την αναδιαμόρφωση των οικονομιών των κρατών μελών. Η πρόοδος της πληροφορικής και της τεχνολογίας με την παράλληλη παγκοσμιοποίηση της αγοράς δανειακών κεφαλαίων επέφερε ριζικές αλλαγές στο τραπεζικό και πιστωτικό τομέα.

Στο συγκεκριμένο σημείο είναι χρήσιμο να αναφέρουμε ότι τα γεγονότα εκείνα, τα οποία επηρέασαν τις λειτουργίες του ευρωπαϊκού χρηματοπιστωτικού συστήματος με τρόπο καθοριστικό, είναι δύο. Αφενός η εισαγωγή ενός ενιαίου νομίσματος δημιούργησε σημαντικές προϋποθέσεις για την περαιτέρω εμβάθυνση της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και αφετέρου οι εξελίξεις και οι μεταβολές που συντελούνται στο διεθνές πεδίο. Γεγονός αναμφισβήτητο είναι ότι η εισαγωγή του ευρώ έφερε έντονες ανταγωνιστικές πιέσεις στο ευρωπαϊκό τραπεζικό τομέα καθώς επηρέασαν την μορφή της ενιαίας αγοράς.

Έτσι, οι αλλαγές αυτές στο ευρωπαϊκό πεδίο δεν άφησαν ανεπηρέαστο το ελληνικό τραπεζικό σύστημα. Μετά το 1981 η ελληνική πραγματικότητα αλλάζει. Οι ελληνικές τράπεζες μέσα σε αυτόν τον έντονο και σκληρό ανταγωνισμό και την παγκοσμιοποίηση δεν έμειναν άπραγες αλλά μπήκαν στη διαδικασία να βρουν νέους τρόπους λειτουργίας, με αξιοσημείωτα αποτελέσματα.

Με τη παρούσα εργασία γίνεται μία προσπάθεια να καταγραφεί η πορεία του ελληνικού τραπεζικού συστήματος, με έμφαση στην εξέλιξη των τραπεζών με την ένταξη της Ελλάδος στην Ε.Ε.

Η εργασία αποκτά την έξης μορφή :

- ✓ Το κεφαλαίο 1^ο αναφέρεται στην εξέλιξη του ελληνικού τραπεζικού συστήματος από το 1840 έως το 1981. Επίσης, εμπεριέχει και την δομή του ελληνικού χρηματοοικονομικού συστήματος μαζί με ένα σύντομο ιστορικό.
- ✓ Το κεφαλαίο 2^ο εξετάζει εκτενέστερα το ελληνικό τραπεζικό σύστημα μέσα στο πεδίο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Εμπεριέχει τις λειτουργίες και τα χαρακτηριστικά του ελληνικού τραπεζικού συστήματος. Επιπρόσθετα, αναφέρεται στην απελευθέρωση του τραπεζικού συστήματος. Επίσης, γίνεται μία προσπάθεια να κατανοηθεί το σύστημα εγγύησης καταθέσεων στην Ελλάδα.
- ✓ Το κεφαλαίο 3^ο εντοπίζει τα στοιχεία της σύγχρονης τραπεζικής και φανερώνει τα νέα τραπεζικά προϊόντα που εμφανίστηκαν στο ελληνικό προσκήνιο. Επιπλέον, γίνεται λόγος για την διεθνοποίηση των τραπεζών και την διατραπεζική αγορά. Στο τέλος του κεφαλαίου διατυπώνονται οι τελευταίες εξελίξεις του ελληνικού τραπεζικού συστήματος (1998-2004).

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

- ✓ Στον επίλογο της εργασίας παρουσιάζονται τα βασικά συμπεράσματα. Για την τεκμηρίωση της παρούσας εργασίας χρησιμοποιήθηκαν έγκυρες πηγές που αναγράφονται στη βιβλιογραφία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

‘ Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΠΡΙΝ ΤΟ 1981. ’

1.1 Η ΕΠΕΚΤΑΣΗ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΜΕΤΑ ΤΟ 16^ο ΑΙΩΝΑ

Η εξέλιξη της οικονομίας από την αγροτική – φεουδαρχική μορφή και την εμπορευματοκρατία, με την εισβολή της βιομηχανικής παραγωγής κατά το 16^ο και 17^ο αιώνα, οδήγησε σε μια γενική οικονομική μεγέθυνση. Αυτό σε συνδυασμό με την ανάπτυξη των σιδηροδρόμων και των ναυτιλιακών μεταφορών, δημιούργησε αύξηση των χρηματικών διαθεσίμων που κυκλοφορούσαν παγκοσμίως, όχι σε ποσότητα αλλά σε πραγματική αξία και διεύρυνε τις ανάγκες για κεφάλαια.

Η συνολική αύξηση της ζήτησης και της προσφοράς χρήματος οδήγησε σε εντυπωσιακή ανάπτυξη του τραπεζικού συστήματος, με τα εξής χαρακτηριστικά :

- Περιορίστηκαν οι μικρές οικογενειακές τράπεζες και εμφανίστηκαν λίγες μεγάλες τράπεζες με σημαντικά κεφάλαια, που ανήκουν σε αρκετούς μετόχους.
- Αναπτύχθηκε και απέκτησε συγκεντρωτικό χαρακτήρα το τραπεζικό σύστημα με την αγορά από τις μεγάλες τράπεζες των μικρότερων οικογενειακών τοπικών τραπεζών.
- Καταβάλλονται τόκοι από τις μεγάλες τράπεζες στους καταθέτες, προκειμένου να συγκεντρώνουν κεφάλαια για να επεκτείνουν τις εργασίες τους, ενώ οι μικρές οικογενειακές τράπεζες μέχρι το 1820 δεν κατέβαλλαν τόκους στους καταθέτες, παρά μόνο «φύλαγαν» τα χρήματά τους και τα πολύτιμα μέταλλα.
- Μεταβλήθηκε η διάρθρωση της τραπεζικής δανειοδότησης, γιατί οι τράπεζες αρχίζουν να περιορίζουν πλέον τις εγγυήσεις – εξασφαλίσεις που ζητούσαν μέχρι τότε για τη δανειοδότηση.
- Δημιουργήθηκαν τραπεζικά υποκαταστήματα στο εξωτερικό και αναπτύχθηκε συνεργασία με τράπεζες άλλων χωρών, αναλαμβάνοντας την εξυπηρέτηση διεθνών εμπορικών ανταλλαγών.

1.2 Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Η εξέλιξη της χρηματοπιστωτικής αγοράς στην Ελλάδα είναι συνυφασμένη με την πρόοδο και την ανάπτυξη της οικονομίας της. Μέχρι την εθνικοαπελευθερωτική επανάσταση του 1821 δεν υπήρχαν άξια λόγου τραπεζικά ιδρύματα. Υπήρχαν όμως ιδιώτες τραπεζίτες, τόσο στην Πελοπόννησο και την Στερεά Ελλάδα όσο και στην Κωνσταντινούπολη, όπου, καθώς γράφει ο Γάλλος ιστοριογράφος Καρέλ, υπήρχαν αρκετοί Φαναριώτες τραπεζίτες.

Μετά τη νικηφόρα επανάσταση και όταν άρχισαν να οργανώνονται οι διάφοροι κλάδοι της οικονομίας, η μόνη πηγή δανεισμού ήταν ο ιδιωτικός άμεσος δανεισμός, με βαρείς και τοκογλυφικούς όρους. Οι πρώτες προσπάθειες για την ίδρυση τράπεζας έγιναν από τον Καποδίστρια και κατέληξαν, με ψήφισμα της κυβέρνησης στις 2

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

Φεβρουαρίου 1828, στη σύσταση της Εθνικής Χρηματιστικής Τράπεζας. Από την αρχή όμως η τράπεζα αυτή δεν κατόρθωσε να αποταμιευμένα κεφάλαια και έξι χρόνια μετά την ίδρυσή της οδηγήθηκε στη διάλυση.

Οριστική λύση και πρώτο ουσιαστικό πιστωτικό ίδρυμα της Ελλάδας ήταν η ίδρυση της Εθνικής Τράπεζας της Ελλάδος το 1841. Η Εθνική Τράπεζα, παρότι ο κύριος σκοπός της ήταν εκδοτικός, συγκέντρωσε πάνω της όλες τις χρηματοπιστωτικές λειτουργίες της οικονομίας. Έτσι σταδιακά, και μέχρι το 1897, εξελίχθηκε σε τράπεζα εμπορικής, κτηματικής, προεξοφλητικής, αγροτικής, τέλος και βιομηχανικής πίστης. Κατά την ίδια περίοδο ιδρύθηκαν και λειτούργησαν συμπληρωματικά προς την Εθνική Τράπεζα η Ιονική Τράπεζα, η Τράπεζα Ηπειροθεσσαλίας κτλ.

Με την πτώχευση του κράτους το 1897 και μέχρι την επανάσταση του 1909 δεν υπήρξε καμία ουσιαστική εξέλιξη στο χρηματοπιστωτικό τομέα, δεδομένου ότι η κύρια φροντίδα του κράτους ήταν η τακτοποίηση των δυσμενών συνεπειών στην οικονομία από την πτώχευση. Η έξοδος από το πολιτικό και οικονομικό τέλμα, από το 1909 και μετά, και η εδαφική εξάπλωση του ελληνικού κράτους συμβάδισαν με τη γενικότερη οικονομική εξέλιξη και παράλληλα με την ανάπτυξη της χρηματοδότησης της οικονομίας για μία εικοσαετία περίπου. Αυτή η εξέλιξη δημιούργησε έντονη την ανάγκη εξειδίκευσης του αντικειμένου των τραπεζών. Η κατεύθυνση της εξειδίκευσης της τραπεζικής οργάνωσης στην Ελλάδα εκδηλώθηκε αρχικά με την ίδρυση της Κτηματικής Τράπεζας, το 1927, με την απόσπαση του κλάδου της κτηματικής πίστης από την Εθνική Τράπεζα.

Ακολούθησε το 1928 η ίδρυση της Τράπεζας της Ελλάδος. Το 1930 ακολούθησε η ίδρυση της Αγροτικής Τράπεζας της Ελλάδος, με σκοπό τη δημιουργία αυτοτελούς οργάνου για την ευρύτερη και συστηματικότερη άσκηση της αγροτικής πίστης, με την απόσπαση και του κλάδου αυτού από την Εθνική Τράπεζα. Την ίδια χρονιά ωριμάζουν και συμμετέχουν στο χρηματοπιστωτικό σύστημα η Εμπορική Τράπεζα, η Τράπεζα Αθηνών, η Τράπεζα Εμπορικής Πίστωσης κτλ.

Στην μεταπολεμική περίοδο λειτούργησαν οι μεσολαβητικές τράπεζες που λειτουργούσαν και πριν από το πόλεμο. Με μία σύντομη ανασκόπηση, παρατηρούμε την ίδρυση και λειτουργία των ακόλουθων χρηματοπιστωτικών οργανισμών :

- Το 1950 ιδρύθηκε η Κεντρική Επιτροπή Δανείων (ΚΕΔ), με αντικείμενο τη διαχείριση των κεφαλαίων που χορηγήθηκαν στη χώρα μας από το σχέδιο Μάρσαλ και την κατανομή τους, μέσα από τις τράπεζες διακίνησης κεφαλαίων, προς τις διάφορες επιχειρήσεις, χωρίς όμως ευθύνη και έλεγχο των τραπεζών για τη διάθεσή τους.
- Το 1954 την ΚΕΔ διαδέχτηκε ο Οργανισμός Χρηματοδότησης Οικονομικής Ανάπτυξης (ΟΧΟΑ), που είχε σκοπό τη διαχείριση των απομεινάντων κεφαλαίων από τη βοήθεια του σχεδίου Μάρσαλ και τη χορήγηση βιομηχανικών μακροπρόθεσμων πιστώσεων, με βάση τραπεζικά πλέον κριτήρια και με ευθύνη και εγγύηση των τραπεζών αυτή τη φορά.
- Το 1959 ιδρύθηκε ο Οργανισμός Βιομηχανικής Ανάπτυξης (ΟΒΑ), με αντικείμενο εργασιών την άσκηση της μεσομακροπρόθεσμης πίστης προς τη βιομηχανία.
- Το 1964 ιδρύθηκε από το ελληνικό δημόσιο η Ελληνική Τράπεζα Βιομηχανικής Αναπτύξεως (ΕΤΒΑ), στην οποία συγχωνεύτηκαν οι προϋπάρχοντες

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

χρηματοδοτικοί οργανισμοί. Σκοπός της ΕΤΒΑ ήταν η δημιουργία μιας καθαρά βιομηχανικής τράπεζας, σύμφωνα με τα επιτυχημένα πρότυπα ομοειδών χρηματοδοτικών οργανισμών που υπήρχαν στο εξωτερικό, με προοπτική τη συμμετοχή και υποβοήθηση στη διενέργεια βιομηχανικών επενδύσεων, την ενίσχυση της αγοράς χρηματικών κεφαλαίων και τη δημιουργία βιομηχανικών περιοχών.

- Παράλληλα με την ΕΤΒΑ ιδρύθηκαν στη συνέχεια επενδυτικές τράπεζες από ιδιωτικά τότε τραπεζικά ιδρύματα, σε συνεργασία με ξένα τραπεζικά κεφάλαια.
- Κατά τη δεκαετία 1960-1970 έκαναν έντονα την εμφάνισή τους στη χώρα μας υποκαταστήματα ξένων τραπεζικών ιδρυμάτων.
- Κατά τα χρόνια αυτά μετατράπηκε και το Μετοχικό Ταμείο Στρατού σε τραπεζικό ίδρυμα, με την επωνυμία Γενική Τράπεζα της Ελλάδος και με όλες τις χρηματοπιστωτικές λειτουργίες των άλλων τραπεζών.

Πέρα από τα παραπάνω στα τέλη του 20^{ου} αιώνα λειτουργούσαν στη χώρα μας και μια σειρά άλλες μεσολαβητικές τράπεζες, όπως : Τράπεζα Πειραιώς, Αττικής, Εργασίας, Λαϊκή, Aspis, Eurobank, Τράπεζα Μακεδονίας-Θράκης, Τράπεζα Χίου, Κρήτης κτλ.

1.3 ΤΑ ΣΗΜΕΙΑ ΚΑΜΠΗΣ ΣΤΗΝ ΕΞΕΛΙΞΗ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΜΕΓΕΘΩΝ (1840-1913)

Η ΕΤΕ την περίοδο αυτή αποτελεί μια «καθολική» τράπεζα. Από το Μάρτιο του 1841 η ΕΤΕ πρέπει να διαθέτει το 80% του χρηματικού κεφαλαίου σε δάνεια και μόλις το υπόλοιπο 20% για τις τραπεζικές εργασίες. Με τον ίδιο νόμο το 1841 το απλό δικαίωμα έκδοσης τραπεζογραμματίων μεταβλήθηκε σε αποκλειστικό προνόμιο. Στα χρόνια που ακολουθούν οι εργασίες της Τράπεζας επεκτείνονται όχι μόνο ποσοτικά άλλα και θεαματικά. Η ΕΤΕ είναι ταυτόχρονα εκδοτική, εμπορική και κτηματική και μετά το 1861 και αγροτική τράπεζα. Δύο είναι οι κρίσεις που επηρεάζουν την ΕΤΕ.

«Πρώτα η κρίση του 1848. πρόκειται για εισαγόμενη κρίση. Καθώς οι εξωτερικές πιστώσεις περιορίζονται, η μεγάλη εκροή μεταλλικό εναποταμίευμα της ΕΤΕ και καθιστούν αναγκαία την επιβολή της αναγκαστικής κυκλοφορίας του. Η κατάσταση επιδεινώνεται μετά την πτώση της σταφίδας και τον περιορισμό της εγχώριας ζήτησης. Η Τράπεζα, για τη δική της σωτηρία, προσπαθεί να συγκεντρώσει τα κεφάλαια που έχει διαθέσει στην οικονομία επιτείνοντας τη γενική έλλειψη ρευστότητας. Παρότι τη δεινή θέση του εμπορίου ανακτά γρήγορα τα κεφάλαια. Το επόμενο έτος (1849), μια τροποποίηση του καταστατικού, που επέτρεψε στην ΕΤΕ τη συμμετοχή του μισού του μετοχικού της κεφαλαίου, θέτει τις θεσμικές βάσεις για μια νέου τύπου εμπλοκή της ΕΤΕ στον επιχειρηματικό κύκλο. Η Εθνική βγαίνει από την κρίση με αυξημένη την αξιοπιστία της για να αντιμετωπίσει ένα νέο πρόβλημα. Σε περίοδο κακών συνθηκών στην αγροτική παραγωγή η Τράπεζα γίνεται αποδέκτης υπερβολικά μεγάλων κεφαλαίων, για τα οποία δεν υπάρχουν άλλες ευκαιρίες τοποθέτησης. Αντιμετωπίζει τώρα πρόβλημα υπερβολικής ρευστότητας το οποίο προτίθεται να λύσει ο νόμος της 25^{ης} Οκτωβρίου 1853 με τον οποίο της επιτράπηκε να χορηγήσει δάνεια που να υπερβαίνουν τα $\frac{3}{4}$ του μετοχικού της κεφαλαίου, αν το πόσο της υπέρβασης καλύπτεται από μακροπρόθεσμες έντοκες καταθέσεις.»¹

¹ «Οι τράπεζες και η κρίση, Κ. Κωστής, εκδ. Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, Αθήνα 1985»

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι^ο

Έξαλλον κατά την κρίση του 1856 η Τράπεζα φαίνεται ότι δρα κατά τελείως διαφορετικό τρόπο από ότι το 1848. Τα κεφάλαια που διατηρεί στο εξωτερικό της επέστρεψαν.

Έτη ύφεσης : 1846, 185, 1853, 1857, 1864, 1869, 1874, 1878, 1882, 1887, 1891, 1897, 1901, 1907.

Έτη αιχμής : 1848, 1852, 1855, 1860, 1866, 1871, 1876, 1879, 1884, 1889, 1895, 1899, 1905, 1911.

Η ίδια η ΕΤΕ, δίχως βέβαια να είναι κρατική τράπεζα αποκτά οιονεί κρατικό χαρακτήρα εκδίδοντας το επίσημο τραπεζογραμμάτιο και κατά συνέπεια η εγκατάσταση της εκτός του διοικητικού κέντρου της χώρας θα ήταν άτοπη. Παρόλο αυτά επεκτείνεται γρήγορα στο χώρο ιδρύοντας αρχικά πρακτορεία και αργότερα υποκαταστήματα. Τα τρία πρώτα πρακτορεία ιδρύονται το 1845 στη Σύρο, την Πάτρα και τη Χαλκίδα, για να μετατραπούν σε έμμισθα υποκαταστήματα στις 10 Σεπτεμβρίου 1858. Η διεύθυνση της ΕΤΕ στην οικονομία της επαρχίας με την ίδρυση υποκαταστημάτων συνεχίζεται. Έτσι το 1873 η Εθνική αναλαμβάνει να ιδρύσει 22 υποκαταστήματα σε όσες επαρχίες δεν είχε ακόμα επεκταθεί, για να εξασφαλίσει το εκδοτικό της προνόμιο απέναντι στον κίνδυνο της Γενικής Πιστωτικής Τράπεζας, η οποία είχε ιδρυθεί το προηγούμενο χρόνο και είχε εξασφαλίσει το εκδοτικό προνόμιο για τις επαρχίες όπου δεν υπήρχε υποκατάστημα της ΕΤΕ. Τελικά η Πιστωτική δεν θα αποκτήσει το εκδοτικό προνόμιο και τα 20 από τα υποκαταστήματα θα καταργηθούν μεταξύ 1876 και 1882. Έξάλλον η ΕΤΕ απόκτα το 1898 τα υποκαταστήματα της Προνομιούχου Τράπεζας Ηπειροθεσσαλίας, την οποία και απορρόφησε.

Η κρίση που διαπιστώνεται με περιορισμό των προεξοφλήσεων γύρω στο 1885 φθάνει με καθυστέρηση στα περιφερειακά υποκαταστήματα κατά την περίοδο 1886-1895. Η ίδια κρίση, που στα μεγάλα αστικά κέντρα εκδηλώνεται με μείωση της μέσης αξίας της προεξοφλούμενης συναλλαγματικής, στα μικρά αστικά κέντρα εκδηλώνεται με το ίδιο ακριβώς φαινόμενο, αν και λιγότερο έντονο. Τα «μεγάλα» υποκαταστήματα περιορίζουν τις πιστώσεις τους προς όσους συναλλάσσονται με το εξωτερικό. Αντίθετα ο περιορισμός των πιστώσεων των «μικρών» υποκαταστημάτων απηχεί μια αγροτική κρίση.

1.4 Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1944-1981.

Η περίοδος αυτή χωρίζεται ως :

- **1944-1952 :** από την κατοχή στον εμφύλιο και την ανασυγκρότηση.

Χαρακτηριστικά : ξένη βοήθεια, νομισματική σταθερότητα, αποκατάσταση του παραγωγικού πεδίου, πρόγραμμα οικονομικής ανόρθωσης, μεταβατική περίοδος '50-52.

- **1953-1963 :** από την ανασυγκρότηση στην ανάπτυξη.

Χαρακτηριστικά : νομισματική μεταρρύθμιση, νέοι κρατικοί φορείς, απογείωση της οικονομίας, ξένες επενδύσεις, αγροτικός τομέας και κρατικός παρεμβατισμός, μετανάστευση, σύνδεση με την ΕΟΚ, τέλος αμερικάνικης βοήθειας.

- **1967-1974 :** από κρίση σε κρίση με ανάπτυξη.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

Χαρακτηριστικά : αλλαγή της ελληνικής οικονομίας, το πενταετές πρόγραμμα οικονομικής ανάπτυξης, η κρίση 1973-74.

▪ 1974-1981 : η μετάβαση στη δημοκρατία και σταθεροποίησή της.

Χαρακτηριστικά : οικονομικές εξελίξεις, η επέκταση του δημόσιου τομέα, η επιστροφή των μεταναστεύων, από την σύνδεση στην ένταξη, η κυβέρνηση χάνει τον έλεγχο της οικονομίας.

Στην Ελλάδα η ανασυγκρότηση αργεί, λόγω του εμφυλίου πολέμου. Το 1963 κυβερνά η συντηρητική παράταξη με τα δύο διαδοχικά σχήματα του ελληνικού Συναγερμού και της Εθνικής Ριζοσπαστικής Ένωσης (ΕΡΕ). Το 1964-65, ήταν η άνοδος της Ένωσης Κέντρου, ενός συνασπισμού φιλελευθέρων και αριστερών. Το 1967 κυβερνούν οι συντηρητικοί και οι κεντρώοι.

Μετά τη σταθεροποίηση του 1953 αρχίζει ο μακρύς δρόμος για την οικονομική ανάπτυξη. Ενώ οι προσπάθειες ξεκίνησαν τη δεκαετία του '50, η ανάπτυξη θα συνεχίστηκε ως το 1972-73. η περίοδος 1967-74 της διδακτορίας χαρακτηρίζεται γενικά από έναν εντεινόμενο αντιευρωπαϊσμό και από συνδυασμό πολιτικού αυταρχισμού και οικονομικού laissez faire.

Γύρω στο 1973 τελειώνει για όλη την Ευρώπη η «χρυσή εποχή» της γρήγορης ανάπτυξης που διευκόλυνε τις γιγαντιαίες οικονομικές αναδιαρθρώσεις. Με την κρίση του πετρελαίου αρχίζει μία νέα περίοδος για την Ευρώπη. Το ίδιο έτος το δικτατορικό καθεστώς κλονίζεται. Η δικτατορία αφήνει μια κοινωνία με σύγχυση.

Το κριτήριο για την περίοδο 1974-1981 είναι πολιτικό : αρχίζει με τη μετάβαση στην Δημοκρατία και συνεχίζεται με τη σταθεροποίησή της. Αλλά, ενώ το κριτήριο είναι πολιτικό, συνδέεται στενά με ορισμένες τάσεις στην οικονομική και κοινωνική πολιτική. Οι κυβερνήσεις της ΝΔ θέτουν την οικονομική και κοινωνική πολιτική στην υπηρεσία της σταθεροποίησης. Αυτό σημαίνει τόσο ικανοποίηση οριζόντιων, «λαϊκών αιτημάτων» γενικά, όσο και ικανοποίηση των μαχητικότερων ατομικών ή οργανωμένων συμφερόντων. Το αποτέλεσμα είναι η γρήγορη αύξηση των καταναλωτικών δαπανών και των μεταβιβαστικών δαπανών του κράτους ως ποσοστό του ΑΕΠ. Ακόμη και οι κρατικοποιήσεις πρέπει να ειπωθούν υπό το πρίσμα αυτό. Η οικονομική αναδιάρθρωση αναβάλλεται και από το 1979 εγκαταλείπεται ο στόχος του μη ελλειμματικού τακτικού προϋπολογισμού.

«Με τη συγχώνευση των Τραπεζών Εθνική και Αθηνών το 1953 δημιουργήθηκε ένα μεγάλο κρατικό μονοπώλιο στον τραπεζικό τομέα, που θα επηρεάζει για πολύ καιρό μάλλον ανασχετικά τις οικονομικές δραστηριότητες, με τη συντηρητική πολιτική πιστώσεων που ακολουθούσε και που ερχόταν σε αντίθεση με τους διακηρυγμένους στόχους της συγχώνευσης και με την επιχειρούμενη φιλελευθεροποίηση της οικονομίας.

Το 1954 ιδρύθηκε ο Οργανισμός Χρηματοδότησης Οικονομικής Αναπτύξεως (ΟΧΟΑ) για να υπηρετήσει τους στόχους που υποδηλώνει ο τίτλος. Οι επιδόσεις του ήταν φτωχές. Το 1959 ακολούθησε ο Οργανισμός Βιομηχανικής Αναπτύξεως (ΟΒΑ), επίσης για να υποβοηθήσει την ανάπτυξη, ο οποίος όμως στην πράξη συχνά λειτούργησε εναντίον της ιδιωτικής επιχειρηματικότητας, ευνοώντας την κρατική, παρά τις διαβεβαιώσεις για το αντίθετο. Λίγα χρόνια αργότερα, προκειμένου να αναδιοργανωθεί η αναπτυξιακά προσπάθεια του κράτος, το 1964, με κυβέρνηση της

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

Ένωσης Κέντρου, ο ΟΧΟΑ και ο ΟΒΑ θα συγχωνευθούν στη νεοϊδρυόμενη Εθνική Τράπεζα Βιομηχανικής Αναπτύξεως (ΕΤΒΑ), στην οποία ανατέθηκαν ταυτόχρονα οι λειτουργίες μιας ειδικής χρηματοδοτικής τράπεζας και μιας αναπτυξιακής εταιρείας, δηλ. η διάθεση μακροχρόνιων δανείων και η ανάληψη επιχειρηματικών κινδύνων. Η τράπεζα θα υποστεί αργότερα τις συνέπειες της διαπλοκής με κράτος και κόμμα για να μεταβληθεί στις δεκαετίες του '80 και '90 σε αποθήκη προβληματικών επιχειρήσεων.

Η κρατική ΑΤΕ, ευνόησε χρηματοδοτικά την ίδρυση μη ιδιωτικών, συνεταιριστικών αγροτικών βιομηχανιών. Η κυβέρνηση συνέχισε να διευρύνει το πλέγμα των «υπέρ τρίτων φόρων» που κατέληξε να είναι ένας αδιαφανής μηχανισμός μεταβιβάσεων (π.χ. το 1953 καθιερώνεται υπέρ του Ταμείου Νομικών φόρος επί των βενζιναρότρων).»²

1.5 Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΟΥ ΜΕΣΟΠΟΛΕΜΟΥ (1918-1936)

Η ελληνική περίπτωση είχε πολλές εναλλαγές κυβερνήσεων λόγω πολιτικής αστάθειας, όπου κόμματα με διακηρυγμένες αντιθέσεις στην οικονομική τους φιλοσοφία εναλλάσσονται με τόσο γρήγορο ρυθμό που είναι αδύνατο να προκύψει έτσι μια λειτουργική περιοδολόγηση ενώ βέβαια δεν λείπουν και οι εποχές με σταθερές κυβερνήσεις.

Έτσι, με κριτήριο την πολιτική εναλλαγή, η εποχή του μεσοπολέμου χωρίζεται ως εξής :

- a) Νοέμβριος 1918 – Σεπτέμβριος 1922 : από το τέλος του Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμου μέχρι την Μικρασιατική Καταστροφή.
- b) Σεπτέμβριος 1922 – Δεκέμβριος 1926 : από την Μικρασιατική Καταστροφή ως την Οικουμενική Κυβέρνηση.
- c) Δεκέμβριος 1926 – Ιούλιος 1928 : η Οικουμενική Κυβέρνηση.
- d) Ιούλιος 1928 – Απρίλιος 1932 : η 4ετία του Βενιζέλου.
- e) Απρίλιος 1932 – Αύγουστος 1936 : επάνοδος του Λαϊκού Κόμματος στην εξουσία.

Η περιοδολόγηση παίρνει τη μορφή :

- Η οικονομία κάτω από καθεστώς ελευθερίας του εμπορίου, 1918-1932.
  - 1) Με μη επίσημα μετατρέψιμο νόμισμα, 1918-1928.
  - 2) Με μετατρέψιμο νόμισμα, 1928-1932.
- Η οικονομία κάτω από καθεστώς κρατικής ρύθμισης του εξωτερικού εμπορίου, 1932-1936.

1.5.1 Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1918-1922.

«Το 1918 βρίσκει την Ελλάδα σε μια αρκετά καλή οικονομική κατάσταση, παρά το γεγονός ότι βρίσκεται έξι χρόνια σε πόλεμο. Οι παράγοντες που συνέβαλλαν σ' αυτό είναι : α) ο διπλασιασμός της χώρας σε έκταση από το 1914, και μάλιστα η ενσωμάτωση της Μακεδονίας και Θράκης, β) η συνεχής εισροή μεταναστευτικών

² «Ανάμεσα σε Κράτος και Αγορά, Πάνος Καζάκος, εκδόσεις Πατάκη, Αθήνα 2001».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ι^ο

εμβασμάτων και ναυτιλιακών κερδών στη χώρα ακόμα και μετά την αρχή των εχθροπραξιών, γ) η ένταση των παραγωγικών προσπαθειών στην Κωνσταντινική Ελλάδα, όσο είχε επιβληθεί ο αποκλεισμός στο νότιο τμήμα της χώρας από τους συμμάχους, δ) η αυξημένη ζήτηση που προκαλούνταν από την παράνομη ξένων στρατευμάτων στη χώρα από το 1917 και μετά, ε) η συνεχής κρατική ζήτηση για αγαθά και υπηρεσίες. Έτσι, παρά το τριπλασιασμό της νομισματικής κυκλοφορίας, η ισοτιμία της δραχμής με τα ξένα νομίσματα που είχε επιτευχθεί από το 1910, έμεινε σταθερή. Όλο το 1919 είναι η χρόνια καλών προσδοκιών για τους επιχειρηματίες, που μπορούν να έχουν φτηνές πιστώσεις και να μετακυλύουν με ήπιες ανόδους τιμών όλα τα στοιχεία του κόστους που ανέρχονται.

Το 1920, η ζήτηση κεφαλαίων ήταν μεγάλη. Την χρονιά αυτή το έλλειμμα φτάνει σε νέα ύψη ρεκόρ, που οφείλονται στην μεγάλη μείωση των εξαγωγών. Η δραχμή συνεχίζεται να υποτιμάται σε σχέση με τη λίρα, φτάνοντας τον Οκτώβριο τις 35 δρχ. αντί των 25. στο σημείο εκείνο ο Βενιζέλος χάνει τις εκλογές και ο Κων/νος επανέρχεται, για να παγώσουν αυτοστιγμεί οι συμμαχικές πιστώσεις. Η ισοτιμία λίρας προς δρχ. φτάνει το Δεκέμβριο το 1/40.

Η εγκαθίδρυση του Συνταγματικού Τραπεζών έχει ως συνέπεια τη διαμόρφωση μιας μαύρης αγοράς συναλλάγματος. Η καθαρή θέση του ισοζυγίου πληρωμών πέφτει στο μισό περίπου της προηγούμενης χρονιάς. Οι εισαγωγές μειώνονται κατά 60% και οι εξαγωγές κατά 26%, με αποτέλεσμα οι εξαγωγές να αποτελούν το 78,5% των εισαγωγών. Έτσι, το 1922, λίγο πριν τη στρατιωτική ήττα, η κεφαλαιουχική δραστηριότητα είχε φτάσει στο ναδίρ.»³

1.5.2 Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1922-1928.

Οι πρώτοι μήνες μετά την Μικρασιατική Καταστροφή κυλούν μέσα σε μια πολιτικο-οικονομική σύγχυση. Το 1923 η ανώτατη τιμή της λίρας φτάνει τις 438 δρχ., για να πέσει λίγο αργότερα στις 170 δρχ. καθώς η αίτηση δανειοδότησης της Ελλάδας από την ΚτΕ αντιμετωπίζεται ευνοϊκά, με αποτέλεσμα να κοπάσει κάπως η κερδοσκοπία χωρίς να έχει συναφθεί ακόμα το δάνειο.

Όλο το 1923 είναι χρονιά μιας αναζωογόνησης της οικονομικής δραστηριότητας, μετά την πτώση του 1922. αυξάνεται η προσφορά συναλλάγματος, ενώ ανέρχονται και οι εισπράξεις από μεταναστευτικά εμβάσματα. Το 1924 συνάπτεται το πρώτο δάνειο μετά το 1922, το λεγόμενο προσφυγικό. Η τιμή της λίρας κυμαίνεται το 1924 μεταξύ 202-298 δρχ., και οι πιέσεις για τις κρατικές ενέργειες σχετικές με τη σταθεροποίηση της οικονομίας και του νομίσματος αρχίζουν να γίνονται εντονότερες. Το αίτημα μάλιστα της σταθεροποίησης υποστηρίζεται από κύκλους της ΕΤΕ, η οποία τονίζει στις εκθέσεις της ότι μεγαλύτερο ρόλο στις διακυμάνσεις της αξίας του νομίσματος παίζουν ψυχολογικοί παράγοντες παρά η ποσότητα του χρήματος στην οικονομία.

Είναι όμως ανέφικτη η σταθεροποίηση του νομίσματος τα χρόνια αυτά λόγω της συνεχούς πολιτικής αναστάτωσης. Το 1924 ανέλαβαν διαδοχικά έξι Υπουργοί

³ «Ταξική πάλη στην Ελλάδα και Ε.Ο.Κ., Α. Μοσχονάς, εκδ. Τόρυμα Μεσογειακών Μελετών, Αθηνά 1990»

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

Οικονομικών, το 1925 ήταν τρεις και το 1926 όχι λιγότερο από τέσσερις. Το κράτος επανειλημμένα άντλησε από την ΕΤΕ δάνεια, αναγκάστηκε να υπαναχωρήσει στη φορολογική μεταρρύθμιση του 1919 και επέβαλε την εφ' άπαξ φορολογία κινητής και ακίνητης περιουσίας. Με νόμο επέτρεψε στην ΕΤΕ να εκδίδει τραπεζογραμμάτια για ν' αγοράζει με αυτά ξένο συνάλλαγμα. Με τον τρόπο αυτό αυξήθηκε το απόθεμα της ΕΤΕ σε συνάλλαγμα εκπνέοντας σιγουριά στους μετόχους της και σταθερότητα και κάλυψη της φερεγγυότητας του κράτους. Επιπρόσθετα, με νόμο ρυθμίστηκαν οι «εις χρυσόν υποχρεώσεις» του κράτους με τη μονομερή μετατροπή του σε δραχμές στην τιμή του άρτιου, γεγονός που όπως ήταν φυσικό, κλόνισε την πίστη μεριδίων του κεφαλαίου στην αξιοπιστία του κράτους ως συναλλασσόμενου.

1.5.3 Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1928-1932.

Η περίοδος αυτή χαρακτηρίζεται από την πρωθυπουργία Βενιζέλου και τη σταθερότητα της οικονομικής πολιτικής του Υπουργείου Οικονομικών, στο πρόσωπο του Γ. Μαρή. Την εποχή αυτή, που είναι η εποχή της σταθεροποίησης και μετατρεψιμότητας του νομίσματος, εκτελούνται πολλά δημόσια έργα σε συνεργασία με το ξένο κεφάλαιο. Στο μεταξύ το 1929 ξεσπά η κρίση στις ΗΠΑ και δημιουργεί στην Ελλάδα ένα αίσθημα φόβου για την δυνατότητα της χώρας να ξεπεράσει αλώβητη μια τέτοια οικονομική λαίλαπα. Το 1930 υπάρχει μια μικρή μείωση της νομισματικής κυκλοφορίας. Επίσης, το 1930 ιδρύθηκε η ΑΤΕ στην οποία σταδιακά μεταβιβάστηκαν όλες οι φροντίδες για τη χρηματοδότηση του αγροτικού τομέα.

Η εφαρμογή το 1931 των υποχρεωτικών ταμειακών διαθεσίμων στην Ελλάδα, που σκοπό έχει να ελέγξει την ρευστότητα των εμπορικών τραπεζών και να ενισχύσει τον ρόλο της ΤΕ στο τραπεζικό σύστημα, προκάλεσε την αντίδραση ιδίως της ΕΤΕ. Η κερδοσκοπία επιτάθηκε, ενώ η Ένωση Ελλήνων Τραπεζών έφθασε στο σημείο να καλέσει μέχρι και ξένο εμπειρογνώμονα για να γνωμοδοτήσει κατά του συγκεκριμένου μέτρου, ενέργεια που σήμερα μας εκπλήσσει : ένα κλασσικό μέτρο κρατικού ελέγχου του τραπεζικού συστήματος, έγινε αντικείμενο αντιδικιών. Στο σημείο αυτό πρέπει να γίνει λόγος για την ασθενή θέση της ΤΕ όλα αυτά τα χρόνια, ώστε οι διάφορες κρατικές ενέργειες να ιδωθούν και σαν προσπάθειες απομόνωσης της ισχύος του κύκλου των μετόχων της ΕΤΕ, που είχαν μέχρι το 1928, μέσω της χρηματοδότησης του δημοσίου τομέα, τον έλεγχο των εξελίξεων της ελληνικής οικονομίας. Στο ενεργητικό της Κεντρικής Τράπεζας, το 47,5% ήταν οφειλές του δημοσίου, ενώ, δεν διέθετε χαρτοφυλάκιο πιστωτικών τίτλων ώστε να είναι σε θέση να παρέμβει στην αγορά βραχυπρόθεσμων πιστώσεων. Έτσι, η ΤΕ δεν διέθετε επαρκή μέσα για να ρυθμίζει την χρηματαγορά. Το αδύναμο όπλο της ήταν ο προεξοφλητικός τόκος. Όχι μόνο η ΕΤΕ αλλά και άλλες εμπορικές τράπεζες διέθεταν μεγάλη ευχέρεια πιστωτικής δράσης και είχαν, τουλάχιστον μέχρι την κρίση του '32, δυνατότητες παράκαμψης της επίσημης κυβερνητικής πολιτικής.

1.5.4 Η ΠΕΡΙΟΔΟΣ 1932-1936.

Το πακέτο των μέτρων του Κ. Βαρβαρέσου που εγκαινιάζει τον καινούργιο δρόμο της ελληνικής οικονομίας περιλαμβάνει : α) τον αυστηρό έλεγχο του συναλλάγματος και την κατάργηση της ελεύθερης αγοράς του, β) τον έλεγχο των εισαγωγών που επέβαλε νόμος, γ) με νόμο δραματοποιούνται όλες οι υποχρεώσεις της χώρας μέχρι τις 26/4/32 σε χρυσό και δολάρια, δ) την διαπραγμάτευση με τους μετόχους

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

ομολογιών του δημοσίου χρέους για την αποπληρωμή τους. Οι στόχοι της οικονομικής πολιτικής ήταν : α) να σταματήσει η παθητικότητα του ισοζυγίου πληρωμών, β) να ενισχυθεί με συνάλλαγμα η ΤΕ, γ) η Ελλάδα να προσπαθήσει να στηριχθεί στις δυνάμεις της.

Η βιομηχανική παραγωγή μετά την κρίση του '32 σημειώνει προόδους, ενισχυμένη από την υποτίμηση της δραχμής, τη δασμολογική προστασία, και τον νόμο 5426/32 που απαγόρευσε την ίδρυση νέων επιχειρήσεων, μέτρο που τουλάχιστον μέχρι το 1933 τηρήθηκε αυστηρά περιορίζοντας ακόμα περισσότερο τον ανταγωνισμό. Και η κατάσταση στην γεωργία παρουσίασε ανεπαίσθητη μεν αλλά βελτιωμένη τάση.

Στον νομισματικό τομέα άρχισε μια διαδικασία επαναπατρισμού κεφαλαίων, που ενίσχυσε την ΤΕ και το τραπεζικό σύστημα, έριξε σιγά-σιγά τον προεξοφλητικό τόκο κι επέστρεψε στις αρχές του 1934 την αύξηση των εισαγωγών και την πληρωμή ομολογιούχων, όπως προβλεπόταν από την συμφωνία Βαρβαρέσου.

1.6 Η ΣΤΑΘΕΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ 1928 ΚΑΙ Η ΙΔΡΥΣΗ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

«Η σταθεροποίηση του νομίσματος είχε διπλό περιεχόμενο : η Ελλάδα εφάρμοζε τον κανόνα συναλλάγματος-χρυσού με υποχρέωση διατήρησης μιας ισοτιμίας δραχμής προς λίρα. Για να υπάρξει επιτυχία, η πλευρά της ΚτΕ επέμεινε σε μια τραπεζική ίδρυμα που θα είχε την αποκλειστική μέριμνα να περιφρουρεί τη δραχμή, χωρίς να έχει άλλα εμπορικά συμφέροντα. Η ελληνική πλευρά επέμενε στην τακτοποίηση των δημόσιων οικονομικών, δηλ. των ελλειμμάτων του προϋπολογισμού. Αυτά θα μπορούσαν να μειωθούν αν, παράλληλα με την ένταση των παραγωγικών προσπαθειών, δίνονταν στην Ελλάδα αρκετά δάνεια για να καλύψει αυτά τα ελλείμματα εξασφαλίζοντας περίοδο χάριτος μέχρι την αποπληρωμή τους. Έτσι, συνάφθηκε το τριμερές δάνειο.

Οι μεταβολές που επέφερε ο νόμος της σταθεροποίησης είναι οι εξής :

1. καταργήθηκε η διπλή νομισματική βάση που ίσχυε από την εποχή της Λατινικής Ένωσης και η δραχμή ορίστηκε σε σχέση με το χρυσό.
2. η περιεκτικότητα της δραχμής σε χρυσό μειώθηκε από 0,290 σε 0,019 γραμμάρια χρυσού ανά δραχμή.
3. καταργήθηκε η κυκλοφορία χρυσών νομισμάτων. Νόμιμο νόμισμα αποτελούσαν από εδώ και στο εξής τα τραπεζογραμμάτια της ΤΕ.
4. η ΤΕ υποχρεώνεται να αγοράζει και να πωλεί κάθε προσφερόμενη ή ζητούμενη ποσότητα ξένου συναλλάγματος στην ορισμένη νέα τιμή.
5. οι νόμοι και τα διατάγματα που όριζαν το κάλυμμα και την ελαστικότητα της κυκλοφορίας, συγχωνεύτηκαν και μετατράπηκαν σε νέα ρύθμιση, σύμφωνα με την οποία η ΤΕ θα διατηρούσε ένα κάλυμμα όχι μικρότερο του 40% του πόσου της κυκλοφορίας και των καταθέσεων όψης.

Η ίδρυση ενός ξεχωριστού εκδοτικού ιδρύματος δεν ήταν ένα γεγονός αμελητέο στην ελληνική οικονομία και κοινωνία, καθώς η ΕΤΕ είχε στον έλεγχο της μεγάλο μέρος της επιχειρηματικής δραστηριότητας στην Ελλάδα, το κατεστημένο της ΕΤΕ στα κόμματα και τον κρατικό μηχανισμό δεν έμεινε αδρανές. Η επιμονή όμως του ξένου

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

παράγοντα, η κλίση του Κόμματος των Φιλελευθέρων προς τον παρεμβατισμό και ο συνασπισμός των συμφερόντων που αισθανόταν να δυναστεύονται από την ΕΤΕ, έφεραν την τελική ίδρυση της ΤΕ και την αποχώρηση του Λαϊκού Κόμματος από την Οικουμενική Κυβέρνηση γι' αυτό ακριβώς τον λόγο. Με την ίδρυση της ΤΕ δεν λύθηκε αμέσως το πρόβλημα της πρωτοκαθεδρίας του κράτους στην άσκηση της νομισματικής πολιτικής. Η ΕΤΕ ήταν όχι μόνο αρκετά ισχυρή για να μπορεί ενδεχόμενα να τορπιλίσει την κρατική πολιτική, αλλά και με το ζήτημα του καλύμματος που έπρεπε να παραμείνει κατά την άποψή της στο ενεργητικό της, όταν αποχωρίστηκε το εκδοτικό δικαίωμα, έγινε ισχυρότερη κατά 470 εκατ. δρχ. περίπου.

Σταδιακά, όμως ιδίως μετά την οικονομική κρίση και την πτώχευση, η ΤΕ αναλαμβάνει τα ηνία άσκησης της νομισματικής πολιτικής.»⁴

1.7 ΔΟΜΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Τα κύρια χαρακτηριστικά του ελληνικού χρηματοοικονομικού συστήματος στη δεκαετία του '70 και του '80 ήταν η υπανάπτυξη και ο έντονος κρατικός παρεμβατισμός. Το τραπεζικό σύστημα αποτελούσε τον κυρίαρχο πόλο ανάπτυξης των διαφόρων υποτοπωδών, με τα σημερινά δεδομένα, χρηματοοικονομικών εργασιών. Οι υπόλοιποι χρηματοοικονομικοί οργανισμοί είχαν δευτερεύοντα ρόλο να διαδραματίσουν, ενώ η αγορά ουσιαστικά υπολειτουργούσε. Τα συνταξιοδοτικά ταμεία ήταν υπό κρατική διοίκηση και έλεγχο, ενώ οι ασφαλιστικές εταιρίες ανήκαν κατά κανόνα στις μεγάλες κρατικές τράπεζες.

Το χρηματοπιστωτικό σύστημα είχε τη μορφή που εξυπηρετούσε τα στρατηγικά σχέδια για οικονομική ανάπτυξη που οραματίζονταν οι πρώτες μεταπολεμικές κυβερνήσεις. Εφαρμόζονταν μια σειρά από ρυθμιστικούς κανόνες, που αποσκοπούσαν στη διοχέτευση των αποταμιευτικών πόρων σε προεπιλεγμένες χρήσεις, που υποτίθεται ότι ήταν πιο αποδοτικές και εθνικά αναγκαίες, σύμφωνα με το τότε «ορθόδοξο» μοντέλο βιομηχανικής ανάπτυξης. Συγκεκριμένα, ένας μεγάλος αριθμός χρηματοοικονομικών υπηρεσιών βρισκόταν υπό διοικητικό έλεγχο, ο καθορισμός των επιτοκίων γινόταν από την Τράπεζα της Ελλάδος και όχι από τις δυνάμεις της αγοράς, και τέλος, η κίνηση κεφαλαίων υπόκειντο σε αυστηρούς περιορισμούς. Όλοι οι ανωτέρω ρυθμιστικοί κανόνες προκαλούν σημαντικές στρεβλώσεις στην κατανομή των πόρων και την αποτελεσματικότητα του χρηματοοικονομικού συστήματος. Αρκεί να αναλογιστεί κανείς ότι μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του '80, τα ¾ των καταθέσεων στις τράπεζες ήταν δεσμευμένα για τη χορήγηση δανείων σε συγκεκριμένους τομείς. Συγκεκριμένα, το 50% αφορούσε δανεισμό στο δημόσιο τομέα, 15% στη βιομηχανία και 10% στις λεγόμενες μικρομεσαίες επιχειρήσεις.

1.8 ΣΥΝΤΟΜΟ ΙΣΤΟΡΙΚΟ

Το τραπεζικό μας σύστημα έχει διανύσει μακρά εξελικτική πορεία συνυφασμένη με τις σταδιακές φάσεις της οικονομικής ιστορίας του τόπου.

---

⁴ «Οι τράπεζες και η κρίση, Κ. Κωστής, εκδ. Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, Αθήνα 1985»

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

Τυπικά η ύπαρξη του αρχίζει από το 1828, οπότε ιδρύθηκε η πρώτη τράπεζα του νεώτερου Ελληνικού Κράτους, η Εθνική Χρηματιστική Τράπεζα. Επρόκειτο για υποτυπώδες πιστωτικό ίδρυμα με μοναδική αποστολή την έκδοση εντόκων ομολόγων για λογαριασμό του Κράτους. Η ΕΧΤ δεν πέτυχε να εμπνεύσει εμπιστοσύνη και διέκοψε τις εργασίες της ύστερα από έξη χρόνια περίπου. Έτσι η πραγματική αφετηρία του συστήματος τοποθετείται στο 1841, με την ίδρυση της Εθνικής Τραπέζης της Ελλάδος. Η προσπάθεια αυτή αποδείχθηκε θετική. Το ίδρυμα στέριωσε, αναπτύχθηκε γρήγορα και έφτασε στο τέλος του αιώνα να εκτελεί όλες τις μέχρι τότε γνωστές τραπεζικές εργασίες. Πορεία πολυσχιδούς δραστηριότητας ακολούθησαν και οι πολλές άλλες τράπεζες, μεγάλες και μικρές, που ιδρύθηκαν στη συνέχεια και ως την τριετία 1927-29, που αποτέλεσε σταθμό στην ιστορία του συστήματος. Κύρια χαρακτηριστικά μέχρι τότε ήταν η έλλειψη οποιασδήποτε εξειδίκευσης των τραπεζών καθώς και η απουσία κρατικής παρέμβασης και ειδικού νομοθετικού πλαισίου για την άσκηση της τραπεζικής δραστηριότητας.

Στην τριετία 1927-29 πραγματοποιείται σταδιακά ένας βασικός καταμερισμός της τραπεζικής λειτουργίας με την απόσπαση των οικείων κλάδων από την Εθνική Τράπεζα, που τους είχε συγκεντρώσει μέχρι τότε, και με τη δημιουργία αντίστοιχων ειδικών φορέων. Έτσι ιδρύεται το 1927 η Εθνική Κτηματική Τράπεζα της Ελλάδος (ΕΚΤΕ) που ανέλαβε την κτηματική πίστη. Το 1928 δημιουργείται η Τράπεζα της Ελλάδος που ανέλαβε σε αποκλειστικότητα το εκδοτικό λειτούργημα και αποτελεί έκτοτε την Κεντρική Τράπεζα της χώρας. Το 1929 τέλος ιδρύεται η Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος που ειδικεύεται στον τομέα της αγροτικής πίστωσης.

Το 1931 εκδηλώνεται για πρώτη φορά η κρατική μέριμνα για τη νομοθετική ρύθμιση της λειτουργίας του τομέα με την ψήφιση του βασικού για τις τράπεζες νόμου 5976, που ακολουθείται από σειρά συναφών νόμων. Με τη νομοθεσία αυτή καθορίζονται η κεφαλαιακή συγκρότηση, οι περιορισμοί και οι υποχρεώσεις των τραπεζών, ενώ παράλληλα επιβάλλονται η αναγκαστική κυκλοφορία των τραπεζογραμματίων, η μονοπωλιακή διαχείριση από την Τράπεζα της Ελλάδος του χρυσού και του εξωτερικού συναλλάγματος, ο έλεγχος των εισαγωγών και εξαγωγών καθώς και άλλες συναφείς ρυθμίσεις.

Μέχρι το 1940 οι εκσυγχρονιστικές και οργανωτικές ρυθμίσεις χαρακτηρίστηκαν από έντονη τάση συγκέντρωσης των τραπεζών -πολλές από τις οποίες ήταν μικρού μεγέθους και τοπικού χαρακτήρα- σε ισχυρότερες και σταθερότερες μονάδες, με συγχωνεύσεις τραπεζών ή απορροφήσεις μικρών από μεγαλύτερες. Είναι χαρακτηριστικό ότι στην έναρξη του ελληνο-ιταλικού πολέμου το 1940, το σύστημα βρέθηκε να αριθμεί μόνο 13 αλλά μεγάλες κυρίως τράπεζες.

Μετά την ουσιαστική αδράνεια της κατοχικής περιόδου (1941-1944), η τραπεζική οργάνωση πέρασε σε νέα εξελικτική φάση με κύρια χαρακτηριστικά την τάση εξειδίκευσης των τραπεζικών μηχανισμών (κυρίως σε ότι αφορά την αναπτυξιακή χρηματοδότηση), αλλά και την έντονη παρέμβαση του Κράτους στην τραπεζική λειτουργία, με την άσκηση αυστηρής εποπτείας και συστηματικής πιστωτικής πολιτικής μέσω της Κεντρικής Τραπέζης. Παράλληλα άρχισε να προσελκύεται στον ελληνικό χώρο το ξένο τραπεζικό ενδιαφέρον, ενώ ενδυναμώθηκε η τάση

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

συγκέντρωσης των ελληνικών τραπεζικών μονάδων σε συνδυασμούς επιχειρηματικών συγκροτημάτων ευρύτερης βάσης και ισχυρότερης δυναμικότητας. Σταθμοί της περιόδου είναι η σύσταση από το Κράτος του Οργανισμού Τουριστικής Πίστωσης (ΟΤΠ) το 1946, του Οργανισμού Χρηματοδοτήσεως Οικονομικής Αναπτύξεως (ΟΧΟΑ) το 1954 και του Οργανισμού Βιομηχανικής Αναπτύξεως (ΟΒΑ) το 1960. Τα τρία αυτά ιδρύματα συγχωνεύθηκαν στη σημερινή Ελληνική Τράπεζα Βιομηχανικής Αναπτύξεως (ΕΤΒΑ) το 1964. Ανάλογη πρωτοβουλία αναπτύχθηκε από τις μεγάλες εμπορικές τράπεζες με τη συνεργασία του ξένου τραπεζικού κεφαλαίου. Έτσι ιδρύθηκε το 1962 η Τράπεζα Επενδύσεων από την Εμπορική Τράπεζα και το 1963 η Εθνική Τράπεζα Επενδύσεων Βιομηχανικής Αναπτύξεως (ΕΤΕΒΑ) από την Εθνική Τράπεζα.

«Η κρατική παρέμβαση για την εποπτεία και την κατεύθυνση των νομισματικών και πιστωτικών εξελίξεων εκδηλώθηκε κυρίως με τη σύσταση το 1946 ειδικού οργάνου, της Νομισματικής Επιτροπής, που με τον ιδρυτικό της νόμο περιεβλήθη με ειδική κανονιστική δικαιοδοσία, καθώς και με τη σταδιακή συμπλήρωση του νομοθετικού πλαισίου της τραπεζικής λειτουργίας. Οι σχετικές ρυθμίσεις έγιναν κυρίως με τους νόμους 991/1946, 4015/1959, και 798/1962 που συμπλήρωσαν τις διατάξεις του βασικού περί τραπεζών νόμου 5076/1931, καθώς και με τους νόμους 588/1948 και 1665/1951, που έθεσαν τις βάσεις του ελέγχου της πίστωσης και μεθόδευσαν τις κανονιστικές και ελεγκτικές αρμοδιότητες της Νομισματικής Επιτροπής. Στο πλαίσιο των διατάξεων αυτών η Ν.Ε. προσδιόριζε έκτοτε το συγκεκριμένο σύστημα ελέγχου της πιστωτικής λειτουργίας και έγινε το κυρίαρχο όργανο άσκησης της νομισματοπιστωτικής πολιτικής, μέχρι την κατάργησή της το 1982, οπότε οι αρμοδιότητες της πέρασαν απ' απευθείας στην Τράπεζα της Ελλάδος. Μετά την μεταπολίτευση του 1974 το σύστημα περνά σε καινούργια φάση με κύρια γνωρίσματα την ισχυροποίηση της παρουσίας του κράτους στον τραπεζικό χώρο, και τη διεύρυνση της εγκατάστασης ξένων τραπεζών στη χώρα μας. Σταθμός είναι το πέρασμα του μεγάλου ιδιωτικού συγκροτήματος της Εμπορικής Τράπεζας στον έλεγχο του Δημοσίου που πραγματοποιήθηκε το 1975.

Το σύστημα φτάνει τέλος στη σύγχρονη φάση που την χαρακτηρίζει η τάση απελευθέρωσης της τραπεζικής λειτουργίας από τους αυστηρούς διοικητικούς περιορισμούς, τους ειδικούς πιστωτικούς κανόνες και τον καθορισμό των επιτοκίων από την Τράπεζα της Ελλάδος. Η περίοδος ξεκινά κυρίως από το 1979, οπότε τις κατευθύνσεις αυτές υπέδειξε ειδική επιτροπή μελέτης του τραπεζικού συστήματος που λειτούργησε στους κόλπους της Τραπεζής της Ελλάδος (Επιτροπή Ν. Χαρισσόπουλου, τότε Υποδιοικητή της Κεντρικής Τραπεζής). Ανάλογες υποδείξεις επανέλαβε το 1986 άλλη επιτροπή που λειτούργησε με πρωτοβουλία του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας και έγινε γνωστή ως Επιτροπή Θ. Καρατζά (τότε Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου). Οι μεταρρυθμίσεις αυτές υλοποιούνται ήδη από την Τράπεζα της Ελλάδος. Όπως αναπτύσσεται στα επόμενα, το τραπεζικό μας σύστημα βρίσκεται τώρα σε φάση εξέλιξης προς πλήρη απελευθέρωση και εκσυγχρονισμό που συνδυάζεται και με υιοθέτηση των σχετικών οδηγιών της ΕΟΚ στο πλαίσιο της διαδικασίας για την εναρμόνιση των τραπεζικών συστημάτων των χωρών-μελών.»⁵

⁵ «Ευρωπαϊκή Ενοποίηση και Τραπεζικό Σύστημα, Α.Ζητρίδης, εκδ. ΙΟΒΕ, Αθήνα 1992»

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

''ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ. ''

2.1 ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΑΣ

Οι στόχοι της κοινοτικής πολιτικής στον τραπεζικό τομέα καθορίζονται από το πρωτογενές και παράγωγο κοινοτικό δίκαιο, ενώ τα στρατηγικά δόγματα της τραπεζικής ενοποιήσεως αποτυπώνονται στο χαρακτηριζόμενο συνήθως ως «δυνάμει παράγωγο δίκαιο», δηλαδή στις αρχές και τους κανόνες των Οδηγιών που έχουν υιοθετηθεί μέχρι σήμερα καθώς και των σχεδίων της υπό ενσωμάτωση τραπεζικής νομοθεσίας της Κοινότητας.

«Σύμφωνα με τα άρθρα 52 και 59 της Συνθήκης της Ρώμης, κύριοι στόχοι της πολιτικής της Κοινότητας στο χρηματοπιστωτικό τομέα είναι η εξασφάλιση αφενός μεν του δικαιώματος εγκαταστάσεως των πιστωτικών ιδρυμάτων σ' ολόκληρη την Κοινότητα των 12 κρατών-μελών, αφετέρου δε του δικαιώματος της ελεύθερης παροχής τραπεζικών υπηρεσιών επίσης σ' ολόκληρο τον κοινοτικό χώρο. Η συγκεκριμενοποίηση και ο προγραμματισμός των δύο αυτών βασικών στόχων της κοινοτικής τραπεζικής πολιτικής διατυπώθηκε αρχικά στην Οδηγία του Συμβουλίου υπ' αριθ. 73/183/ΕΟΚ της 28ης Ιουνίου 1973 «περί της καταργήσεως των περιορισμών στην ελευθερία εγκαταστάσεως και στην ελεύθερη παροχή υπηρεσιών για τις μη μισθωτές δραστηριότητες τραπεζών και λοιπών πιστωτικών ιδρυμάτων» και πληρέστερα στην Πρώτη Οδηγία του Συμβουλίου υπ' αριθ. 77/780/ΕΟΚ της 12ης Δεκεμβρίου 1977 «περί του συντονισμού των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων που αφορούν την ανάληψη και την άσκηση της δραστηριότητας πιστωτικού ιδρύματος».

Ακολούθησε η συμπλήρωση και διαμόρφωση του ισχύοντος ρυθμιστικού πλαισίου της ενιαίας τραπεζικής αγοράς με τη «Λευκή Βίβλο» το 1985 και την «Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη» το 1986. Πράγματι, τα δύο αυτά κείμενα, μαζί με τις πιο πάνω διατάξεις του πρωτογενούς κοινοτικού δικαίου και την ισχύουσα κοινοτική νομοθεσία για την ελεύθερη διακίνηση των κεφαλαίων, καθώς επίσης τη Δεύτερη Τραπεζική Οδηγία με τις συμπληρωματικές της οδηγίες για τα ίδια κεφάλαια, το συντελεστή φερεγγυότητας, την άσκηση εποπτείας σε ενοποιημένη βάση και άλλες βασικές πηγές της Κοινοτικής τραπεζικής νομοθεσίας, συνθέτουν τα κυριότερα θεσμικά θεμέλια για την επίτευξη και λειτουργία της ενιαίας τραπεζικής αγοράς, η οποία συνιστά απαραίτητη προϋπόθεση και ουσιαστικό στοιχείο της έννοιας και του ευρύτερου προγράμματος για την εγκαθίδρυση της εσωτερικής αγοράς στην Κοινότητα.

Κατά το άρθρο 8Α της Συνθήκης, το οποίο προστέθηκε σ' αυτήν με την Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη (ΕΕΠ), η Κοινότητα πρέπει να εκδώσει τα επιβαλλόμενα μέτρα για την προοδευτική εγκαθίδρυση της εσωτερικής αγοράς κατά τη διάρκεια της διανύομενης ήδη χρονικής περιόδου που λήγει την 31η Δεκεμβρίου 1992, όπως ορίζεται στις συγκεκριμένες διατάξεις της ΕΕΠ και όπως προγραμματίστηκε στη «Λευκή Βίβλο». Η εσωτερική αγορά περιλαμβάνει ένα χώρο χωρίς εσωτερικά

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

σύνορα, μέσα στον οποίο εξασφαλίζεται η ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων, των προσώπων, των υπηρεσιών και των κεφαλαίων σύμφωνα με τις διατάξεις της Συνθήκης.»⁶

Ειδικότερα, η πολιτική της Κοινότητας για τη δημιουργία μιας κοινής τραπεζικής αγοράς αποσκοπεί στη δημιουργία ενός ενιαίου χρηματοπιστωτικού χώρου, μέσα στον οποίο δεν θα υπάρχουν τα φυσικά, τεχνικά και συναλλαγματικά εμπόδια που παρεμβάλλονται ακόμα στην πορεία της νομισματικής και χρηματοοικονομικής ενοποίησης, οι δε τράπεζες και τα πιστωτικά ιδρύματα θα έχουν το δικαίωμα της ελεύθερης εγκαταστάσεως υποκαταστημάτων και θυγατρικών τραπεζών, μαζί με το δικαίωμα της ελεύθερης παροχής υπηρεσιών.

Για το ρυθμιστικό πλαίσιο των κανόνων της ενιαίας τραπεζικής αγοράς έχει ξεχωριστή σημασία η ρύθμιση της ΕΕΠ κατά την οποία η υιοθέτηση από το Συμβούλιο των Υπουργών των σχετικών προτάσεων ή σχεδίων οδηγιών, κανονισμών και συστάσεων που καταρτίζει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή απαιτεί πλέον ειδική πλειοψηφία και όχι ομοφωνία όπως απαιτείται π.χ. στο θέμα της φορολογικής εναρμονίσεως.

2.2 ΚΥΡΙΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗΣ ΕΝΟΠΟΙΗΣΗΣ

Η Επιτροπή των Ε.Κ. χάραξε τις κατευθύνσεις και τους στόχους της στρατηγικής της στο χρηματοπιστωτικό τομέα μέσα στα γενικότερα πλαίσια της πολιτικής για την εγκαθίδρυση της εσωτερικής αγοράς στηριζόμενη στα ακόλουθα δόγματα για την επίτευξη της ενοποίησης στον τραπεζικό τομέα της Κοινότητας:

α) ελάχιστη εναρμόνιση των κανόνων της τραπεζικής εποπτείας, β) αμοιβαία αναγνώριση των κανόνων αυτών από τις νομισματικές αρχές των κρατών-μελών, και γ) θέσπιση της αρχής του ελέγχου και της εποπτείας από τη χώρα καταγωγής των πιστωτικών ιδρυμάτων.

«Η εναρμόνιση ως εργαλείο προώθησεως των καταστατικών σκοπών και των απωτέρων στόχων της ευρωπαϊκής ενοποίησης προβλέπεται μεν ρητά από τη Συνθήκη ΕΟΚ (αρθρ. 100), αλλά μετά από 25 χρόνια προσπαθειών όλων των κοινοτικών παραγόντων συνειδητοποιήθηκε ότι υπήρξε απρόσφορη η αρχική προσέγγιση στο θέμα αυτό για την εφαρμογή μεθόδων και κανόνων λεπτομερειακής εναρμονίσεως. Γι' αυτό η τακτική αυτή εγκαταλείφθηκε για να υιοθετηθεί η πρόταση της Επιτροπής για την επιδίωξη ενός ελαχίστου βαθμού εναρμονίσεως των επιμέρους λεπτομερών εθνικών κανόνων, πράγμα που ερμηνεύεται στην πράξη ότι η σχετική προσπάθεια αναφέρεται πλέον σε ρυθμίσεις που κρίνονται απόλυτα αναγκαίες και ικανές για να διασφαλίσουν, σε όλους τους τομείς δράσεως, κατά συνέπεια και σε ό,τι αφορά την τραπεζική εποπτεία, την επιθυμητή χρηματοοικονομική σταθερότητα κάθε πιστωτικού ιδρύματος και την ορθολογική λειτουργία όλων των φορέων του τραπεζικού συστήματος κάτω από συνθήκες ανταγωνισμού.

Πιο συγκεκριμένα, οι ρυθμίσεις αυτές για την επίτευξη του απαραίτητου βαθμού εναρμονίσεως των κανόνων της τραπεζικής εποπτείας, στα πλαίσια του εφαρμοζόμενου

⁶ «Ευρωπαϊκή ενοποίηση και τραπεζικό σύστημα, Γ. Τράγακης, εκδ. IOBE, Αθήνα 1992»

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

προγράμματος για τη δημιουργία της εσωτερικής αγοράς μέχρι το τέλος του 1992, διατυπώνονται στα παρακάτω κοινοτικά κείμενα:

- Δεύτερη Τραπεζική Οδηγία.
- Οδηγία για την υιοθέτηση κοινού ορισμού για τα ίδια κεφάλαια των τραπεζών.
- Οδηγία για τον καθορισμό ελαχίστου κοινού συντελεστή φερεγγυότητας.
- Οδηγία για την ενιαία ρύθμιση των μεγάλων χρηματοδοτικών ανοιγμάτων.
- Πρόταση Οδηγίας για την καθιέρωση συστημάτων εγγυήσεως των καταθέσεων.

Πρόσθετα, έχουν εκδοθεί και πρόκειται να ισχύσουν ως κανόνες του εσωτερικού δικαίου των κρατών-μελών κατευθυντήριες οδηγίες σχετικά με την άσκηση εποπτείας επί των πιστωτικών ιδρυμάτων σε ενοποιημένη βάση, την ομοιόμορφη σύνταξη των ετησίων λογαριασμών των τραπεζών, την άσκηση της καταναλωτικής πίστωσης, την καθιέρωση κοινών κανόνων συντάξεως και δημοσιότητας των λογαριασμών των υποκαταστημάτων τραπεζών οι έδρες των οποίων βρίσκονται σε άλλη κοινοτική χώρα, την εισαγωγή κώδικα συμπεριφοράς στις ηλεκτρονικές πληρωμές και σχέσεις μεταξύ των πιστωτικών ιδρυμάτων, εμπόρων, υπηρεσιών και πελατών. Υπάρχει, επίσης, έντονος προβληματισμός για τη θέσπιση κοινών αρχών και κανόνων στον τομέα της ενυπόθηκης πίστωσης για να διευκολυνθεί η άντληση μακροπρόθεσμων επενδυτικών κεφαλαίων από ενυπόθηκους δανειστές μιας χώρας μέλους σε μια άλλη χώρα-μέλος της Κοινότητας. Πρόσθετο θεσμικό μέτρο είναι η υιοθέτηση της Οδηγίας σχετικά με την πρόληψη της χρησιμοποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος για τη νομιμοποίηση των εσόδων από παράνομες δραστηριότητες (ξέπλυμα χρημάτων).»⁷

Για την κεφαλαιαγορά ισχύουν ήδη αρκετά κοινοτικά μέτρα ενώ πρόκειται να υιοθετηθούν πολλές άλλες προτάσεις οδηγίων με αντικειμενικό σκοπό, την εξάλειψη όλων των τεχνικών φραγμών και εμποδίων γραφειοκρατικού χαρακτήρα ή διαδικαστικής φύσεως και τη δημιουργία συνθηκών άνετης χρηματοδοτήσεως των επενδυτικών προγραμμάτων των επιχειρήσεων σε ολόκληρη την Κοινότητα. Πιο συγκεκριμένα, ισχύουν οι οδηγίες για την εναρμόνιση των κανόνων εισαγωγής των μετοχών σε χρηματιστήριο μιας χώρας-μέλους, τη δημοσίευση στοιχείων και πληροφοριών των εισηγμένων εταιριών έτσι ώστε να διευκολύνεται η έκδοση και διαπραγμάτευση μετοχών και ομολογιών σε όλα τα χρηματιστήρια των 12 κοινοτικών εταίρων, την υποβολή ενδιάμεσων εκθέσεων της οικονομικής θέσεως των επιχειρήσεων, την καθιέρωση κοινών ρυθμίσεων κατά της αθέμιτης αξιοποίησης πληροφοριών των πελατών τους από χρηματιστές και τραπεζίτες κατά τη διαχείριση των συλλογικών επενδύσεων σε μεταφερέτες μετοχές. Με μεγάλο ενδιαφέρον αναμένεται η τελική έγκριση από το Συμβούλιο των Υπουργών της προτάσεως οδηγίας για τις επενδυτικές υπηρεσίες καθώς και των προτάσεων οδηγίων για τις εξαγορές, την κεφαλαιακή επάρκεια των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, ενώ ισχύει ήδη ο Κανονισμός της ΕΟΚ για τις συγκεντρώσεις όλων των επιχειρήσεων.

Ως προς το εταιρικό δίκαιο υπενθυμίζεται ότι μέχρι τώρα οι δημιουργικές προσπάθειες των αρμοδίων κοινοτικών παραγόντων απέδωσαν την πρώτη Οδηγία για το συντονισμό των κανόνων του εταιρικού δικαίου των κρατών-μελών, τη δεύτερη εταιρική οδηγία για την καθιέρωση εγγυήσεων υπέρ των μετόχων και ελαχίστων όρων στο σχηματισμό και διατήρηση των κεφαλαίων των εταιριών, την

⁷ «Ευρωπαϊκή Ενοποίηση και Τραπεζικό Σύστημα, Γ.Ε. Τραγάκης, εκδ. ΙΟΒΕ, Αθήνα 1992»

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

τρίτη οδηγία με κύριο σκοπό την προετοιμασία του θεσμικού πλαισίου για τις διασυνοριακές συγχωνεύσεις και την τετάρτη οδηγία για την ενιαία κατάρτιση και δημοσίευση των ετησίων λογαριασμών των επιχειρήσεων που δεν είναι τραπεζικές. Παράλληλα, αναμένεται η υιοθέτηση αρκετών άλλων σχεδίων οδηγιών της Επιτροπής για την εισαγωγή και καθιέρωση κοινών κανόνων εταιρικού δικαίου στην Κοινότητα, έτσι ώστε να υπάρχει ασφάλεια δικαίου, προστασία των δικαιωμάτων κατά την έννοια των πρωτογενών κανόνων της Συνθήκης, άρση των γραφειοκρατικών εμποδίων και διευκόλυνση των συναλλαγών και της συνεργασίας μεταξύ των εταιριών σε κοινοτικό επίπεδο.

Είναι αναμφισβήτητο ότι οι προηγούμενοι στόχοι του κοινοτικού προγράμματος θα επιτευχθούν αν παράλληλα και συμπληρωματικά προχωρήσει και ολοκληρωθεί η φορολογική εναρμόνιση σε όλους τους τομείς.

Από τα παραπάνω μέτρα της Ε.Κ στην οργάνωση του θεσμικού πλαισίου του ευρύτερου χρηματοπιστωτικού τομέα δεν πρέπει να παραλείψουμε τα κοινοτικά κείμενα για την εναρμόνιση των νομοθετικών, κανονιστικών και διοικητικών διατάξεων για την οργάνωση και παροχή των υπηρεσιών στον ιδιωτικό-ασφαλιστικό τομέα.

Απαραίτητο συμπλήρωμα όμως, όλων αυτών των μέτρων που αφορούν την εναρμόνιση των κανόνων της εποπτείας στο χρηματοπιστωτικό τομέα είναι η αναφορά και ερμηνεία τους πάντοτε με βάση τους ισχύοντες κανόνες του κοινοτικού δικαίου περί ανταγωνισμού, όπως αυτοί εφαρμόζονται τώρα από την Επιτροπή κατά την άσκηση της πολιτικής ανταγωνισμού και του προγράμματος για την εγκαθίδρυση της εσωτερικής αγοράς.

«Πρέπει να τονιστεί ακόμη ότι η μεγάλη προσπάθεια που καταβάλλεται για την αμοιβαία αναγνώριση των κανόνων της τραπεζικής εποπτείας και γενικότερα των αρχών και διατάξεων που θα διέπουν την οργάνωση και λειτουργία του χρηματοπιστωτικού τομέα αποτελεί την έκφραση του δεύτερου στρατηγικού δόγματος ενοποίησης, σύμφωνα προς το οποίο η εναρμόνιση συνιστά πράγματι τη βασική προϋπόθεση της αμοιβαίας αναγνώρισης και της συνεργασίας όλων των φορέων οικονομικής δραστηριότητας στην Κοινότητα. Το δόγμα αυτό συμφωνεί απόλυτα και με την ομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου. Εξάλλου το τρίτο δόγμα της τραπεζικής ενοποίησης, η καθιέρωση δηλαδή της αρχής του ελέγχου και της εποπτείας των πιστωτικών ιδρυμάτων από τις νομισματικές αρχές της χώρας καταγωγής τους, έχει ήδη εισαχθεί από τη Δεύτερη Τραπεζική Οδηγία. Έτσι από 1.1.93 η συνολική εποπτεία πάνω σε μια τράπεζα (και στα υποκαταστήματα της στην αλλοδαπή) ως προς την άδεια ιδρύσεως, τα ίδια κεφάλαια, το διοικητικό και διαχειριστικό έλεγχο κ.λ.π. στην Κοινότητα θα ασκείται από τις αρμόδιες αρχές της χώρας καταγωγής της τράπεζας. Η χώρα υποδοχής, ωστόσο, δηλαδή η χώρα όπου εγκαθίσταται το υποκατάστημα μιας τράπεζας, θα διατηρήσει τις αρμοδιότητες που αφορούν τον έλεγχο της ρευστότητας και της νομισματικής πολιτικής. Αυτή άλλωστε είναι η μόνη αλλά σημαντική εξαίρεση στον κανόνα του ελέγχου των πιστωτικών ιδρυμάτων από τη χώρα-μέλος καταγωγής των τραπεζών ή πιστωτικών ιδρυμάτων.»⁸

⁸ «Ευρωπαϊκή Ενοποίηση και Τραπεζικό Σύστημα, Γ.Ε. Τραγάκης, εκδ. ΙΟΒΕ, Αθήνα 1992»

2.3 Η 2^η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΠΡΑΞΗ

«Η συγκεκριμενοποίηση των στόχων και των αρχών της στρατηγικής και του προγράμματος της Κοινότητας στον τραπεζικό τομέα της απεικονίζεται με αρκετή πληρότητα στη Δεύτερη Τραπεζική Οδηγία 89/646/ΕΟΚ της 15ης Δεκεμβρίου 1989 (ΕΕΕΚ Αρθ. 386 της 31.12.89). Πράγματι το σημαντικό αυτό κοινοτικό μέτρο για το συντονισμό του τραπεζικού τομέα αποτελεί το επίκεντρο των οδηγιών που έχει ετοιμάσει η Επιτροπή για τον τραπεζικό αλλά και τον ευρύτερο χρηματοπιστωτικό τομέα στο πλαίσιο του εφαρμοζόμενου προγράμματος ολοκλήρωσης της εσωτερικής αγοράς έως το τέλος του 1992. Παράλληλα με την πλήρη ελευθέρωση της κινήσεως των κεφαλαίων και τις συνοδευτικές οδηγίες για τον τραπεζικό τομέα (ίδια κεφάλαια, συντελεστής φερεγγυότητας, μεγάλα χρηματοδοτικά ανοίγματα, συστήματα εγγυήσεως καταθέσεων), η Δεύτερη Τραπεζική Οδηγία έχει ως κύριους στόχους:

Πρώτον, την κατάργηση των εμποδίων που εναπομένουν, την πλήρη εμπέδωση του δικαιώματος εγκαταστάσεως και την εξασφάλιση της πλήρους ελευθερίας παροχής υπηρεσιών στο χρηματοπιστωτικό τομέα της Κοινότητας.

Δεύτερον, την εναρμόνιση των όρων χορηγήσεως των αδειών λειτουργίας των πιστωτικών ιδρυμάτων.

Τρίτον, την ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ των εποπτικών αρχών των 12 κρατών -μελών.

Τέταρτον, την οριοθέτηση της θέσεως, των αρχών πολιτικής και των σχέσεων του κοινοτικού τραπεζικού τομέα με τις τράπεζες των τρίτων χωρών.»

Η προσέγγιση αυτή στηρίζεται στις πιο πάνω αρχές του προγράμματος της Ε. Κ. σχετικά με την εναρμόνιση των ουσιαστικών προϋποθέσεων της τραπεζικής εποπτείας, της αμοιβαίας αναγνώρισεως και του ελέγχου από τη χώρα καταγωγής του πιστωτικού ιδρύματος με τελική κατάληξη τη θέσπιση ενιαίας τραπεζικής άδειας, που θα ισχύει τόσο για την εγκατάσταση όσο και για την ελεύθερη παροχή υπηρεσιών στο χρηματοπιστωτικό τομέα. Μεταξύ των άλλων, η ενιαία τραπεζική άδεια θα σημάνει την κατάργηση της άδειας λειτουργίας για τα υποκαταστήματα των πιστωτικών ιδρυμάτων σε ολόκληρη την Κοινότητα και την εξάλειψη της υποχρεώσεως των υποκαταστημάτων τραπεζών που εγκαθίστανται σε άλλη χώρα - μέλος να έχουν ξεχωριστό αρχικό ή «προϊκόω κεφάλαιο».⁹

Οι μηχανισμοί ελευθερώσεως της τραπεζικής αγοράς θα τεθούν ουσιαστικά σε κίνηση όταν διασφαλιστούν οι προϋποθέσεις μιας αυτόματης και ακώλυτης εγκαταστάσεως και παροχής χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών στην Κοινότητα. Οι προϋποθέσεις αυτές είναι κυρίως το πιστωτικό ίδρυμα να έχει άδεια λειτουργίας και να υπόκειται στην εποπτεία της χώρας καταγωγής, να παρέχει δε τις υπηρεσίες που καταγράφονται στον συμπεφωνημένο κατάλογο τραπεζικών υπηρεσιών, που βρίσκεται στο παράρτημα της Δεύτερης Τραπεζικής Οδηγίας. Οι θυγατρικές εταιρίες μιας τράπεζας όπως, για παράδειγμα είναι οι εταιρίες χρηματοδοτικής μισθώσεως και αναδόχου εισπράξεως απαιτήσεων τρίτων και άλλα χρηματοδοτικά

⁹ «Ευρωπαϊκή Ενοποίηση και Τραπεζικό Σύστημα, Γ.Ε. Τραγάκης, εκδ. ΙΟΒΕ, Αθήνα 1992»

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

ιδρύματα μπορούν να επωφεληθούν από την εφαρμογή στην πράξη της αρχής της αμοιβαίας αναγνωρίσεως και να εγκατασταθούν όπως οι τράπεζες, δηλαδή τα αμιγή πιστωτικά ιδρύματα, εάν πληρούν ορισμένα κριτήρια.

Επισημαίνεται στο σημείο αυτό ότι στο κοινοτικό χρηματοπιστωτικό δίκαιο και κατά συνέπεια στην αντίστοιχη εσωτερική νομοθεσία των κρατών-μελών της Ε.Κ έχουν καθιερωθεί πολλοί νέοι ορισμοί μεταξύ των οποίων είναι το πιστωτικό ίδρυμα, που από πρακτική άποψη είναι έννοια ταυτόσημη με τον όρο «Τράπεζα», και το χρηματοδοτικό ίδρυμα, το οποίο διαφοροποιείται από το πρώτο γιατί δεν μπορεί να δέχεται καταθέσεις και να παρέχει υπηρεσίες εκμίσθσεως θυρίδων θησαυροφυλακίων.

«Ο κατάλογος των τραπεζικών δραστηριοτήτων για τις οποίες θα ισχύει η ενιαία τραπεζική άδεια, έχει καταρτιστεί πολύ προσεκτικά με βάση το πρότυπο της «τράπεζας πολλαπλών συναλλαγών» και περιλαμβάνει τις ακόλουθες τραπεζικές και έξω-τραπεζικές χρηματοπιστωτικές εργασίες:

1. Αποδοχή καταθέσεων ή άλλων επιστρεπτέων κεφαλαίων.
2. Χορήγηση πιστώσεων.
3. Χρηματοδοτική μίσθωση.
4. Πράξεις πληρωμής.
5. Έκδοση και διαχείριση μέσων πληρωμών (πιστωτικών καρτών, ταξιδιωτικών επιταγών και πιστωτικών επιστολών).
6. Εγγυήσεις και αναλήψεις υποχρεώσεων.
7. Συναλλαγές για λογαριασμό του ίδιου του ιδρύματος ή της πελατείας του σε:
(α) μέσα της χρηματαγοράς (επιταγές, γραμμάτια, ομόλογα καταθέσεων, κτλ.),
(β) αγορές συναλλάγματος,
(γ) χρηματοδοτικούς τίτλους επί προθεσμία ή με δικαίωμα επιλογής,
(δ) μέσα σχετικά με συνάλλαγμα και επιτόκια, (ε) κινητές αξίες.
8. Συμμετοχές σε εκδόσεις τίτλων και παροχή συναφών υπηρεσιών.
9. Παροχή συμβουλών σε επιχειρήσεις, όσον αφορά τη διάρθρωση του κεφαλαίου, τη βιομηχανική στρατηγική και συναφή θέματα, και συμβουλών καθώς και υπηρεσιών στον τομέα της συγχώνευσης και της εξαγοράς επιχειρήσεων.
10. Μεσολάβηση στις διατραπεζικές αγορές.
11. Διαχείριση χαρτοφυλακίου ή παροχή συμβουλών για τη διαχείριση χαρτοφυλακίου.
12. Φύλαξη και διαχείριση κινητών αξιών.
13. Εμπορικές πληροφορίες,
14. Εκμίσθωση θυρίδων.»¹⁰

Το σημαντικό στοιχείο του πιο πάνω καταλόγου είναι αναμφισβήτητα ότι συμπεριέλαβε όλες τις μορφές συναλλαγών σε τίτλους καθώς και το ότι φαίνεται να καθιερώνει ευρύ ορισμό των δανείων, σύμφωνα με τη σύγχρονη εξέλιξη της τραπεζικής τεχνικής.

¹⁰ «Ευρωπαϊκή Ενοποίηση και Τραπεζικό Σύστημα, Γ.Ε. Τραγάκης, εκδ. IOBE, Αθήνα 1992»

Ιδιαίτερα πρέπει να τονιστεί το γεγονός ότι μια τράπεζα από οποιαδήποτε χώρα-μέλος της Ε.Κ θα έχει τη δυνατότητα είτε να εγκατασταθεί ελεύθερα σε άλλη χώρα-μέλος και να προσφέρει ακώλυτα ορισμένες ή όλες τις προαναφερόμενες χρηματο-πιστωτικές υπηρεσίες, είτε να ασκεί τις ίδιες εργασίες χωρίς εγκατάσταση σε άλλη χώρα, μάλιστα δε υπό καθεστώς πλήρους ελευθερίας σε ό,τι αφορά την κίνηση κεφαλαίων. Με άλλη διατύπωση τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα της Κοινότητας θα μπορούν να παρέχουν στη χώρα υποδοχής τόσο με υποκαταστήματα ή θυγατρικές τράπεζες, όσο και με απευθείας ή διασυνοριακή σύνδεση όχι μόνο το ίδιο το φάσμα τραπεζικών υπηρεσιών αλλά και με τις ίδιες τεχνικές που χρησιμοποιούν στη χώρα καταγωγής τους. Αυτό θα ισχύει ανεξάρτητα από το γεγονός ότι οι εγχώριες τράπεζες, δηλαδή οι τράπεζες στη χώρα υποδοχής ή εγκαταστάσεως, θα έχουν από την τραπεζική τους νομοθεσία το δικαίωμα παροχής όλων ή ορισμένων από τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες του εγκεκριμένου καταλόγου. Οι ρυθμίσεις αυτές είναι απόλυτα σύμφωνες με την αρχή της αμοιβαίας αναγνωρίσεως και θεμελιώνουν οπωσδήποτε την έννοια της ενιαίας ευρωπαϊκής τραπεζικής αγοράς και του ενιαίου χρηματοπιστωτικού χώρου της Κοινότητας, αλλά ο βαθμός επιτυχίας των βασικών αυτών στόχων του κοινοτικού προγράμματος για τη συμπλήρωση της εσωτερικής αγοράς θα εξαρτηθεί από την πρόοδο που θα σημειωθεί στη φορολογική εναρμόνιση των επιμέρους κρατών-μελών και από την πορεία προς τη νομισματική ενοποίηση.

«Η Δεύτερη Τραπεζική Οδηγία δεν περιορίζεται μόνο στη θέσπιση των θεμελιωδών αρχών για τη δημιουργία της ευρωπαϊκής χρηματοπιστωτικής αγοράς, αλλά κατοχυρώνει και ενδυναμώνει το μηχανισμό ελευθερώσεως και ενοποιήσεως της αγοράς αυτής με συγκεκριμένα θεσμικά μέτρα. Πράγματι, ο κοινοτικός νομοθέτης καθορίζει με σαφήνεια τις προϋποθέσεις για τη χορήγηση της ενιαίας τραπεζικής άδειας και τον τρόπο ασκήσεως της εποπτείας πάνω στους φορείς του τραπεζικού συστήματος. Κατά πρώτο λόγο καθιερώνει σε κοινοτικό επίπεδο τη γνωστή της τραπεζικής οικονομικής και τεχνικής για την ύπαρξη ενός κατωτάτου ορίου μετοχικού κεφαλαίου. Κάθε χρηματοπιστωτικό ίδρυμα στην Κοινότητα οφείλει να έχει επαρκή αρχικά κεφάλαια ανερχόμενα στο ισόποσο των 5 εκατομ. ECU κατ' ελάχιστο όριο. Εξαιρέσεις του κανόνα αυτού θα ισχύσουν για περιορισμένες κατηγορίες πιστωτικών ιδρυμάτων με ειδικούς καταστατικούς σκοπούς στα οποία θα επιτραπεί να έχουν μικρότερο αρχικό κεφάλαιο. Από την άποψη αυτή υπενθυμίζεται ότι οι αρχές για την άσκηση της τραπεζικής εποπτείας στην Ελλάδα απαιτούν την ύπαρξη κατωτάτου ορίου μετοχικού κεφαλαίου Τράπεζας που είναι αρκετά μεγαλύτερο από το κοινοτικό μέτρο.

Η Δεύτερη Τραπεζική Οδηγία επαναλαμβάνει τον ορισμό της πρώτης συντονιστικής οδηγίας του 1977, αλλά και της οδηγίας για την ελεύθερη διακίνηση των κεφαλαίων σύμφωνα προς τον οποίο «πιστωτικό ίδρυμα» είναι μια επιχείρηση, η δραστηριότητα της οποίας συνίσταται στο να δέχεται από το κοινό καταθέσεις ή άλλα αποδοτέα κεφάλαια και να παρέχει πιστώσεις για ίδιο λογαριασμό της. Παρατηρείται ότι ο ορισμός αυτός δεν περιλαμβάνει στο πεδίο εφαρμογής της κοινοτικής τραπεζικής νομοθεσίας τις πιστωτικές επιχειρήσεις που χορηγούν δάνεια και πιστώσεις χωρίς να δέχονται από το κοινό καταθέσεις ή άλλα αποδοτέα κεφάλαια. Υπάρχει ωστόσο και η άποψη ότι θα έπρεπε να υιοθετηθεί η γενικότερη αρχή, κατά την οποία όλες οι επιχειρήσεις που εκτελούν παρόμοιες πράξεις να υπόκεινται ως προς τις εργασίες αυτές σε παρόμοιους κανόνες. Η

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

θέση αυτή στηρίζεται κυρίως στο επιχείρημα ότι λόγω της εμφανίσεως νέων χρηματοπιστωτικών προϊόντων και νέων μορφών χρηματοπιστωτικής διαμεσολαβήσεως, χρειάζεται, προς το συμφέρον της προστασίας των αποταμιευτών και των καταναλωτών και προς το σκοπό διατηρήσεως ίσων συνθηκών ανταγωνισμού, να ισχύει ένας ευρύτερος ορισμός του χρηματοπιστωτικού ιδρύματος.»¹¹

Πολύ σημαντικές θεωρούνται και οι ρυθμίσεις που αναφέρονται, ειδικότερα στην ταυτότητα και καταλληλότητα των μετόχων ή εταίρων που κατέχουν ειδική συμμετοχή σε μια τράπεζα, δηλαδή αυτών που έχουν άμεση ή έμμεση κατοχή τουλάχιστον του 10% του κεφαλαίου ή των δικαιωμάτων ψήφου σε μια πιστωτική επιχείρηση ή ασκούν ουσιώδη επιρροή κατά την έννοια του παραγώγου κοινοτικού δικαίου (άρθρο 33 της Οδηγίας 83/349/ΕΟΚ). Υποστηρίζεται ότι μια επιχείρηση ασκεί ουσιώδη επιρροή σε μια άλλη επιχείρηση όταν αυτή κατέχει τουλάχιστον το 20% των δικαιωμάτων ψήφου των μετόχων ή εταίρων της επιχειρήσεως αυτής.

Γενικά, καθιερώνεται η αρχή κατά την οποία κάθε σημαντικός μέτοχος, αυτός δηλαδή που διαθέτει το 10% και πλέον του κεφαλαίου πιστωτικού ιδρύματος ή των δικαιωμάτων ψήφου ή σημαντική επιρροή, θα έχει την υποχρέωση να παρέχει τις απαιτούμενες πληροφορίες στις Νομισματικές ή Εποπτικές Αρχές, σε ό,τι αφορά, ειδικότερα, την ταυτότητα και τα ποσοστά συμμετοχής του.

Πρόσθετα, είναι αξιοσημείωτο ότι η Δεύτερη Τραπεζική Οδηγία για το συντονισμό στον τραπεζικό τομέα αποσκοπεί στην καθιέρωση κοινών αρχών και κανόνων ώστε να υπάρχουν εύρυθμες λογιστικές και διοικητικές διαδικασίες καθώς και επαρκείς μηχανισμοί εσωτερικού ελέγχου στο χρηματοπιστωτικό τομέα της Κοινότητας. Μεταξύ των κανόνων αυτών περιλαμβάνονται αφενός οι ρυθμίσεις που αναφέρονται στο διοικητικό και λογιστικό έλεγχο των υποκαταστημάτων από τις νομισματικές αρχές της χώρας καταγωγής και αφετέρου οι αναφερόμενες στην έγκριση εγκαταστάσεως θυγατρικών τραπεζικών επιχειρήσεων από τράπεζες τρίτων, δηλαδή μη κοινοτικών, χωρών.

Αν ένα πιστωτικό ίδρυμα με έδρα τρίτη χώρα ιδρύσει θυγατρική σε ένα κράτος-μέλος της Κοινότητας, τότε η θυγατρική αυτή τράπεζα αποτελεί εταιρία διεπόμενη από το δίκαιο του κράτους-μέλους και, κατά συνέπεια υπόκειται στο κοινοτικό δίκαιο. Με άλλες λέξεις, η θυγατρική τράπεζα από τρίτη χώρα θα απολαμβάνει του δικαιώματος εγκαταστάσεως και ελεύθερης παροχής υπηρεσιών σε ολόκληρη την Κοινότητα και έτσι χάρη στην ενιαία άδεια λειτουργίας η τράπεζα της τρίτης χώρας θα έχει πρόσβαση σε όλη την ευρωπαϊκή αγορά. Δημιουργείται κατ' αυτόν τον τρόπο μία κατάσταση που έρχεται συχνά σε αντίθεση με το καθεστώς εγκαταστάσεως που αντιμετωπίζουν τα ευρωπαϊκά πιστωτικά ιδρύματα όταν αυτά επιχειρούν να εγκατασταθούν και να λειτουργήσουν στην τραπεζική αγορά τρίτων χωρών. Γι' αυτό η Επιτροπή έχει την εξουσία να καθυστερεί τη χορήγηση άδειας λειτουργίας μιας θυγατρικής ενός πιστωτικού ιδρύματος τρίτης χώρας ή τη συμμετοχή συμφερόντων τρίτων χωρών σε κοινοτική τράπεζα, μέχρι τη στιγμή εξακριβώσεως ότι το συγκεκριμένο τρίτο

¹¹ «Ευρωπαϊκή Ενοποίηση και Τραπεζικό Σύστημα, Γ.Ε. Τραγάκης, εκδ. IOBE, Αθήνα 1992»

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

κράτος εξασφαλίζει αμοιβαία μεταχείριση με την έννοια του κριτηρίου της «εθνικής μεταχειρίσεως» δηλαδή της παροχής ίδιων δυνατοτήτων ανταγωνισμού όπως και στα υποκαταστήματα των τραπεζών της τρίτης χώρας.

Φυσικά οι τράπεζες κρατών-μελών της Ε.Κ μπορούν να επωφελούνται πάντοτε από την ισχύουσα αρχή της αμοιβαίας αναγνωρίσεως, αρκεί να ανταποκρίνονται στις ακόλουθες απαιτήσεις:

- α) να είναι αναγνωρισμένες και να εποπτεύονται από τις αρμόδιες νομισματικές ή εποπτικές αρχές του κράτους-μέλους καταγωγής τους, σύμφωνα με τις διατάξεις που ισχύουν για τον τραπεζικό τομέα, και
- β) να ασκούν τις δραστηριότητες που αναφέρονται στον παραπάνω κατάλογο, στον οποίο περιλαμβάνονται οι εργασίες που αποτελούν σήμερα το κύριο σώμα της τραπεζικής δραστηριότητας.

Η Επιτροπή έχει προβλέψει και την περίπτωση ασκήσεως ορισμένων χρηματοπιστωτικών εργασιών από ειδικευμένες θυγατρικές τραπεζικές επιχειρήσεις όπως, για παράδειγμα, είναι η χρηματοδοτική μίσθωση, η αναδοχή εισπράξεως απαιτήσεων με ή χωρίς δικαίωμα αναγωγής, οι πράξεις επί κινητών αξιών, η ενυπόθηκη πίστη κ.ά. Παρατηρείται σχετικά ότι οι θυγατρικές αυτές επιχειρήσεις θα υπόκεινται στους κανόνες της εποπτείας σε ενοποιημένη βάση που θα ισχύσει για όλα τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα της Κοινότητας χωρίς όμως να έχουν την προαναφερόμενη ιδιότητα του πιστωτικού ιδρύματος, αλλά του χρηματοδοτικού ιδρύματος. Ωστόσο η ρύθμιση της ενιαίας άδειας λειτουργίας και ο έλεγχος γενικότερα από την αρμόδια αρχή του κράτους-μέλους καταγωγής θα εφαρμοστεί στις θυγατρικές αυτές επιχειρήσεις υπό ορισμένες προϋποθέσεις. Συγκεκριμένα οι μητρικές επιχειρήσεις πρέπει να λειτουργούν ως «πιστωτικά ιδρύματα» στο κράτος μέλος στο δίκαιο του οποίου υπάγονται οι θυγατρικές. Επίσης, η μητρική ή οι μητρικές επιχειρήσεις πρέπει να κατέχουν το 90% τουλάχιστον των μεριδίων ή των μετοχών της θυγατρικής και να εγγυούνται τις υποχρεώσεις που αναλαμβάνονται από τη θυγατρική.

2.4 ΤΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Όπως αναφέραμε προηγουμένως η απελευθέρωση στην Ελλάδα άρχισε το 1986. το 1981 που εντάχθηκε η χώρα μας στην ΕΟΚ, ο ελληνικός τραπεζικός τομέας ήταν άκρως ρυθμιζόμενος και αποτελείτο από διοικητικά καθοριζόμενα επιτόκια κάθε μορφής και από αυστηρούς περιορισμούς.

Από το 1985, έχουν σημειωθεί σπουδαία βήματα τόσο στην απελευθέρωση των επιτοκίων όσο και την εισαγωγή νέων τραπεζικών προϊόντων. Έτσι σχετικά με τις δεσμεύσεις των ελληνικών εμπορικών τραπεζών η κατάσταση στις αρχές του 1992 έχουν ως εξής :

1. Η απελευθέρωση ήταν μήνυμα προς των ελληνικών κυβερνήσεων πως αναλαμβάνουν την υποχρέωση της αυτοπειθαρχίας και του περιορισμού των ελλειμμάτων. Το ποσοστό των καταθέσεων στις εμπορικές τράπεζες το οποίο τοποθετείται σε αγορές έντοκων γραμματίων και ομολογιών, από 38% το 1989 στο 40% στις 31 Μαρτίου 1990. Το βασικότερο στοιχείο του κρατικού ελέγχου στην πιστωτική πολιτική έδειξε σημάδια παλινδρόμησης. Η ύπαρξη δεσμεύσεων,

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

συμφώνα με όλες τις ελληνικές τράπεζες, ευθύνεται για τα υψηλά επιτόκια χορηγήσεων και τη μεγάλη τους διαφορά με τα επιτόκια καταθέσεων. Ο ανταγωνισμός στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα, υπάρχει, όπως φαίνεται από τις διαρκείς μετατοπίσεις των μεριδίων αγοράς και την εξέλιξη των αποδόσεων των ελληνικών τραπεζών, σύμφωνα με τους δείκτες απόδοσης (ROE, ROA). Η τράπεζα της Ελλάδος μέχρι τις αρχές του 1992 είχε την υποχρέωση να μειώσει σταδιακά το ποσοστό των αναγκαστικών δεσμεύσεων ως το 25-30%.

2. Δεσμεύσεις για ειδικές χρηματοδοτήσεις. Από τις 31 Μαρτίου 1990 το ποσοστό των αναγκαστικών δεσμεύσεων διαθέσιμων σε λογαριασμούς της Τράπεζας της Ελλάδος, μειώθηκε σε 9% και καταργήθηκε στις 1 Απριλίου 1991.

3. Μία σημαντική απόφαση της Τράπεζας της Ελλάδος είναι η δυνατότητα που δόθηκε στις εμπορικές τράπεζες να διενεργούν *underwriting* για εκδόσεις μετοχικού κεφαλαίου σε εταιρείες των οποίων οι μετοχές διαπραγματεύονται στο Χρηματιστήριο Αθηνών. Σύμφωνα με την απόφαση αυτή οι τράπεζες μπορούν να αναλαμβάνουν το *underwriting* χωρίς προηγούμενη έγκριση της Κεντρικής Τράπεζας, με τον όρο ότι η τράπεζα που κάνει θα πουλήσει μέσα σε 12 μήνες τους τίτλους που περιέχονται σε αυτή κατά τη διενέργεια αυτής της υπηρεσίας.

4. Σημαντική απόφαση ήταν εκείνη στις 7 Μαΐου 1990 που υποχρεώνει τις τράπεζες να ανακοινώνουν στην Τράπεζα της Ελλάδος, κάθε συμμετοχή τους σε μετοχές των εταιρειών του χρηματοπιστωτικού τομέα εφόσον αυτή η συμμετοχή ξεπεράσει το όριο του 10% του μετοχικού κεφαλαίου ή των δικαιωμάτων ψήφου της εταιρείας. Οι εμπορικές τράπεζες μπορούν να επενδύουν σε ακίνητα εφόσον οι επενδύσεις αυτές δεν ξεπερνούν το 50% των ιδίων κεφαλαίων τους. Οι αποφάσεις αυτές αποτελούν εφαρμογή των όρων της δεύτερης τραπεζικής οδηγίας της ΕΟΚ.

5. Επιτρέπεται στα πιστωτικά ιδρύματα και στους δημόσιους οργανισμούς και επιχειρήσεις να προβαίνουν σε συμφωνίες ανταλλαγής επιτοκίου και νομίσματος χωρίς ειδική έγκριση της Τράπεζας της Ελλάδος.

6. Το 1993 απελευθερώνονται οι κινήσεις κεφαλαίου. Οι Έλληνες αποταμιευτές θα μπορούν να τηρούν λογαριασμούς καταθέσεων σε συνάλλαγμα χωρίς κανένα περιορισμό. Το 1994 είναι η χρονιά για την πλήρη απελευθέρωση συναλλάγματος.

7. Από την 1 Νοεμβρίου 1994, ημερομηνία ισχύος της δεύτερης φάσης της ΟΝΕ, καταργείται σταδιακά η υποχρεωτική τραπεζική χρηματοδότηση του κρατικού προϋπολογισμού. Με το παλαιό καθεστώς το δημόσιο μπορούσε να καλύπτει μέχρι και 10% της αύξησης των κρατικών δαπανών από τα ρευστά διαθέσιμα. Από την 2 Ιανουαρίου 1992 άρχισε η λειτουργία προθεσμιακής αγοράς συναλλάγματος για τη δραχμή.

8. Μία άλλη εξέλιξη είναι η δημιουργία ενός ελληνικού *libor* μετά από συμφωνία των εμπορικών τραπεζών, που θα είναι δείκτης επιτοκίων της δραχμής για 1,6 και 12 μήνες και θα ισχύει για όλες τις συναλλακτικές πράξεις μεταξύ των τραπεζών.

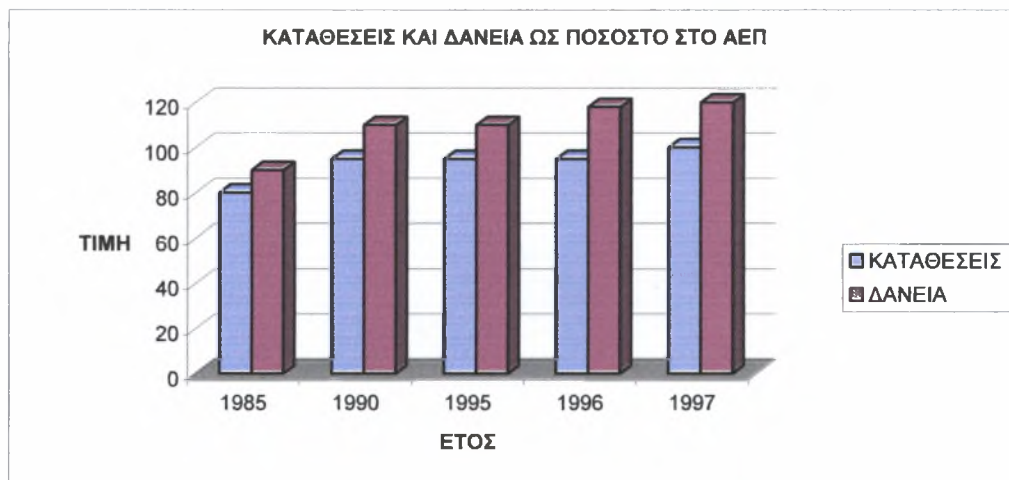
9. Με τα νέα τραπεζικά προϊόντα οι πιο σημαντικές εξελίξεις είναι :

- Η δυνατότητα από μέρους εταιρειών να κρατούν καταθέσεις προθεσμίας (δικαίωμα που μέχρι πρόσφατα είχαν μόνο οι ιδιώτες).

- Η προσφορά από τις εμπορικές τράπεζες προς τους πελάτες τους νέων προϊόντων όπως *leasing* (χρηματοδοτική μίσθωση), *factoring* (αγορά βραχυπρόθεσμων απαιτήσεων), δάνεια σε συνάλλαγμα και εγγυητικές επιστολές χωρίς προηγούμενη έγκριση της Τράπεζας της Ελλάδος.

- Διατραπεζικά δάνεια.

Κατά το 1992 το ελληνικό τραπεζικό σύστημα αποτελείται από 25 ελληνικές τράπεζες και 21 υποκαταστήματα ξένων τραπεζών. Από τις 25 ελληνικές τράπεζες, οι 18 είναι καθαρά εμπορικές, 4 εξειδικευμένες (Αγροτική, Εθνική Στεγαστική, Εθνική Κτηματική και Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο) αλλά λόγω των νέων διατάξεων με την απελευθέρωση του συστήματος χάνουν την εξειδίκευσή τους και θα εξομοιωθούν σταδιακά με τις άλλες τράπεζες και 3 επενδυτικές (ΕΤΒΑ, ΕΤΕΒΑ, Επενδύσεων). Από τις 18 εμπορικές τράπεζες οι 9 ελέγχονταν από το κράτος μέσω συμμετοχών πλειοψηφίας (Εθνική, Εμπορική, Ιονική, Κρήτης, Γενική, Αττικής, Κεντρική, Μακεδονίας-Θράκης, Επαγγελματικής Πίστewος) και 9 είναι ιδιωτικές (Πίστewος, Εργασίας, Χίου, Ευρωεπενδυτική, Δωρική, Ασπίς, Interbank, Εγνατία και η Πειραιώς που πέρασε στα τέλη του 1991 από τον κρατικό στον ιδιωτικό τομέα) ενώ το 1989 οι καθαρά ιδιωτικές ήταν 2.

Τράπεζες που λειτουργούν στην Ελλάδα (2001)

<u>Με έδρα την Ελλάδα</u>	<u>Έτος ίδρυσης</u>
Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος	1841
Alpha Bank	1879
Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος	1929
Eurobank- EFG	1990
Εμπορική Τράπεζα της Ελλάδος	1907
Τράπεζα Πειραιώς	1916
Γενική Τράπεζα της Ελλάδος	1937
Τράπεζα Αττικής	1924
Εγνατία Τράπεζα	1991
Λαϊκή Τράπεζα	1992
Ασπίς Bank	1992
Πειραιώς Prime Bank	1998
Nova Bank	2000
Unit Bank	2000
Ωμέγα Bank	2000
Τράπεζα Probank	2001
ΕΤΒΑ	1964
ΕΤΕΒΑ	1963
Τράπεζα Επενδύσεων	1962

2.4.1 ΤΟ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑ ΜΙΑΣ ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΕΥΤΙΚΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ

Οι τράπεζες αποτελούν τον πιο παραδοσιακό και χαρακτηριστικό τύπο ενδιάμεσου χρηματοδοτικού οργανισμού (financial intermediary), και από πλευράς όγκου κεφαλαίων κατέχουν την δεσπόζουσα θέση στο όλο σύστημα χρηματοδοτικής διαμεσολάβησης. Η πίστη αποτελεί ουσιώδες χαρακτηριστικό των τραπεζών, και γι' αυτό τον λόγο οι τράπεζες υπόκεινται σε «εποπτεία» ώστε να διασφαλίζεται η φερεγγυότητά τους, ενώ μόνο κάτω από αυστηρές προϋποθέσεις χορηγείται άδεια λειτουργίας σε μια καινούργια τράπεζα.

Ο όρος «εμπορική τράπεζα» σημαίνει μια τράπεζα «γενικών δραστηριοτήτων», με την έννοια ότι δέχεται παντός είδους καταθέσεις και προβαίνει σε παντός είδους χορηγήσεις. Αυτή η γενικής φύσεως εμπορική τράπεζα αποτελεί και τον κυρίαρχο τύπο τράπεζας σε όλες τις αναπτυγμένες οικονομίες.

Ο καλύτερος τρόπος παρουσίασης της λειτουργίας ενός τραπεζικού ιδρύματος είναι η εξέταση του ισολογισμού του. Ο ισολογισμός αποτελεί την ανάλυση των στοιχείων του ενεργητικού και του παθητικού και κύριο χαρακτηριστικό του είναι η ύπαρξη της εξής ταυτότητας

$$\text{Συνολικές Απαιτήσεις} = \text{Συνολικές Υποχρεώσεις} + \text{Ίδια Κεφάλαια}$$

Ουσιαστικά, ο ισολογισμός καταγράφει τις πηγές των κεφαλαίων (υποχρεώσεις) που διαχειρίζεται η τράπεζα και τις χρήσεις αυτών των κεφαλαίων (απαιτήσεις). Οι τράπεζες αποκομίζουν κέρδη επιβάλλοντας στις απαιτήσεις τους υψηλότερα επιτόκια σε σχέση με αυτά που πληρώνουν για τις υποχρεώσεις τους.

Είναι ο εξής ισολογισμός

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ	ΠΑΘΗΤΙΚΟ
R (ΡΕΥΣΤΑ ΔΙΑΘΕΣΙΜΑ)	K (ΚΕΦΑΛΑΙΑ)
B (ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ)	D (ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ)
L (ΔΑΝΕΙΑ)	

Θα πρέπει το άθροισμα του ενεργητικού να είναι ίσο με αυτό του παθητικού. Επίσης πρέπει να αναφέρουμε ότι τα διαθέσιμα της τράπεζας είναι ένα είδος «ταμείου», δηλαδή μια ρευστότητα που διατηρείται για λόγους ασφάλειας. Εδώ υποθέτουμε ότι αυτά τα διαθέσιμα είναι ένα ποσοστό (x) του συνόλου των καταθέσεων της (R=xD). Με τα παραπάνω δεδομένα είναι αυτονόητο ότι ισχύει ο «ισολογιστικός περιορισμός».

$$R + B + L = K + D$$

Και επειδή
Έχουμε ότι

$$R = xD$$

$$B + L = K + (1-x) D$$

«Για να προσεγγίσουμε όμως περισσότερο την πραγματικότητα, θα διακρίνουμε το σύνολο των καταθέσεων σε 3 κατηγορίες :

a) Τις «καταθέσεις όψεως» (H) δηλαδή τις καταθέσεις των φυσικών και νομικών προσώπων οι οποίες διακινούνται με επιταγές και οι οποίες υποθέτουμε ότι είναι

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

άτοκες, δηλαδή η τράπεζα δεν πληρώνει τόκο επί των υπολοίπων αυτών λογαριασμών όψεως στους δικαιούχους τους ($r_h=0$).

β) Τις «καταθέσεις ταμειυτηρίου» (S) δηλαδή τις καταθέσεις που μπορούν οι δικαιούχοι τους να αναλάβουν ανά πάσα στιγμή, επισκεπτόμενοι κάποιο κατάστημα της τράπεζας βάσει του υπολοίπου που εμφανίζεται στο βιβλιάριό τους. Αυτοί οι λογαριασμοί είναι έντοκοι και υποθέτουμε ότι η τράπεζα πληρώνει στους δικαιούχους των λογαριασμών ταμειυτηρίου τόκο επί του υπολοίπου, βάσει ενός επιτοκίου r_s , το οποίο σε ένα ανταγωνιστικό σύστημα, καθορίζεται από την αγορά και είναι το ίδιο για όλες τις τράπεζες, ($r_s = r_s$).

Τις «καταθέσεις προθεσμίας» (T) δηλαδή τα ποσά που κατατίθενται και «δεσμεύονται» στην τράπεζα για ορισμένο χρονικό διάστημα και τα οποία οι καταθέτες δεν μπορούν να αναλάβουν πριν την λήξη της συμφωνημένης διάρκειας της δέσμευσης, εκτός εάν δεχθούν να υποστούν κάποια «ποινή» για την προεξόφληση της απαίτησής τους. Αυτοί οι λογαριασμοί είναι έντοκοι και υποθέτουμε ότι η τράπεζα καθορίζει ελεύθερα το επιτόκιο των προθεσμιακών καταθέσεων (r_t), ανάλογα με τα ποσά που θέλει να προσελκύσει και, ανάλογα με τη θέση και την ελαστικότητα της καμπύλης προσφοράς προθεσμιακών καταθέσεων εκ μέρους των φυσικών και νομικών προσώπων.»¹²

Με αυτή τη διάκριση των 3 καταθέσεων, έχουμε τον εξής ισολογισμό :

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ	ΠΑΘΗΤΙΚΟ
R (ΡΕΥΣΤΑ ΔΙΑΘΕΣΙΜΑ)	K (ΚΕΦΑΛΑΙΑ)
B (ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ)	H (ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΟΨΕΩΣ)
L (ΔΑΝΕΙΑ)	S (ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟΥ)
	T (ΚΑΤΑΘΕΣΕΙΣ ΠΡΟΘΕΣΜΙΑΣ)

Η τράπεζα θεωρείται μια οικονομική μονάδα (επιχείρηση) η οποία θα προσπαθήσει να «μεγιστοποιήσει» τα κέρδη της, σεβόμενη ταυτόχρονα τον «ισολογιστικό» της περιορισμό. Έτσι η τράπεζα θα προσπαθήσει να μεγιστοποιήσει την εξής συνάρτηση :

$$\begin{aligned} V &= \Pi + \lambda [B + L - K - (1-x) (H + S + T)] = \\ &= r_b * B + r_l * L - r_s * S - r_t * T - k (H + S + T) + \\ &\quad + \lambda [B + L - K - (1-x) (H + S + T)] \end{aligned}$$

¹² «Νομισματική θεωρία, Γ. Κορλίρα, εκδ. Μπένου, Αθήνα 2000»

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

Στην προσπάθεια της να μεγιστοποιήσει τα κέρδη της, η τράπεζα αντιμετωπίζει τα εξής :

- ❖ Τις συναρτήσεις συμπεριφοράς των χορηγητικών πελατών της $L(r_1, Y)$ και των καταθετών της $H(Y), S(Y, r_s)$ και $T(r_t)$.
- ❖ Τα δεδομένα ανταγωνιστικά επιτόκια των κρατικών ομολογιών και των καταθέσεων ταμειυτηρίου.
- ❖ Το δεδομένο και υποχρεωτικό «ποσοστό ρευστότητας» (x).
- ❖ Ένα σταθερό ποσοστό λειτουργικού κόστους (k).

Η βασική συνθήκη ισορροπίας είναι : $r_1 = r_t + k / 1 - x$

2.4.2 ΟΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

Ο παραδοσιακός ρόλος των τραπεζών είναι αυτός του διαμεσολαβητή ανάμεσα σε αποταμιευτές και πιστούχους. Οι τράπεζες διαχειρίζονται το παθητικό τους χορηγώντας δάνεια, δημιουργώντας έτσι το ενεργητικό τους. Ουσιαστικά οι τράπεζες διαχειρίζονται το ενεργητικό τους, το οποίο χρηματοδοτείται από καταθέσεις ή άλλα στοιχεία του παθητικού.

- Διαμεσολάβηση.
- Ατέλεια αγορών και ασυμμετρία πληροφόρησης.
- Χρονικός μετασχηματισμός της ρευστότητας.
- Έλεγχος μέσω εκπροσώπων.

2.4.3 ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ ΤΩΝ ΜΕΣΟΛΑΒΗΤΙΚΩΝ (ΕΜΠΟΡΙΚΩΝ) ΤΡΑΠΕΖΩΝ

Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό της λειτουργίας των τραπεζών είναι ότι εμφανίζεται με δύο βασικές μορφές. Δηλαδή εκείνη του συλλέκτη των καταθέσεων των αποταμιευτών και εκείνη του χρηματοδότη προς τους πελάτες. Κατά συνέπεια ο ρόλος των τραπεζών αυτών είναι ρόλος μεσαζόντων, δηλαδή δανείζονται για να δανείσουν.

Έτσι η βασική επιδίωξη των μεσολαβητικών τραπεζών συνίστανται, στο να προσελκύσουν κατά το δυνατό μεγαλύτερες καταθέσεις του κοινού, η έκταση και η μορφή των οποίων θα επιτρέψουν σ' αυτές να διευρύνουν τις εργασίες τους με κατάλληλες τοποθετήσεις αυτών των κεφαλαίων και τελικά να επιτύχουν έσοδα μεγαλύτερα από τις δαπάνες, ή οι εισπρακτέοι τόκοι να είναι μεγαλύτεροι από τους πληρωτέους τόκους.

- Η λειτουργία της συγκέντρωσης κεφαλαίων είναι η παθητική, όπως χαρακτηρίζεται, λειτουργία της τράπεζας και αναφέρεται στη συγκέντρωση χρηματικών κεφαλαίων και γενικότερα στην εξασφάλιση οικονομικών πόρων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

- Η αφανής διαδικασία πολλαπλασιασμού των καταθέσεων και δημιουργίας λογιστικού χρήματος.
- Η λειτουργία της χορήγησης δανείων και γενικά πιστώσεων, που χαρακτηρίζεται ως ενεργητική λειτουργία.
- Τέλος η καθαρά διαμεσολαβητική λειτουργία των τραπεζών, όπου οι τράπεζες, με αμοιβή, αναλαμβάνουν την παροχή υπηρεσιών και τη διενέργεια πράξεων για λογαριασμό των πελατών τους.

Αναλυτικά οι τραπεζικές εργασίες των εμπορικών τραπεζών είναι οι εξής :

Οι εργασίες των Εμπορικών Τραπεζών μπορούν να διαιρεθούν, σε δύο βασικές κατηγορίες. Στις ενεργητικές, που συνίστανται στην τοποθέτηση των χρημάτων σε πιστώσεις, και στις παθητικές που δημιουργούνται από την συγκέντρωση των χρημάτων. Γιατί η Τράπεζα είναι κερδοσκοπική επιχείρηση, που δανείζεται χρήματα για να δανείσει, με τον σκοπό να κερδίσει και ύστερα να εξυπηρετήσει και τις πιστωτικές ανάγκες της οικονομίας και ειδικότερα των επιχειρήσεων. Την δραστηριότητα των Τραπεζών και ιδιαίτερα των Εμπορικών, πρέπει να την διέπουν οι παρακάτω βασικές αρχές, στην άσκηση της όλης τραπεζικής πολιτικής:

- α. Της ρευστότητας.
- β. Της ασφάλειας των χορηγήσεων, και
- γ. Της αποδοτικότητας των χορηγήσεων και γενικά των τραπεζικών εργασιών.

Η ταμειακή ρευστότητα, αυξάνεται από νέες καταθέσεις και επιστροφές πιστώσεων και ελαττώνεται από αναλήψεις καταθέσεων τρίτων και από χορηγήσεις νέων πιστώσεων. Σαν τραπεζική ρευστότητα, εννοείται η ικανότητα μιας Τράπεζας να ανταποκριθεί στις ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις της, που προέρχονται από τις καταθέσεις που έχουν κάνει οι τρίτοι σε λογαριασμούς Όψεως και Ταμειυτηρίου. Η ταμειακή ρευστότητα των Τραπεζών μετριέται με τα μετρητά, τις επιταγές, τα ληξιπρόθεσμα τοκομερίδια και με καταθέσεις Όψεως, που έχουν κάνει οι Τράπεζες αυτές, στις εκδοτικές ή σε άλλες Τράπεζες. Τα διαθέσιμα των Τραπεζών επηρεάζουν αρνητικά ή θετικά και τα πάσης φύσεως εμβάσματα. Η πετυχημένη εξισορρόπηση μεταξύ των ταμειακών διαθεσίμων μιας Τράπεζας και των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων της, αποτελεί το μέτρο της ιδανικής λειτουργίας της, ιδιαίτερα σε περιόδους νομισματικών ρυθμίσεων και παρεμβάσεων. Γιατί μπορεί κανείς να καταλάβει τι θα συμβεί, αν παρουσιαστούν οι καταθέτες και ζητήσουν την ανάληψη των καταθέσεων Όψεως και Ταμειυτηρίου σε μια μέρα όλοι μαζί.

Τα ρευστά των Τραπεζών ανάλογα με την ταχύτητα της μετατροπής τους σε εξοφλήσιμες υποχρεώσεις διακρίνονται:

1. Σε ενεργητικά ρευστά πρώτου βαθμού, όπως είναι τα ταμειακά διαθέσιμα.
2. Σε ενεργητικά ρευστά δεύτερου βαθμού, που συμπεριλαμβάνουν το προεξοφλήσιμο χαρτοφυλάκιο της Τραπέζης, χρηματιστηριακές αξίες καθώς και τις προκαταβολές έναντι φορτωτικών εγγράφων που πρέπει να εισπραχτούν σε κοντινό χρονικό διάστημα.
3. Σε ενεργητικά ρευστά τρίτου βαθμού, που συμπεριλαμβάνουν δάνεια και ανοικτούς λογαριασμούς ή με ενέχυρο εμπορευμάτων και χρηματογράφων καθώς και δάνεια με υποθήκη ακινήτων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

4. Σε ενεργητικά μη ρευστοποιήσιμα, που περιλαμβάνει πάγια στοιχεία και συμμετοχές της Τράπεζας σε επιχειρήσεις, καθώς και απαιτήσεις μακράς λήξης, από τις οποίες μόνο μικρό μέρος μπορεί να εισπραχθεί.

Το ποσοστό των ταμειακών διαθεσίμων, καθορίζεται από τις Νομισματικές Αρχές και αποτελεί εγγύηση για τους αποταμιευτές, που συνήθως φτάνει το 20% των ληξιπρόθεσμων υποχρεώσεων των Τραπεζών.

Η αρχή της αποδοτικότητας συναρτάται με την αρχή της ρευστότητας και με την αρχή της ασφάλειας. Γιατί από την μια μεριά, πρέπει να διατηρεί την αναγκαία ρευστότητα η Τράπεζα, για να αντιμετωπίσει τις ενδεχόμενες αναλήψεις των καταθετών της, και από την άλλη πρέπει να κάνει όσο μπορεί περισσότερες τοποθετήσεις για να έχει αυξημένα έσοδα. Αλλά και οι τοποθετήσεις, πρέπει να παρέχουν την απαραίτητη εγγύηση για την κάλυψη των κινδύνων αφερεγγυότητας και χρονικής ασυνέπειας των πιστοληπτών, πράγμα που είναι δύσκολο για την Τράπεζα, και μάλιστα όταν οι δανειοδοτήσεις γίνονται από τα ξένα χρήματα των καταθετών της.

Ενώπιον λοιπόν αυτών των προβλημάτων αναπτύσσονται οι τραπεζικές δανειοδοτικές δραστηριότητες των Τραπεζών και οι υπόλοιπες Τραπεζικές εργασίες, που είναι οι ακόλουθες:

1. Οι καταθέσεις που διακρίνονται σε Όψεως, σε προθεσμίας, σε Ταμειυτηρίου.
2. Στην έκδοση Ομολογιακών δανείων, που όπως είπαμε γίνεται από ειδικές τράπεζες.
3. Προεξόφληση συναλλαγματικών και Γραμματίων καθώς και άλλων Χρηματογράφων.
4. Δάνεια με ενέχυρο Τίτλων ή δικαιογράφων και λοιπών αξιών.
5. Χορηγήσεις σε ανοιχτό λογαριασμό καλυμμένο με προσωπική εγγύηση ή εμπράγματα ασφάλεια επί Ακινήτων.
6. Αγοραπωλησίες χρεογράφων και συναλλάγματος.
7. Εισπράξεις και πληρωμές για λογαριασμό τρίτων.
8. Φύλαξη τίτλων και πολύτιμων αντικειμένων ή άλλων αξιών και εγγράφων.
9. Οι Εντολές και οι Επιταγές.
10. Το άνοιγμα απλών ή Ενέγγυων Πιστώσεων για την Εισαγωγή Εμπορευμάτων από ξένες Χώρες.
11. Έκδοση Ειδικών ή Γενικών Πιστωτικών Επιστολών για το εσωτερικό ή εξωτερικό της Χώρας.
12. Έκδοση εγγυητικών Επιστολών για την συμμετοχή σε δημοπρασίες και σε διαγωνισμούς ανάληψης έργων ή υποχρεώσεων.
13. Αναπροεξοφλήσεις Χαρτοφυλακίου μιας Εμπορικής Τράπεζας υπό άλλης ή της εκδοτικής Τράπεζας.
14. Την εισπραξη αξιών, όπως συναλλαγματικών, τοκομεριδίων, Γραμματίων, Επιταγών κ.λπ., για λογαριασμό τρίτων.
15. Την χορήγηση προκαταβολών έναντι φορτωτικών έγγραφων του εσωτερικού ή του εξωτερικού.
16. Την χορήγηση καταναλωτικών δανείων και πιστωτικών καρτών με ιδιώτες.
17. Συμμετοχή σε παράλληλες ή άλλου παραγωγικού αντικειμένου επιχειρήσεις.

2.4.4 ΤΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ Η ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

Το σύνολο των τραπεζών που λειτουργούν σε μια χώρα αποτελεί ένα «τραπεζικό σύστημα». Η λειτουργία του διέπεται από τους κανόνες της ελεύθερης ανταγωνιστικής αγοράς. Το βασικό στοιχείο του τραπεζικού κλάδου είναι ότι είναι «ελεγχόμενες» και ότι αυτός ο «έλεγχος» ασκείται από την Κεντρική Τράπεζα. Εκτός της Κεντρικής Τράπεζας το τραπεζικό σύστημα αποτελείται από τις εμπορικές τράπεζες και τους ειδικούς πιστωτικούς οργανισμούς.

Οι εμπορικές τράπεζες είναι τράπεζες «γενικών εργασιών». Οι ειδικοί πιστωτικοί οργανισμοί είναι τράπεζες που κάνουν εξειδικευμένες εργασίες, όπως το τι είδους δάνεια να χορηγήσουν ή το τι καταθέσεις μπορούν να δεχτούν. Συνήθως ισχύει ότι στη μία άκρη βρίσκονται οι εμπορικές τράπεζες και στην άλλη τα πιστωτικά ιδρύματα (ειδικοί πιστωτικοί οργανισμοί). Ανάμεσα των 2 άκρων εντοπίζονται πολλές ειδικές τράπεζες.

Η διάκριση μεταξύ «εμπορικών» και «επενδυτικών» τραπεζών ανταποκρίνεται στον παραδοσιακό διαχωρισμό της βραχυπρόθεσμης πίστης από τη μακροπρόθεσμη πίστη και στη συνεπακόλουθη διαφορά στη σύνθεση του ενεργητικού και του παθητικού των δύο τύπων τραπεζών αντίστοιχα.

Στην Ελλάδα, έχει υιοθετηθεί το σύστημα της «γενικής άδειας» ενώ υπάρχουν τραπεζικά ιδρύματα που είναι εξειδικευμένα σε «επενδυτική τραπεζική», οι εμπορικές τράπεζες μπορούν να προσελκύσουν τόσο σε βραχυπρόθεσμες όσο και σε μακροπρόθεσμες καταθέσεις και μονιμότερου χαρακτήρα αποταμιευτικούς πόρους. Αυτό το «μικτό σύστημα» επιτρέπει στις εμπορικές τράπεζες να κάνουν ότι και οι επενδυτικές. Έτσι το σύστημα αυτό έχει οδηγήσει στη δημιουργία μεγάλων τραπεζικών ομίλων, στους οποίους συμπεριλαμβάνονται άλλες τράπεζες, χρηματοπιστηριακές εταιρίες, εταιρίες επενδύσεων χαρτοφυλακίου και αμοιβαία κεφάλαια, εταιρίες leasing κτλ.

Στην κορυφή της πυραμίδας του συστήματος βρίσκεται η Κεντρική Τράπεζα. Ο ρόλος των κεντρικών τραπεζών είναι διαφορετικός από εκείνον των εμπορικών, με την έννοια ότι οι κεντρικές τράπεζες δεν δέχονται καταθέσεις και δεν χορηγούν πιστώσεις στους ιδιώτες και στις επιχειρήσεις. Έτσι η Κεντρική Τράπεζα :

- 1) Έχει το μονοπώλιο της έκδοσης και κυκλοφορίας του εθνικού νομίσματος (το λεγόμενο «εκδοτικό προνόμιο»).
- 2) Ασκή τη νομισματική και πιστωτική πολιτική, με σκοπό τον έλεγχο της συνολικής προσφοράς χρήματος και της ρευστότητας της οικονομίας, καθώς και τον έλεγχο του συνολικού όγκου και της κατανομής των πιστώσεων.
- 3) Ασκή χρέη «θησαυροφυλακίου» για το κράτος, τηρώντας συγκεντρωτικούς λογαριασμούς για τα έσοδα και τις εκταμιεύσεις του Δημοσίου, ώστε να παρακολουθούνται οι ταμειακές ροές και να εντοπίζονται τα προκύπτοντα ελλείμματα ή πλεονάσματα της δημοσιονομικής διαχείρισης.
- 4) Ασκή τη συναλλαγματική πολιτική, παρεμβαίνοντας στην αγορά συναλλάγματος, και διατηρεί τα συναλλαγματικά αποθέματα της χώρας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

- 5) Εποπτεύει το τραπεζικό σύστημα της χώρας, θεσπίζοντας κανόνες και κριτήρια ως προς την φερεγγυότητα και τη εύρυθμη λειτουργία όλων των τραπεζών, ενώ επίσης καθορίζει κριτήρια και χορηγεί άδειες για τη δημιουργία νέων τραπεζών.
- 6) Λειτουργεί ως «τελικός χρηματοδότης» των τραπεζών, καθορίζοντας το ύψος και το κόστος της χρηματοδότησης που παρέχει στις τράπεζες σε περιπτώσεις εκτάκτων αναγκών.

2.5 ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΓΟΡΑ ΚΑΙ ΑΛΛΑΓΕΣ ΣΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΠΕΔΙΟ

Ο όρος «εσωτερική αγορά» καθιερώθηκε από το 1982. Το Δεκέμβριο του 1982 στην Κοπεγχάγη το Συμβούλιο Κορυφής συμφώνησε μέτρα υπέρ της εσωτερικής αγοράς. Το Φεβρουάριο του 1986 υιοθετήθηκε η «Ενιαία Πράξη» που αναφέρεται στην εσωτερική αγορά, εντοπίζοντας ένα φάσμα χωρίς εσωτερικούς φραγμούς μέσα στο οποίο η διακίνηση υπηρεσιών, αγαθών και κεφαλαίου είναι απόλυτα ελεύθερη.

Αυτή η απελευθέρωση της κίνησης του κεφαλαίου δεν είχε συμπληρωθεί ακόμη. Ιδρυτικά «στελέχη» της ΕΟΚ, όπως η Γαλλία και η Ιταλία είχαν δισταγμούς. Επίσης χώρες-μέλη που εντάχθηκαν αργότερα, η Ελλάδα, η Ισπανία και η Πορτογαλία είχαν μακράς περιόδους προσαρμογής.

«Οι πιο σημαντικές οδηγίες που αφορούν την ελεύθερη κίνηση κεφαλαίων και τραπεζικών και χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών είναι :

1. Οδηγία 73/183 ΕΟΚ στις 16/7/73 που αφορά τις τράπεζες και άλλους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς. Καταργεί όλους τους περιορισμούς στην εγκατάσταση των τραπεζών καθώς και των χρηματοπιστωτικών οργανισμών που είναι είδη εγκατεστημένοι σε μία χώρα-μέλος, όταν θέλουν να εγκατασταθούν σε άλλη χώρα-μέλος. Η οδηγία ισχύει και για υπηρεσίες που είναι ανεξάρτητες από τις κινήσεις κεφαλαίου.
2. Οδηγία 77/780 ΕΟΚ στις 12/12/77. γνωστή ως πρώτη τραπεζική οδηγία. Η οδηγία αυτή επέφερε το πρώτο ελάχιστο συντονισμό και εναρμόνιση των νόμων, των διατάξεων και των διοικητικών διαταγμάτων που αφορούν τις τραπεζικές δραστηριότητες. Ο βασικός στόχος της είναι ο καθορισμός των κανόνων εποπτείας των τραπεζικών και χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, ώστε να πραγματοποιηθεί σταδιακά μια κοινή τραπεζική αγορά, στην οποία μια τράπεζα ή ένα χρηματοπιστωτικό ίδρυμα που εξασκεί τέτοιου είδους δραστηριότητες σε περισσότερες από μία χώρα-μέλους όπου βρίσκεται η έδρα του, για όλες τις ενδοκοινοτικές δραστηριότητές του.
3. Οδηγία 83/350 ΕΟΚ στις 13/6/83. Αφορά τον έλεγχο των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων σε ενιαία βάση.
4. Οδηγία 86/635 ΕΟΚ στις 8/12/86. Αφορά τους ετήσιους ενοποιημένους ισολογισμούς των χρηματοπιστωτικών και τραπεζικών ιδρυμάτων. Η οδηγία αυτή υλοποιεί στην πράξη τους στόχους των δύο προηγούμενων οδηγιών.
5. Οδηγία 89/646 ΕΟΚ στις 22/6/88. Γνωστή ως δεύτερη τραπεζική οδηγία. Η οδηγία αυτή έχει τέσσερα βασικά σημεία :

- Καθιερώνει μηχανισμό αμοιβαίας αναγνώρισης στην έγκριση των χρηματοπιστωτικών οργανισμών (αδεία λειτουργίας τραπεζικού συστήματος). Καθιερώνει δηλαδή κοινή άδεια λειτουργίας σχετικά με τις υπηρεσίες που μπορεί να

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

προσφέρει ένας τραπεζικός οργανισμός μέσα στην Κοινότητα. Τραπεζικός οργανισμός που έχει ιδρυθεί μέσα σε μία χώρα-μέλος μπορεί έτσι να λειτουργεί σε όλη την Κοινότητα με ελάχιστες διοικητικές διαδικασίες.

- Εναρμονίζει τους κύριους κανόνες και όρους που αφορούν τους συντελεστές ρευστότητας-φερεγγυότητας, την κεφαλαιουχική βάση, τον έλεγχο των μεγάλων μετόχων, τη συμμετοχή σε άλλες εταιρείες.
- Ενισχύει τη συνεργασία των ελεγκτικών οργάνων των χωρών-κρατών. Αυτή η συνεργασία ξεπερνά πολύ το στενό νομικό πλαίσιο και καλύπτει καθημερινά θέματα λειτουργίας.

Το πιο σημαντικό σημείο της δεύτερης τραπεζικής οδηγίας είναι η εισαγωγή και καθιέρωση της κοινής τραπεζικής άδειας λειτουργίας που θα αρχίσει να ισχύει από το 1993.»¹³

Μετά το 1993, μια τράπεζα που είναι ήδη εγκατεστημένη σε μια χώρα-μέλος, θα έχει το δικαίωμα να ανοίγει υποκαταστήματα σε άλλη χώρα-μέλος χωρίς να χρειάζεται νέα άδεια από τη νέα χώρα-μέλος και χωρίς να έχει την υποχρέωση να διατηρεί ελάχιστο όριο κεφαλαιακής βάσης στο υποκατάστημα/θυγατρική στη νέα χώρα-μέλος. Αυτό σημαίνει πως το κατώτατο όριο των 2 δισεκατομμυρίων δραχμών που ισχύει για την ίδρυση τραπεζών στην Ελλάδα, θα πάψει να ισχύει για την ίδρυση θυγατρικών ευρωπαϊκών τραπεζών, πράγμα που θα διευκολύνει την εγκατάσταση νέων τραπεζών από τις χώρες-μέλη. Σχετικά με τις συμμετοχές τραπεζών σε άλλες εταιρείες, η οδηγία θέτει τον περιορισμό ότι καμία συμμετοχή δεν πρέπει να ξεπερνά σε αξία το 10% της κεφαλαιακής βάσης της τράπεζας, και το σύνολο των συμμετοχών το 50% της κεφαλαιακής βάσης-ιδίου κεφαλαίου της τράπεζας.

2.6 Η ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ ΚΑΙ Ο ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Οι έντονες στρεβλώσεις που χαρακτήριζαν το τραπεζικό σύστημα και η εγγενής αδυναμία του να αντεπεξέλθει στο μεταβαλλόμενο διεθνές περιβάλλον και τις χρηματοδοτικές ανάγκες της οικονομίας ήταν το βασικό αίτιο για την εκκίνηση συστηματικών προσπαθειών για τη μεταρρύθμισή του. Ένας πρόσθετος παράγοντες που συνετέλεσε στην επιτάχυνση των μεταρρυθμιστικών προσπαθειών ήταν η ανάγκη προσαρμογής προς τις υποχρεώσεις της χώρας έναντι της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι υποχρεώσεις αυτές αφορούσαν στην ελευθερία στην κίνηση κεφαλαίων, στην ελεύθερη εγκατάσταση και πρόσβαση στις αγορές των άλλων χωρών μελών καθώς και στην εναρμόνιση των εποπτικών κανόνων. Μεταγενέστερα, η συνθήκη του Maastricht απαγόρευσε την ύπαρξη προνομιακής πρόσβασης του δημοσίου τομέα στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.

---

¹³ «Ευρωπαϊκή νομισματική ολοκλήρωση : η αποπεριφερειοποίηση των εθνικών τραπεζών», Σ. Βλιάμος – Ν. Κοριαζής, Ένωση Ελλήνων Τραπεζών, Αθήνα 1993»

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

Η απελευθέρωση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος ολοκληρώθηκε σε τρία στάδια. Στο πρώτο στάδιο (1982-1986) ετέθησαν τα θεμέλια για τον εξορθολογισμό της αγοράς των πιστώσεων, ενώ στο δεύτερο στάδιο (1987-1991) έγινε η βαθμιαία άρση των περιορισμών στη λειτουργία των αγορών, των ενδιάμεσων χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών. Τέλος, στο τρίτο στάδιο, ολοκληρώθηκε η μεταφύτευση της ευρωπαϊκής στην ελληνική νομοθεσία και η προετοιμασία των εγχώριων ιδρυμάτων για τις μεγάλες λειτουργικές αλλαγές που απαιτεί η υιοθέτηση του ευρώ.

Πιο συγκεκριμένα, κατά την δεκαετία του '90 οι αρμόδιες αρχές:

- Απομάκρυναν τα ανώτατα επιτρεπόμενα επίπεδα επιτοκίων καταθέσεων και χορηγήσεων.
- Απελευθέρωσαν τις πάσης φύσεως διασυνοριακές κινήσεις κεφαλαίων.
- Κατάργησαν το βαθμό εξειδίκευσης των χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων επιτρέποντας στις εμπορικές τράπεζες να προσφέρουν ένα ευρύτατο φάσμα εμπορικών και επενδυτικών υπηρεσιών.
- Εκσυγχρόνισαν θεαματικά το θεσμικό πλαίσιο και τη λειτουργία των αγορών κεφαλαίου και ομολόγων. Διευρύνθηκε ο ρόλος του χρηματιστηρίου, ιδρύθηκε χρηματιστήριο για τα παράγωγα και αναπτύχθηκε αγορά για τους τίτλους βραχυχρόνιου δημόσιου χρέους, και τα τελευταία χρόνια, για τα μακροπρόθεσμα ομόλογα. Ιδιαίτερα στην κεφαλαιαγορά, η πρόοδος που έχει συντελεστεί είναι ουσιαστική, αφού αποτελεί σημαντική οδό άντλησης κεφαλαίων.

Η απελευθέρωση του τραπεζικού συστήματος, σε συνδυασμό με τις διεθνείς χρηματοοικονομικές εξελίξεις, οδήγησε στην αναδόμησή του σε νέες βάσεις. Το πρώτο σημαντικό χαρακτηριστικό της νέας δομής είναι ο περιορισμός του μεγέθους των ελεγχόμενων τραπεζών από το κράτος και η ενίσχυση του ρόλου των ιδιωτικών τραπεζών. Αυτό ήταν αποτέλεσμα τόσο της αλλαγής των μεριδίων αγοράς των μεμονωμένων τραπεζών όσο και του προγράμματος ιδιωτικοποίησης, στα πλαίσια του κύματος των συγχωνεύσεων και των εξαγορών.

Δεύτερο χαρακτηριστικό της νέας δομής ήταν η εμφάνιση νέων καινοτόμων προϊόντων από τις ιδιωτικές τράπεζες, και κυρίως, η ευελιξία τους να ικανοποιούν τις ανάγκες επί μέρους μεγάλων πελατών και επιχειρήσεων. Παράλληλα, αυξήθηκε ο αριθμός των ανταγωνιστών.

Τρίτο χαρακτηριστικό της νέας δομής ήταν η επικράτηση του φαινομένου της γενικευμένης τραπεζικής. Πράγματι, διευρύνθηκε σημαντικά το εύρος των προσφερόμενων υπηρεσιών από τις εμπορικές τράπεζες. Στο χώρο της λιανικής τραπεζικής, ιδιαίτερη ανάπτυξη γνώρισε η καταναλωτική πίστη και η στεγαστική πίστη.

2.7 Η ΣΥΝΘΗΚΗ ΤΟΥ ΜΑΑΣΤΡΙΧΤ

Με το άρθρο 4Α της συνθήκης του Μαστριχτ προβλέπεται η ίδρυση του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών (ΕΣΚΤ), που περιλάμβανε την ίδρυση μιας Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας και τις εθνικές κεντρικές τράπεζες, που λειτουργούν σύμφωνα με το καταστατικό, που καθορίζει τους στόχους και τα καθήκοντά τους.

Το καταστατικό που συμπεριλαμβάνεται σε πρωτόκολλο της συνθήκης ορίζει μεταξύ άλλων τα ακόλουθα :

1. Στην παράγραφο 2 του άρθρου 1 αναφέρεται ότι : «Σύμφωνα με το άρθρο 106, παράγραφος 1 της παρούσης συνθήκης το ΕΣΚΤ αποτελείται από την ΕΚΤ και τις κεντρικές τράπεζες των κρατών-μελών.

2. Στο άρθρο 2 του εν λόγω πρωτοκόλλου, με τίτλο «Στόχοι» αναφέρεται ότι : «Σύμφωνα με το άρθρο 105, παράγραφος 1 της παρούσης συνθήκης ο πρωταρχικός στόχος του ΕΣΚΤ είναι η διατήρηση της σταθερότητας των τιμών. Το ΕΣΚΤ στηρίζει τις γενικές οικονομικές πολιτικές στην Κοινότητα προκειμένου να συμβάλλει στην υλοποίηση των στόχων της Κοινότητας που ορίζονται στο άρθρο 2 της παρούσας συνθήκης. Το ΕΣΚΤ ενεργεί σύμφωνα με την αρχή της οικονομίας της ανοιχτής αγοράς με ελεύθερο ανταγωνισμό, που ευνοεί την αποτελεσματική κατανομή των πόρων, και σύμφωνα με τις αρχές που εξαγγέλλονται στο άρθρο 3Α της παρούσης συνθήκης».

3. Όπως αναφέρεται στο άρθρο 3 του πρωτοκόλλου, με τίτλο «Καθήκοντα», ως βασικά καθήκοντα του ΕΣΚΤ ορίζονται τα ακόλουθα :

- ✓ Να χαράζει και να εφαρμόζει νομισματική πολιτική της Κοινότητας.
- ✓ Να διενεργεί πράξεις συναλλάγματος σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 109 της παρούσης συνθήκης.
- ✓ Να μετέχει και να διαχειρίζεται τα επίσημα συναλλαγματικά διαθέσιμα των κρατών-μελών.
- ✓ Να προωθεί την ομαλή λειτουργία των συστημάτων πληρωμών.

2.8 Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ – Η ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ ΤΗΣ

Αυτή βρίσκεται στο κέντρο του Ευρωπαϊκού Συστήματος Κεντρικών Τραπεζών (ΕΣΚΤ) και του Ευρωσυστήματος. Η ΕΚΤ έχει νομική υπόσταση και προσωπικότητα σύμφωνα με του νόμους της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Εξασφαλίζει ότι τα καθήκοντα που ανατίθενται στο Ευρωσυστήμα και στο ΕΣΚΤ εκτελούνται είτε μέσω των δικών της δραστηριοτήτων σύμφωνα με το καταστατικό του ΕΣΚΤ και της ΕΚΤ είτε μέσω των εθνικών κεντρικών τραπεζών.

➤ Το Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών απαρτίζεται από την ΕΚΤ και τις εθνικές κεντρικές τράπεζες όλων των κρατών-μελών. Το ΕΣΚΤ διοικείται από το διοικητικό συμβούλιο και την εκτελεστική επιτροπή της ΕΚΤ και ως τρίτο όργανο λήψης αποφάσεων της ΕΚΤ είναι το γενικό συμβούλιο.

➤ Η εκτελεστική επιτροπή της ΕΚΤ απαρτίζεται από τον πρόεδρο και τον αντιπρόεδρο της ΕΚΤ και άλλα τέσσερα μέλη, που ορίζονται από τους αρχηγούς κρατών ή κυβερνήσεων των κρατών-μελών, που είχαν υιοθετήσει και εφαρμόζουν το ευρώ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

- Το διοικητικό συμβούλιο της ΕΚΤ απαρτίζεται από όλα τα μέλη της ανωτέρω εκτελεστικής επιτροπής και τους διοικητές των εθνικών κεντρικών τραπεζών.
- Το γενικό συμβούλιο είναι το τρίτο όργανο λήψης αποφάσεων της ΕΚΤ.
- Το Ευρωσύστημα αποτελείται από την ΕΚΤ και τις εθνικές κεντρικές τράπεζες των κρατών-μελών και διοικείται από το διοικητικό συμβούλιο και την εκτελεστική επιτροπή της ΕΚΤ.

ΠΙΝΑΚΑΣ Α

Ο ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ (ΧΩΡΙΣ ΤΙΣ ΞΕΝΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ)

	1983	1984	1985	1986	1987	1988
1	37521	39852	42861	44332	45114	45607
2	1,1	1,1	1,2	1,2	1,2	1,2
3 #	70823	86987	107053	130818	144787	-
4 #	2,6	2,5	2,6	2,7	2,7	-
5 ##	4202	4317	4437	4192	4164	4303
6	1836	2389	2699	3175	3655	4303
7	67,2	71,1	62,2	65,5	67	66,8
8 ###	20,6 (10,4)	25,2 (14,9)	35,3 (20,8)	44,3 (24)	63,6 (41,5)	71,3 (33,1)
9 ###	0,77 (0,37)	0,74 (0,45)	0,85 (0,5)	0,9 (0,5)	1,17 (0,75)	1,1 (0,5)
10	1,0 (0,5)	1,1 (0,6)	1,3 (0,77)	1,39 (0,75)	1,75 (1,15)	1,65 (0,76)
11	230	194	163	132	114	100

Πηγή : Τράπεζα της Ελλάδος (1989)

1. Σύνολο απασχολούμενων στον τραπεζικό τομέα.
2. Απασχόληση στον τραπεζικό τομέα ως ποσοστό % της συνολικής απασχόλησης.
3. Προστιθέμενη αξία στον τραπεζικό τομέα, σε δισεκ. Δραχμές.
4. Προστιθέμενη αξία ως % του ΑΕΠ.
5. Χορηγήσεις, σε δισεκ. δραχμές, αποπληθωρισμένες.
6. Χορηγήσεις, σε δισεκ. δραχμές, σε τρέχουσες τιμές.
7. Χορηγήσεις ως % του ΑΕΠ.
8. Τραπεζικά κέρδη πριν από τους φόρους, τρέχουσες τιμές, δισεκ. δραχμές.
9. Τραπεζικά κέρδη πριν από τους φόρους ως % του ΑΕΠ.
10. Τραπεζικά κέρδη πριν από τους φόρους ως % των χορηγήσεων.
11. Αποπληθωρισμός.

Παρατηρήσεις

- # Περιλαμβάνει και τον τομέα των ασφαλειών, σε τρέχουσες τιμές.
- # # Πραγματικές τιμές, 1988=100.
- # # # Οι αριθμοί περιλαμβάνουν τα κέρδη των ταχυδρομείων (ΕΛΤΑ) που δεν οφείλονται αποκλειστικά σε τραπεζική δραστηριότητα. Οι αριθμοί στις παρενθέσεις δεν συμπεριλαμβάνουν τα κέρδη των ΕΛΤΑ.

Ο Πίνακας Α δίνει τα κυριότερα στοιχεία του ελληνικού τραπεζικού τομέα, για την περίοδο 1983-1988. Οι άλλοι δίνουν συγκριτικά στοιχεία για 8 χώρες-μέλη της ΕΟΚ.

ΠΙΝΑΚΑΣ Β

ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΣΤΟΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ ΚΑΤΑ ΧΩΡΑ-ΜΕΛΟΣ ΤΗΣ ΕΟΚ, 1985 (ΣΕ ΧΙΛΙΑΔΕΣ)

Χώρα	Τράπεζες	Ασφάλειες	Σύνολο	Σύνολο ως % ποσοστό της απασχόλησης στην οικονομία
B	89	30	119	3.9
D	604	230	834	3.7
ES	-	-	292	3.9
F	448	154	602	3.4
I	-	-	379	2.5
L	9.9	0.9	11	7.7
NL	111	42	153	3.5
UK	527	245	772	3.6
GR	43	15 #	58 #	1.7

Πηγή : Price Waterhouse 1988.

Η τραπεζική απασχόληση υπολογίστηκε με τη συγκέντρωση του αριθμού των απασχολούμενων σε όλες τις ελληνικές τράπεζες. Δεν υπάρχουν ανάλογοι αριθμοί για τις ξένες τράπεζες που λειτουργούν στην Ελλάδα και για τις ασφαλιστικές εταιρείες. Επειδή οι περισσότερες ξένες τράπεζες έχουν σχετικά μικρό δίκτυο καταστημάτων στην Ελλάδα, η απασχόληση στις ξένες τράπεζες δεν πρέπει να υπερβαίνει τα 3000 άτομα.

ΠΙΝΑΚΑΣ Γ

ΠΡΟΣΤΙΘΕΜΕΝΗ ΑΞΙΑ ΣΤΟΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ ΣΕ ΕΚ. ECU

Χώρα	1983 τράπεζες + ασφάλειες	% για το ΑΕΠ
B	4584	5,1
D	41874	5,7
ES	9131	5,1
F	28462	4,9
I	25027	6,3
L	535	14
NL	8207	5,5
UK	30004	5,9
GR	908	2,6

Πηγή Price Waterhouse 1988.

ΠΙΝΑΚΑΣ Δ

ΣΥΓΧΩΝΕΥΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΞΑΓΟΡΕΣ ΣΤΟ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΤΟΜΕΑ

Τράπεζες / Τράπεζες				
	Ίδια χώρα	Με άλλη ευρωπαϊκή χώρα	Με άλλη μη ευρωπαϊκή χώρα	Σύνολο
1998	8445	147	13787	23379
1999	41242	9465	7495	58202
2000	4528	0	11654	16182

Πηγή : European Banks, Credit Swiss First Boston.

ΠΙΝΑΚΑΣ Ε

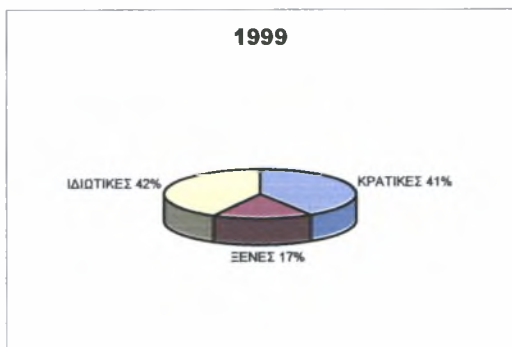
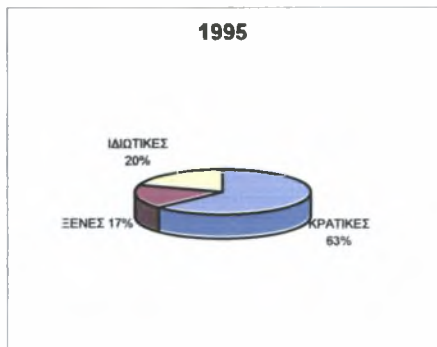
ΒΑΘΜΟΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΣΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

5 μεγαλύτερες τράπεζες	1985	1990	1997	1998	1999*
Γαλλία	46%	43%	40%	49%	63%
Ιταλία	21%	19%	25%	43%	55%
Ισπανία	38%	35%	44%	57%	64%
Κοινοτικός Μέσος	-	-	53%	-	-

* Τα στοιχεία για το 1999 περιλαμβάνουν τόσο τις πραγματοποιημένες όσο και τις σχεδιαζόμενες συγχωνεύσεις.

Πηγή : Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, 1999.

Μερίδια αγοράς στις χορηγήσεις μεταξύ κρατικών, ιδιωτικών και ξένων τραπεζών

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΤ

ΚΕΡΑΗ ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΦΟΡΟΥΣ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ, 1982.

Χώρα	Εκατ. ECU	% του ΑΕΠ	% των χορηγήσεων
B	389	0,45	0,32
D	5024	0,84	0,63
ES	2482	1,24	1,4
F	2317	0,42	0,35
I	3658	1,03	1,8
NL	365	0,32	0,35
UK	4032	0,35	0,68
GR	133	0,37	0,5

Πηγή : Price Waterhouse 1988.

ΠΙΝΑΚΑΣ Ζ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΔΙΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΤΟΜΕΑ, 1985

Χώρα	1	2	3	4	5	6
SB	5.7	3.8	6.3	1.50	1.11	1.67
D	5,4	3.0	4.4	1.80	0.81	1.47
ES	6,4	2.8	6.7	2.29	1.04	2.38
F	4.3	2.8	3.8	1.54	0.89	1.35
I	4.9	1.8	5.6	2.72	1.14	3.13
L	14.9	5.7	12.2	2.61	0.82	2.13
NL	5.2	3.7	4.9	1.40	0.94	1.32
UK	11.8	3.7	8.5	3.19	0.71	2.27
GR	2.6	1.7	n.a.	1.53	n.a.	n.a.

Πηγή : Steinherr, 1989.

1. Προστιθέμενη αξία ως ποσοστό % του ΑΕγΠ.
2. Απασχόληση ως % της συνολικής απασχόλησης.
3. Αμοιβές των απασχολούμενων ως % του συνόλου της οικονομίας, δηλ μερίδιο εργασίας στο ΑΕγΠ.
4. Διάρθρωση στήλης 1 προς 2, παραγωγικότητα εργασίας στο χρηματοπιστωτικό τομέα προς παραγωγικότητα της εργασίας στο σύνολο της οικονομίας.
5. Μερίδιο εργασίας στην προστιθέμενη αξία στο χρηματοπιστωτικό τομέα διαιρεμένο με το μερίδιο εργασίας στο ΑΕγΠ, στήλη 3 προς στήλη 1.
6. Στήλη 3 προς στήλη 2, μέση αμοιβή στο χρηματοπιστωτικό τομέα, αποπληθωρισμένη με τη μέση αμοιβή στο σύνολο της οικονομίας.

ΠΙΝΑΚΑΣ Η

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΜΑΚΡΟΠΡΟΘΕΣΜΑ ΕΠΙΤΟΚΙΑ 1981-1989.

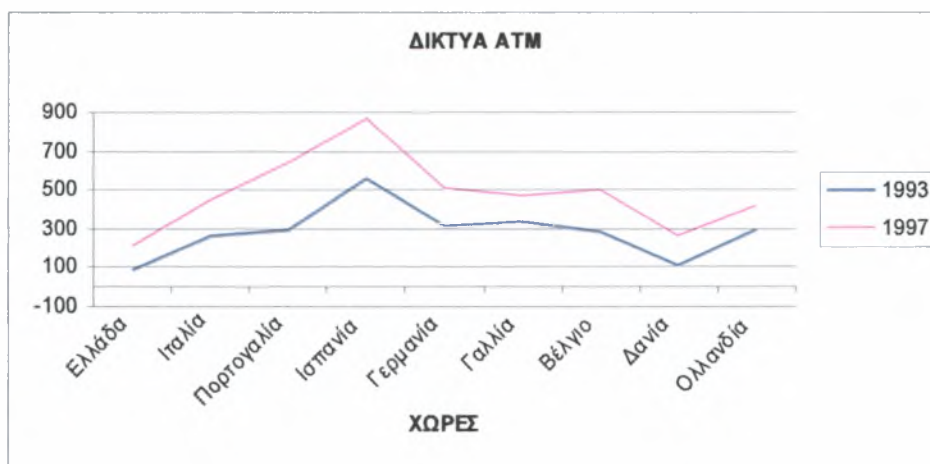
Έτος	D	GR	E	F	P	UK	USA	JAPAN
1981	-6.4	-2.2	3.8	4.4	-	3.4	3.4	5.2
1982	4.6	-9.7	2.2	3.9	-	5.1	5.7	6.4
1983	4.3	-0.9	5.3	2.9	-	5.6	7.4	7.0
1984	5.8	-1.8	5.6	5.0	-	6.0	6.4	6.1
1985	4.7	-1.9	4.9	5.0	4.4	5.0	8.1	4.1
1986	2.8	-2.8	0.5	3.3	1.9	6.3	5.7	3.3
1987	3.8	1.4	6.9	6.6	3.3	4.6	5.6	4.9
1988	4.7	2.0	6.1	5.8	3.5	2.7	5.7	4.3
1989	4.6	2.8	7.0	5.4	3.6	1.8	4.1	3.4

Πηγή ΕΚΤ

ΠΙΝΑΚΑΣ Θ

ΠΥΚΝΟΤΗΤΑ ΔΙΚΤΥΟΥ ΑΤΜ

Χώρες	1993	1997	Μεταβολή 1993-1997
Ελλάδα	82	209	155%
Ιταλία	262	444	69%
Πορτογαλία	283	631	123%
Ισπανία	557	863	55%
Γερμανία	308	504	64%
Γαλλία	325	462	42%
Βέλγιο	280	492	76%
Δανία	108	253	134%
Ολλανδία	292	410	41%

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

Δείκτες τεχνολογίας (1997)

	Ελλάδα	Ισπανία	Πορτογαλία	Βρετανία	Κοινοτικός Μέσος
Χρεωστικές ή πιστωτικές κάρτες	293 (173%)	897 (8%)	915 (52%)	1271 (43%)	786 (41%)
Αριθμός εργαζομένων ανά κατάσταση	22 (-3%)	6 (-5%)	14 (-16%)	28 (17%)	20 (1%)

* Τα στοιχεία αφορούν στον αριθμό των μηχανών ανά 1000000, κατοίκους.

Βλέπουμε λοιπόν ότι, ο τραπεζικός τομέας στην Ελλάδα παρουσιάζεται υποανεπτυγμένος. Ο βαθμός ανάπτυξης του τραπεζικού τομέα φαίνεται πως είναι καλός δείκτης της ανάπτυξης του συνόλου της οικονομίας. Σε πιο αναπτυγμένες οικονομίες, ο τραπεζικός τομέας συμβάλλει περισσότερο στο ΑΕΠ και την απασχόληση.

Η απασχόληση στον τραπεζικό τομέα στις χώρες-μέλη της ΕΟΚ, συμβάλλει από 3,4 μέχρι 3, εκτός του Λουξεμβούργου με 7,7%. Στην Ελλάδα είναι 1,7%, δηλ ποσοστό μικρότερο από όλες τις άλλες οικονομίες. Το 1983 η προστιθέμενη αξία στο τραπεζικό και ασφαλιστικό τομέα ήταν 2,6%, μέγεθος πάλι χαμηλότερο από το ποσοστό της ΕΟΚ που κυμαίνονταν από 4,9 έως 6,3 περίπου. Τα κέρδη από τους φόρους των τραπεζών το 1982, ήταν 0,37% του ΑΕγΠ, μέγεθος συγκρίσιμο με αυτό της Ιταλίας (1,03%) και του Βελγίου (0,45%), αρκετά χαμηλότερο από εκείνο των άλλων χωρών-μελών.

Όσον αφορά την παραγωγικότητα της εργασίας στον τραπεζικό τομέα στην Ελλάδα, αυτή είναι μεγαλύτερη από το μέσο όρο όλης της οικονομίας, γεγονός που ισχύει για όλες τις χώρες-μέλη.

Στον Πίνακα Η φαίνονται τα πραγματικά μακροπρόθεσμα επιτόκια για την περίοδο 1981-1989. έτσι, σε όλη αυτή την περίοδο η Ελλάδα είχε τα χαμηλότερα επιτόκια. Επίσης, μέχρι και το 1986 τα επιτόκια στην Ελλάδα ήταν αρνητικά. Η θετική πορεία στα επιτόκια της χώρας μας άρχισε το 1987 με την απελευθέρωση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος. Ο υψηλός πληθωρισμός το 1990 στην Ελλάδα, άλλαξε την πορεία για τα πραγματικά επιτόκια των καταθέσεων σε αρνητικά (περίπου -5%) και πάλι αρνητικά το 1991 σε συνδυασμό με τη φορολογία 10% των τόκων καταθέσεων που επιβλήθηκε για πρώτη φορά, κατεβάζοντας τα επιτόκια ταμειυτηρίου από 18% σε απόδοση μετά το φόρο, σε 16,2% και έτσι σε πραγματικό επιτόκια -1%. Συνεπώς δεν είναι περίεργη η μεγάλη διαρροή κεφαλαίων από καταθέσεις προς άλλες μορφές κατακράτησης πλούτου. Η πολιτική αυτή όμως που ακολουθεί το ελληνικό Δημόσιο λειτουργεί σε βάρος του τραπεζικού συστήματος και καθιστά έτσι τον τραπεζικό δανεισμό ακριβότερο.

2.9 ΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΕΓΓΥΗΣΗΣ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Το Ταμείο Εγγύησης Καταθέσεων (ΤΕΚ) είναι φορέας εφαρμογής και διαχείρισης του συστήματος εγγύησης των τραπεζικών καταθέσεων στην Ελλάδα. Ο θεσμός αυτός εισήχθη στη χώρα μας το 1995 με το νόμο 2324/95, που ενσωμάτωσε στο ελληνικό δίκαιο τις διατάξεις της κοινοτικής Οδηγίας 94/19/ΕΚ «περί των συστημάτων εγγύησης των καταθέσεων», και αποβλέπει στην ενίσχυση της σταθερότητας του τραπεζικού συστήματος και στην προστασία των καταθέτων των πιστωτικών ιδρυμάτων που συμμετέχουν στο ΤΕΚ, σε περίπτωση αδυναμίας ενός πιστωτικού ιδρύματος να τους αποδώσει τις καταθέσεις τους.

Ιδρυτικοί φορείς του ΤΕΚ είναι η Τράπεζα της Ελλάδος και η Ένωση Ελληνικών Τραπεζών, που συμμετέχουν στο κεφάλαιο του με ποσοστό 6/10 και 4/10 αντίστοιχα. Στο ΤΕΚ συμμετέχουν υποχρεωτικά όλα σχεδόν τα πιστωτικά ιδρύματα που έχουν λάβει άδεια λειτουργίας στην Ελλάδα, καθώς και τα εγκατεστημένα στην Ελλάδα υποκαταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων η καταστατική έδρα των οποίων βρίσκεται σε τρίτη, εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης, χώρα, εφόσον στη χώρα αυτή δεν υπάρχει ισοδύναμο σύστημα εγγύησης καταθέσεων.

Η αποστολή του ΤΕΚ, καθίσταται αποτελεσματικότερη όσο η ύπαρξη και ο ρόλος του θεσμού της εγγύησης των καταθέσεων καθίστανται ευρύτερα γνωστά στο καταθετικό κοινό. Η προσπάθεια που καταβάλλεται για το σκοπό αυτό από τη διοίκηση του ΤΕΚ είναι διαρκής από την έναρξη λειτουργίας του συστήματος, μέσα στα πλαίσια και με όλα τα μέσα που παρέχει ο καταστατικός νόμος του Ταμείου (Ν. 2832/2000).

Το ΤΕΚ καταβάλλει συστηματική προσπάθεια για την καθιέρωση και προώθηση συνεργασίας με φορείς διαχείρισης συστημάτων εγγύησης καταθέσεων άλλων χωρών, αναπτύσσοντας τις διεθνείς του σχέσεις με διμερείς επαφές, με παρακολούθηση διεθνών συσκέψεων και ανταλλαγή απόψεων, ώστε ο θεσμός να λειτουργεί αποτελεσματικά στο ευρύτερο διεθνές περιβάλλον.

ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΕΓΓΥΗΣΗΣ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ

❖ Ίδρυση, νομική μορφή και σκοπός του ΤΕΚ.

Ιδρύθηκε το 1995, και το 2000 εκδόθηκε Ν.2832/2000, με τον οποίο αφενός πραγματοποιήθηκαν ορισμένες βελτιώσεις του νομοθετικού πλαισίου. Το ΤΕΚ δεν αποτελεί νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου και δεν υπάγεται στον ευρύτερο δημόσιο τομέα, αλλά είναι νομικό πρόσωπο ιδιωτικού δικαίου. Ίδρυτικοί φορείς του ΤΕΚ σύμφωνα με το νόμο είναι η Τράπεζα της Ελλάδος και η Ένωση Ελληνικών Τραπεζών. Σκοπός του ΤΕΚ είναι η καταβολή αποζημιώσεων στους καταθέτες των πιστωτικών ιδρυμάτων που συμμετέχουν σ' αυτό υποχρεωτικά ή προαιρετικά, σε περίπτωση που τα ιδρύματα αυτά περιέλθουν σε αδυναμία επιστροφής καταθέσεων στους δικαιούχους τους.

❖ Διοίκηση του ΤΕΚ.

Σύμφωνα με το Ν.2832/2000, η διοίκηση του ΤΕΚ έχει ανατεθεί στο Διοικητικό του Συμβούλιο το οποίο είναι οκταμελές και διορίζεται με απόφαση του Υπουργού Εθνικής Οικονομίας. Η θητεία των μελών του Δ.Σ. είναι πενταετής και μπορεί να ανανεωθεί για μία ακόμη πενταετία.

❖ Υποχρεωτική και προαιρετική συμμετοχή πιστωτικών ιδρυμάτων στο σύστημα του ΤΕΚ.

Ο Ν.2832/2000 ορίζει ότι στο ΤΕΚ συμμετέχουν υποχρεωτικά όλα τα πιστωτικά ιδρύματα που έχουν λάβει αδεία λειτουργίας στην Ελλάδα, εκτός από το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο και το Ταμείο Παρακατηθηκών και Δανείων. Υποχρεωτικά συμμετέχουν επίσης τα λειτουργούντα στην Ελλάδα υποκαταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων η καταστατική έδρα των οποίων βρίσκεται σε Τρίτη, εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης, χώρα, εφόσον στη χώρα αυτή δεν υπάρχει ισοδύναμο σύστημα εγγύησης καταθέσεων. Προαιρετικά και μετά από την αίτησή τους μπορούν να συμμετέχουν στο ΤΕΚ για συμπληρωματική κάλυψη, ως προς το ύψος της αποζημίωσης και τις κατηγορίες των εγγυημένων καταθέσεων, και τα υποκαταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων η καταστατική έδρα των οποίων βρίσκεται σε άλλο κράτος-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στην περίπτωση αυτή το ΤΕΚ θεσπίζει διμερώς – με το σύστημα που λειτουργεί στη χώρα καταγωγής – κατάλληλους κανόνες και διαδικασίες για την καταβολή της συμπληρωματικής αποζημίωσης στους καταθέτες του εν λόγω υποκαταστήματος. Σήμερα στο ΤΕΚ συμμετέχουν 43 πιστωτικά ιδρύματα, από τα οποία 19 είναι ελληνικά πιστωτικά ιδρύματα, 15 είναι συνεταιριστικές τράπεζες και 9 είναι υποκαταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων με καταστατική έδρα σε χώρα εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης. (πίνακας 1). Συνέπεια της υποχρεωτικής συμμετοχής των πιστωτικών ιδρυμάτων στο σύστημα του ΤΕΚ, σύμφωνα με τα παραπάνω, είναι η υποχρέωση καταβολής ετήσιων τακτικών εισφορών. Εφόσον ένα πιστωτικό ίδρυμα δεν ανταποκρίνεται στην υποχρέωση αυτή, η Τράπεζα της Ελλάδος δικαιούται, σε συνεργασία με το ΤΕΚ, να λαμβάνει όλα τα κατάλληλα μέτρα για την εκπλήρωση της εν λόγω υποχρέωσης και, τελικά, να επιβάλλει τις κυρώσεις που προβλέπονται στο Ν. 2076/92. αν το πιστωτικό ίδρυμα εξακολουθεί να μην τηρεί τις υποχρεώσεις του, το ΤΕΚ δικαιούται, σε συνεργασία με Τράπεζα της Ελλάδος, να το αποκλείσει από την κάλυψη, αφού παρέλθουν τουλάχιστον 12 μήνες από τη λήψη των μέτρων που προαναφέρθηκαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

❖ Επίπεδο κάλυψης.

Κάθε αποταμιευτής, οι καταθέσεις του οποίου δεν ανήκουν στην κατηγορία των εξαιρουμένων καταθέσεων, δικαιούται να λάβει αποζημίωση από το ΤΕΚ σύμφωνα με το νόμο.

Το ανώτατο όριο κάλυψης που προβλέπεται για κάθε καταθέτη, αφού ληφθεί υπόψη το σύνολο των καταθέσεων του σε ένα πιστωτικό ίδρυμα και συμψηφιστούν οι υποχρεώσεις του προς αυτό, είναι 20.000 ευρώ. Το ποσό αυτό καταβάλλεται ως αποζημίωση σε κάθε καταθέτη, ανεξάρτητα από τον αριθμό των λογαριασμών, το νόμισμα ή τη χώρα λειτουργίας του υποκαταστήματος του πιστωτικού ιδρύματος στο οποίο τηρείται η κατάθεση. Το ανώτερο όριο κάλυψης, σύμφωνα με το νόμο, αναπροσαρμόζεται με απόφαση του Δ.Σ. του ΤΕΚ στο εκάστοτε ελάχιστο όριο που θα ισχύει στο πλαίσιο των σχετικών ρυθμίσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Όσον αφορά κοινούς λογαριασμούς που έχουν ανοιχθεί στο όνομα δύο ή περισσότερων προσώπων, το τμήμα που αναλογεί σε κάθε καταθέτη θεωρείται χωριστή κατάθεση και καλύπτεται μέχρι το όριο των 20.000 ευρώ. Οι αποζημιώσεις που καταβάλλονται στους δικαιούχους δεν υπόκεινται σε κανενός είδους φόρο, τέλος ή εισφορά.

❖ Καλυπτόμενες και εξαιρούμενες καταθέσεις.

Το σύνολο των τραπεζικών καταθέσεων κάθε δικαιούχου καταθέτη, εφόσον δεν ανήκουν στις κατωτέρω κατηγορίες εξαιρούμενων καταθέσεων, καλύπτεται από το ΤΕΚ μέχρι του ύψους των 20.000 ευρώ.

«Από την κάλυψη του συστήματος εξαιρούνται οι ακόλουθες κατηγορίες καταθέσεων:

- 1) Καταθέσεις άλλων πιστωτικών ιδρυμάτων στο όνομά τους και για ίδιο λογαριασμό.
- 2) Τίτλοι που αποτελούν στοιχεία των ιδίων κεφαλαίων των πιστωτικών ιδρυμάτων κατά την έννοια της ΠΔ/ΤΕ 2053/1992, όπως εκάστοτε ισχύει.
- 3) Καταθέσεις που προέρχονται από συναλλαγές για τις οποίες εκδόθηκε καταδικαστική ποινική απόφαση για νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες ή άλλη παράνομη πράξη, όπως ορίζεται από το Ν. 2331/95, όπως εκάστοτε ισχύει, ή την αντίστοιχη νομοθεσία άλλων κρατών.
- 4) Καταθέσεις των χρηματοδοτικών ιδρυμάτων, κατά την έννοια του άρθρου 2 παρ. 6 του Ν. 2076/92, των ασφαλιστικών εταιριών, καθώς και των οργανισμών συλλογικών επενδύσεων σε κινητές αξίες.
- 5) Καταθέσεις της Κεντρικής Διοίκησης, όπως των Υπουργείων και των αποκεντρωμένων υπηρεσιών των Υπουργείων.
- 6) Καταθέσεις των διοικητικών στελεχών των πιστωτικών ιδρυμάτων, κατά την έννοια του άρθρου 6 παρ. 1(γ) του Ν. 2076/92, των μελών του Δ.Σ., των μετόχων που κατέχουν άμεσα ή έμμεσα τουλάχιστον το 5% του κεφαλαίου των πιστωτικών ιδρυμάτων, των προσώπων των ελεγκτικών εταιριών που είναι επιφορτισμένα με το νόμιμο έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων των πιστωτικών ιδρυμάτων και των καταθετών που έχουν τις ίδιες ιδιότητες σε άλλες επιχειρήσεις, οι οποίες ελέγχουν άμεσα ή έμμεσα το πιστωτικό ίδρυμα.
- 7) Καταθέσεις συζύγων και τέκνων των καταθετών που αναφέρονται ανωτέρω (περίπτ. 6), καθώς και τρίτων που ενεργούν για λογαριασμό των ως άνω καταθετών.
- 8) Καταθέσεις συνδεδεμένων με το πιστωτικό ίδρυμα εταιριών κατά την έννοια του άρθρου 42ε του κωδ. Νόμου 2190/1920, όπως ισχύει.
- 9) Διαπραγματεύσιμα πιστοποιητικά καταθέσεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

10) Ομολογίες και τραπεζικά ομόλογα που έχουν εκδοθεί από πιστωτικά ιδρύματα, υποχρεώσεις από αποδοχές συναλλαγματικών και από υποσχετικές επιστολές ή γραμμάτια έκδοσής τους.

11) Υποχρεώσεις που προκύπτουν από πώληση τίτλων με ταυτόχρονη συμφωνία επαναγοράς (repos).»

❖ Ενεργοποίηση του συστήματος του ΤΕΚ.

Η αδυναμία επιστροφής των καταθέσεων από ένα πιστωτικό ίδρυμα διαπιστώνεται, κατ' αρχήν, από την Τράπεζα της Ελλάδος. Αδυναμία επιστροφής των καταθέσεων μπορεί επίσης να διαπιστωθεί με δικαστική απόφαση, η οποία ενδέχεται να προηγηθεί της απόφασης της Τράπεζας της Ελλάδος.

Όταν το ΤΕΚ ενημερωθεί για την απόφαση είτε της Τράπεζας της Ελλάδος είτε των αρμόδιων δικαστικών αρχών, προβαίνει στις ακόλουθες ενέργειες :

- Καταρτίζει κατάλογο καταθετών, οι οποίοι δικαιούνται αποζημίωση με βάση τα στοιχεία που του υποβάλλονται από το πιστωτικό ίδρυμα.
- Συμψηφίζει τις τυχόν υποχρεώσεις των καταθετών με τις απαιτήσεις τους έναντι του πιστωτικού ιδρύματος.
- Ενημερώνει του καταθέτες, είτε μέσω του ημερήσιου τύπου είτε με απευθείας αλληλογραφία με το δικαίωμά τους για αποζημίωση.
- Καταβάλλει τις σχετικές αποζημιώσεις που αφορούν μη διαθέσιμες καταθέσεις, με βάση τον κατάλογο δικαιούχων που έχει διαμορφωθεί, εντός τριμήνου από την ημέρα κατά την οποία οι καταθέσεις κατέστησαν μη διαθέσιμες. Η τρίμηνη αυτή προθεσμία μπορεί να παραταθεί για δύο ακόμη τρίμηνα.

Το ΤΕΚ υποκαθίσταται εκ του νόμου στα δικαιώματα των καταθετών που αποζημίωσε. Το δικαίωμα των καταθετών για αποζημίωση, σύμφωνα με το νόμο, παραγράφεται μετά την παρέλευση πενταετίας από τη λήξη της προθεσμίας εντός της οποίας το ΤΕΚ υποχρεούται σε καταβολή των αποζημιώσεων (του αρχικού τριμήνου ή της παρατάσεως αυτού).

❖ Χρηματοδότηση του ΤΕΚ.

Το ΤΕΚ χρηματοδοτείται από πόρους που περιλαμβάνουν το ιδρυτικό κεφαλαίο, τις αρχικές και τις ετήσιες τακτικές εισφορές των πιστωτικών ιδρυμάτων που συμμετέχουν στο Ταμείο καθώς και από έκτακτους πόρους που προέρχονται από δωρεές, ρευστοποίηση απαιτήσεων του ΤΕΚ, συμπληρωματικές εισφορές και δάνεια.

«Το ιδρυτικό κεφάλαιο του ΤΕΚ προβλέφθηκε στο ποσό των 8,8 εκατ. ευρώ, καλύφθηκε δε κατά το 60% από την Τράπεζα της Ελλάδος και το 40% από τα πιστωτικά ιδρύματα που συμμετείχαν στο ΤΕΚ κατά την έναρξη της λειτουργίας του, στα οποία επιμερίστηκε το σχετικό ποσό με ποσοστά συμμετοχής που καθορίστηκαν από την Ένωση Ελληνικών Τραπεζών. Το κεφάλαιο αυτό αποτελεί περιούσια του ΤΕΚ, δεν μεταβάλλεται με την είσοδο νέων μελών και δεν προβλέπεται η επιστροφή του στα πιστωτικά ιδρύματα.

Τα εισερχόμενα, μετά την έναρξη λειτουργίας του ΤΕΚ, πιστωτικά ιδρύματα υποχρεούνται να καταβάλλουν αρχική εισφορά, η οποία είναι ίση με το πόσο που προκύπτει από το γινόμενο του ύψους των συσσωρευμένων πόρων του ΤΕΚ επί το

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

λόγο των ιδίων κεφαλαίων τους προς το σύνολο των ιδίων κεφαλαίων των πιστωτικών ιδρυμάτων που συμμετέχουν ήδη στο ΤΕΚ.

Τα συμμετέχοντα πιστωτικά ιδρύματα υποχρεούνται να καταβάλλουν ετήσιες τακτικές εισφορές για κάθε ημερολογιακό έτος. Αυτές υπολογίζονται επί του μέσου υπολοίπου των συνολικών καταθέσεών τους σε ευρώ και συνάλλαγμα του Ιουνίου κάθε έτους, που αποτελούν τη βάση υπολογισμού. Σύμφωνα με τις διατάξεις του νόμου, ο υπολογισμός γίνεται με βάση κλίμακα, η οποία αναπροσαρμόζεται κάθε χρόνο με απόφαση του Δ.Σ., ώστε ο λόγος της συνολικής ετήσιας εισφοράς προς το σύνολο των καταθέσεων που αποτελούν τη βάση υπολογισμού να παραμένει σταθερός και ίσος με εκείνον του πρώτου έτους λειτουργίας του ΤΕΚ. Σε περίπτωση διακοπής της λειτουργίας ή θέσεως σε εκκαθάριση ενός πιστωτικού ιδρύματος πριν από το τέλος του μηνός Ιουνίου, ο υπολογισμός των τακτικών εισφορών για το συγκεκριμένο πιστωτικό ίδρυμα γίνεται με βάση το μέσο υπόλοιπο των καταθέσεών του κατά τη διάρκεια των τελευταίων τριάντα ημερών πριν από την ημερομηνία διακοπής της λειτουργίας του. Η οφειλόμενη εισφορά αυτού του πιστωτικού ιδρύματος προς το ΤΕΚ, για το έτος κατά το οποίο διεκόπη η λειτουργία του, υπολογίζεται αναλογικά προς το χρονικό διάστημα για το οποίο λειτούργησε κατά τη διάρκεια του έτους αυτού.

Οι ετήσιες τακτικές εισφορές καταβάλλονται από τα συμμετέχοντα πιστωτικά ιδρύματα σε δύο δόσεις : την πρώτη εργάσιμη ημέρα του Οκτωβρίου τα πιστωτικά ιδρύματα καταβάλλουν το ήμισυ της εισφοράς του έτους στο οποίο αυτή αναφέρεται, το δε υπόλοιπο καταβάλλεται την πρώτη εργάσιμη του Απριλίου του επόμενου έτους.»¹⁴

Η καταβολή γίνεται ως εξής :

a) Ποσοστό 80% κατατίθεται από τα πιστωτικά ιδρύματα σε λογαριασμούς τρίμηνης προθεσμιακής κατάθεσης, τους οποίους τηρεί το ΤΕΚ στα ιδρύματα αυτά. Οι καταθέσεις ανανεώνονται στο τέλος κάθε τριμήνου, αφού κεφαλαιοποιηθούν οι τόκοι, με επιτόκιο ίσο με εκείνο των έντοκων γραμματίων του Ελληνικού Δημοσίου (ΕΓΕΔ) τρίμηνης διάρκειας που ισχύει κατά την κατάθεση ή την ανανέωση. Σε περίπτωση που δεν εκδίδονται πλέον ΕΓΕΔ τρίμηνης διάρκειας ή δεν ανακοινώνεται αρμοδίως επιτόκιο για τους τίτλους αυτούς, ως επιτόκιο των προθεσμιακών καταθέσεων εφαρμόζεται το ισχύον επιτόκιο αναφοράς τρίμηνης διάρκειας της διατραπεζικής αγοράς. Η ρύθμιση αυτή διευκολύνει τον υπολογισμό της απόδοσης των διαθεσίμων του ΤΕΚ, ώστε αυτή να αντιστοιχεί με τις αποδόσεις της αγοράς.

b) Το υπόλοιπο 20% της ετήσιας τακτικής εισφοράς κάθε πιστωτικού ιδρύματος καταβάλλεται στον τρεχούμενο λογαριασμό του ΤΕΚ στην Τράπεζα της Ελλάδος. Το ΤΕΚ επενδύει το ποσό αυτό εκ του νόμου σε βραχυπρόθεσμους τίτλους του Ελληνικού Δημοσίου ή - μετά από απόφαση του Δ.Σ. του ΤΕΚ - σε άλλους τίτλους , εφόσον οι τοποθετήσεις αυτές παρέχουν ισοδύναμη ασφάλεια και ευχέρεια άμεσης ρευστοποίησης. Με τη ρύθμιση αυτή διευρύνονται οι δυνατότητες της

¹⁴ «Σύστημα εγγύησης καταθέσεων, εκδ. ΤΕΚ, Αθήνα 2001»

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

διαχείρισης διαθεσίμων του ΤΕΚ, με στόχο την αξιοποίηση των επενδυτικών ευκαιριών που προσφέρονται στις διεθνείς αγορές.

Όταν το Δ.Σ. κρίνει ότι έχει επιτευχθεί μια εύλογη σχέση μεταξύ των καλυπτόμενων καταθέσεων και των διαθεσίμων του ΤΕΚ, έχει την ευχέρεια να αποφασίσει ότι η καταβολή των τακτικών εισφορών θα γίνεται όχι επί του συνόλου των καταθέσεων, αλλά επί του ύψους της εκάστοτε ετήσιας μεταβολής τους. Το Δ.Σ. δεν έχει ακόμη κάνει χρήση της ευχέρειας αυτής.

Τέλος, το ΤΕΚ δύναται να συνάψει δάνεια με τα συμμετέχοντα πιστωτικά ιδρύματα, κατά ρητή πρόβλεψη του νόμου, εάν οι ανωτέρω τακτικές και έκτακτες πηγές χρηματοδότησής του δεν επαρκούν για την κάλυψη τυχόν καταβλητέων αποζημιώσεων.

❖ Παρεπόμενες υποχρεώσεις των πιστωτικών ιδρυμάτων από τη συμμετοχή τους στο ΤΕΚ.

1. Έκδοση ενημερωτικού φυλλαδίου.

Όλα τα πιστωτικά ιδρύματα και υποκαταστήματα αλλοδαπών τραπεζών που λειτουργούν στην Ελλάδα υποχρεούνται να εκδώσουν αναλυτικό φυλλάδιο στην ελληνική γλώσσα για την ενημέρωση των καταθετών τους σχετικά με το σύστημα εγγύησης καταθέσεων στο οποίο συμμετέχουν. Το φυλλάδιο αυτό πρέπει να περιέχει τις ακόλουθες βασικές πληροφορίες :

- ο Το ανώτατο όριο κάλυψης των καταθετών και, προκειμένου περί υποκαταστημάτων αλλοδαπών τραπεζών, το τυχόν ποσοστό συνυπευθυνότητας του καταθέτη σύμφωνα με τη νομοθεσία της χώρας καταγωγής.
- ο Τα καλυπτόμενα νομίσματα των καταθέσεων σε συνάλλαγμα.
- ο Τις εξαιρούμενες κατηγορίες καταθέσεων.
- ο Την υποχρέωση για συμψηφισμό απαιτήσεων του πιστωτικού ιδρύματος έναντι του καταθέτη και τη διαδικασία, τις προθεσμίες και τις προϋποθέσεις για την καταβολή των αποζημιώσεων.

2. Υποβολή στοιχείων και πληροφοριών.

Όπως προβλέπεται από το νόμο, τα πιστωτικά ιδρύματα υποχρεούνται να υποβάλλουν στο ΤΕΚ στοιχεία και πληροφορίες για τις καταθέσεις που αποτελούν τη βάση υπολογισμού των εισφορών τις οποίες οφείλουν να καταβάλλουν. Ενδεικτικά, το ΤΕΚ μπορεί να ζητήσει :

- ο Στοιχεία του ισολογισμού και των αποτελεσμάτων χρήσεως.
- ο Στοιχεία που αφορούν τις καταθέσεις και τον αριθμό των καταθέσεων.
- ο Στοιχεία που αφορούν την κίνηση και τα υπόλοιπα των λογαριασμών του ΤΕΚ στα πιστωτικά ιδρύματα.

ΚΟΙΝΟΤΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

«Κατά την διάρκεια του 2000, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ανέλαβε πρωτοβουλίες για τη διευθέτηση ορισμένων εκκρεμοτήτων που προέρχονταν από μεταβατικές ρυθμίσεις της Οδηγίας 94/19/EK. Με βάση την αρχή της «μη παροχής υψηλότερης κάλυψης στη χώρα υποδοχής», οι καταθέσεις στα υποκαταστήματα κοινοτικών πιστωτικών ιδρυμάτων που είναι εγκατεστημένα σε κράτη-μέλη υποδοχής, όπου το σύστημα εγγύησης καταθέσεων παρέχει στους καταθέτες χαμηλότερη ή λιγότερο εκτενή κάλυψη από ότι το σύστημα του κράτους-μέλους καταγωγής, καλύπτονται μεν από το σύστημα του κράτους-μέλους καταγωγής, σύμφωνα όμως με το όριο και την έκταση κάλυψης που ισχύουν στο κράτος-μέλος υποδοχής. Η μη παρατήρηση της εφαρμογής της ανωτέρω αρχής αποφασίστηκε μετά από σχετική έρευνα που πραγματοποίησε η Επιτροπή, από την οποία διαπιστώθηκε ότι η κατάργησή της δεν θα δημιουργήσει συνθήκες άνισου ανταγωνισμού μεταξύ πιστωτικών ιδρυμάτων που συμμετέχουν σε διαφορετικά συστήματα εγγύησης καταθέσεων και επομένως δεν δημιουργεί στρεβλώσεις στις συνθήκες λειτουργίας της ενιαίας τραπεζικής αγοράς. Η εμπειρία της ελληνικής τραπεζικής αγοράς συνηγορεί επίσης υπέρ της άποψης αυτής και συνεπώς η μη διατήρηση της πρόβλεψης που υπήρχε στην Οδηγία δεν θεωρείται ότι θα προκαλέσει προβλήματα στον ανταγωνισμό τόσο σε ευρωπαϊκό επίπεδο όσο και σε εθνικό.»¹⁵

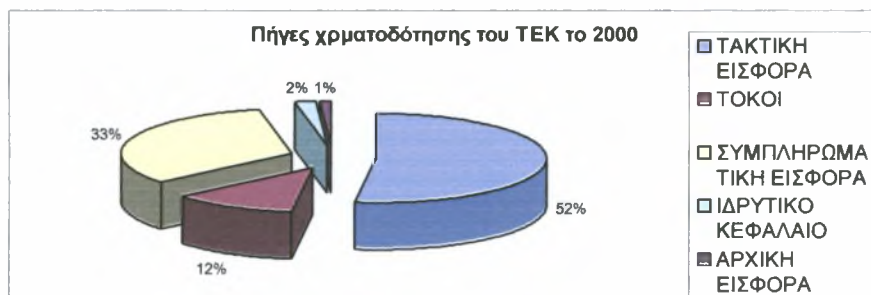
Οι μεταβολές που παρατηρούνται τα τελευταία χρόνια στο ελληνικό τραπεζικό περιβάλλον είναι σημαντικές : εξαγορές και συγχωνεύσεις υφιστάμενων πιστωτικών ιδρυμάτων, ίδρυση νέων επενδυτικών, εμπορικών και συνεταιριστικών τραπεζών, διείσδυση των ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων στις χώρες της Βαλκανικής με την εξαγορά εγχώριων τραπεζών ή απλώς μέσω της ίδρυσης υποκαταστημάτων, επέκταση δραστηριότητας σε νέους επιχειρηματικούς τομείς υψηλής προσδοκώμενης κερδοφορίας. Κατά γενική εκτίμηση, οι σχετικές διεργασίες θα συνεχιστούν με αμείωτο ρυθμό τα επόμενα χρόνια. Μέσα σ' αυτό το μεταβαλλόμενο περιβάλλον, η συμβολή του συστήματος εγγύησης καταθέσεων που διαχειρίζεται το ΤΕΚ, ως συστατικού στοιχείου της θεσμικής θωράκισης του ελληνικού τραπεζικού συστήματος, καθίσταται εκ των πραγμάτων σημαντικότερη με τη συσσώρευση ενός ισχυρού αποθεματικού από το ΤΕΚ. Επιπλέον, η ενισχυμένη παρουσία των ελληνικών πιστωτικών ιδρυμάτων στις βαλκανικές χώρες καθιστά αναγκαία και τη συνεργασία του ΤΕΚ με τους φορείς διαχείρισης των συστημάτων εγγύησης καταθέσεων στις χώρες αυτές. Τέλος, πρέπει να αυξηθεί ο βαθμός εξοικειώσεως του αποταμιευτικού κοινού με τη λειτουργία του θεσμού της εγγύησης των καταθέσεων στην Ελλάδα, ώστε να ενισχυθεί περαιτέρω το αίσθημα ασφάλειας ως προς τη σταθερότητα του ελληνικού τραπεζικού συστήματος και την επάρκεια των προβλεπόμενων μηχανισμών για την αντιμετώπιση έκτακτων (αρνητικών) περιστατικών.

---

¹⁵ «Σύστημα εγγύησης καταθέσεων, εκδ. ΤΕΚ, Αθήνα 2001»

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

ΣΥΓΧΩΝΕΥΣΕΙΣ ΚΑΙ ΕΞΑΓΟΡΕΣ ΣΤΟ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΤΟΜΕΑ

Τράπεζες / Τράπεζες	Τράπεζες			Σύνολο
	Ίδια χώρα	Με άλλη ευρωπαϊκή χώρα	Με άλλη μη ευρωπαϊκή χώρα	
1998	8445	147	13787	23379
1999	41242	9465	7495	58202
2000	4528	0	11654	16182

Πηγή : *European Banks, Credit Swiss First Boston.*

ΒΑΘΜΟΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΣΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

5 μεγαλύτερες τράπεζες	1985	1990	1997	1998	1999*
Γαλλία	46%	43%	40%	49%	63%
Ιταλία	21%	19%	25%	43%	55%
Ισπανία	38%	35%	44%	57%	64%
Κοινοτικός Μέσος	-	-	53%	-	-

* Τα στοιχεία για το 1999 περιλαμβάνουν τόσο τις πραγματοποιημένες όσο και τις σχεδιαζόμενες συγχωνεύσεις.

Πηγή : *Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, 1999.*

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

'' ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΚΑΙ ΝΕΑ ΤΡΑΠΕΖΙΚΑ ΠΡΟΪΟΝΤΑ ''

3.1 ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ Η ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΝΕΩΝ ΠΡΟΪΟΝΤΩΝ ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ

Εάν οι κοινοτικοί κανόνες για τη φερεγγυότητα και τα ίδια κεφάλαια των τραπεζών είχαν ισχύσει για μεγάλο χρονικό διάστημα τα σοβαρά προβλήματα που αντιμετωπίζουν σήμερα τα μεγάλα Ελληνικά Τραπεζικά Ιδρύματα ίσως και να μην είχαν δημιουργηθεί. Η διεθνοποίηση και ο συνεχής μετασχηματισμός των εθνικών και των διεθνών χρηματοπιστωτικών αγορών έχουν καθιερώσει μια εντελώς νέα μορφή αλληλουχίας μεταξύ, αφενός, της νέας πραγματικότητας που επιβάλλει η εξέλιξη των αγορών και, αφετέρου, των αρμοδίων εποπτικών αρχών που οφείλουν να ανταποκρίνονται στα εκάστοτε νέα φαινόμενα.

Δύο είναι οι βασικές τάσεις που χαρακτηρίζουν τις αλλαγές στο εποπτικό καθεστώς:

(α) Οι παλαιότεροι κανόνες που καταργούνται παραχωρούν τη θέση τους σε άλλους κανόνες, ποιοτικά διαφορετικούς.

(β) Οι εθνικές νομοθεσίες παραχωρούν τη θέση τους σταδιακά σε διεθνείς κανόνες εποπτείας, σκοπός των οποίων είναι ακριβώς η αντιμετώπιση της διεθνοποίησης των αγορών.

Στην αναζήτηση των κατάλληλων προσαρμογών, οι ελληνικές τράπεζες πλεονεκτούν, συγκριτικά, κατά το ότι μπορούν να αντλήσουν διδάγματα από τη σωρευμένη εμπειρία άλλων τραπεζικών συστημάτων. Πράγματι οι τράπεζες των πιο αναπτυγμένων χωρών έχουν από καιρό αντιληφθεί ότι οι κανόνες τραπεζικής λειτουργίας έχουν αλλάξει. Εν πρώτοις, τα καθαρά έσοδα από παραδοσιακές εργασίες συρρικνώνονται, ενώ οι δαπάνες αυξάνονται. Στην αύξηση των δαπανών συμβάλλουν μεταξύ άλλων και οι νέοι εποπτικοί κανόνες. Ταυτόχρονα η αγορά γίνεται όλο και περισσότερο ανταγωνιστική, αφενός λόγω εισόδου τραπεζών άλλων εθνικοτήτων αφετέρου διότι συνεχώς περισσότεροι μη-τραπεζικοί οργανισμοί απευθύνονται στην τραπεζική πελατεία, προσφέροντας χρηματοπιστωτικά προϊόντα παρεμφερή με εκείνα των τραπεζών και αποσπώντας σημαντικό τμήμα της αγοράς.

Με τις εξελίξεις αυτές η χρηματοπιστωτική αγορά «ολοκληρώνεται» όχι μόνο γεωγραφικά, αλλά και ποιοτικά, καθώς καταργούνται τα στεγανά μεταξύ επιχειρήσεων με διαφορετικές δραστηριότητες. Η στρατηγική, συνεπώς, των τραπεζών στην Ελλάδα δεν μπορεί να διαφέρει από εκείνη των τραπεζών στις άλλες χώρες, η οποία αποσκοπεί στη «διεθνοποίηση» των δραστηριοτήτων τους στη διαφοροποίηση δραστηριοτήτων, στην τεχνολογική αναβάθμιση που αποτελεί στοιχείο επιβίωσης και επικράτησης, καθώς και

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

στην αναζήτηση και ανεύρεση εξειδικευμένων αγορών, όπου μια τράπεζα θα διεκδικεί πρωτοπορία χάρη στη σχετικά καλύτερη τεχνογνωσία. Γύρω στο 1992 και έπειτα από τις συνεργασίες μεταξύ αμιγώς τραπεζικών ιδρυμάτων εμφανίστηκαν νέες μορφές συνεργασίας, όπως οι ακόλουθες:

- (α) Διασυνοριακές συνεργασίες μεταξύ τραπεζών και ασφαλιστικών οργανισμών
- (β) Διεθνείς συνεργασίες μεταξύ τραπεζών και επενδυτικών οίκων.
- (γ) Συνεργασίες μεταξύ τραπεζών μιας χώρας και ταμειωτηρίων μιας άλλης.
- (δ) Συνεργασίες μεταξύ τραπεζών μιας χώρας και χρηματιστηριακών εταιριών μιας άλλης.

Ο αριθμός τέτοιων συνεργασιών είναι μεγάλος, ενώ οι μορφές τους ποικίλλουν σημαντικά ανάλογα με την περίπτωση. Οι συνεργασίες αυτές διαμορφώθηκαν με προοπτική την ανάπτυξη δραστηριοτήτων που αφορούσαν σε προϊόντα και υπηρεσίες που προσφέρονταν είτε στα πλαίσια μιας χώρας είτε σε διασυνοριακό επίπεδο. Η στρατηγική των συνεργασιών απέβλεπε στην προώθηση τόσο υφισταμένων όσο και νέων χρηματοπιστωτικών προϊόντων και υπηρεσιών.

Η ποικιλία προϊόντων που μπορεί να προσφερθεί από μια σύγχρονη Τράπεζα είναι πράγματι τεράστια. Μεγάλος θα είναι ο αριθμός προϊόντων, τα οποία έχουν παρουσιάσει ενδιαφέρον για τις ελληνικές τράπεζες, χάρις στην απελευθέρωση της κίνησης κεφαλαίων, την ένταξη της δραχμής στο Ευρωπαϊκό Νομισματικό Σύστημα, και την πλήρη εφαρμογή Κοινοτικών οδηγιών που αφορούσαν στον χρηματοπιστωτικό τομέα. Προϊόντα, όπως π.χ. προθεσμιακές συμφωνίες επιτοκίου και άλλα, έχουν αναπτυχθεί από τη στιγμή που το ελληνικό τραπεζικό σύστημα έχει εναρμονισθεί με εκείνο της Κοινότητας.

3.2 ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΚΑΙ ΤΑΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ

Οι τράπεζες αντιμετώπισαν κατά την τελευταία δεκαετία ένα κύμα σημαντικών εξελίξεων, στις οποίες όφειλαν και προσπάθησαν να προσαρμοστούν, με αποτέλεσμα να έχουν σήμερα διαμορφωθεί κάποιες διεθνείς τάσεις στην τραπεζική. Αυτές οι εξελίξεις είχαν τη μορφή αλλαγών στο ανταγωνιστικό περιβάλλον και στον τρόπο λειτουργίας των τραπεζών, οι οποίες σε κάποιο βαθμό τροποποίησαν τη στρατηγική τους, ώστε να μην περιορίζονται στις παραδοσιακές λειτουργίες της αποδοχής καταθέσεων και της χορήγησης πιστώσεων. Οι κυριότερες εξελίξεις που επηρέασαν την τραπεζική είναι :

1. Η σταδιακή κατάργηση των διοικητικών περιορισμών και των παρεμβάσεων των κεντρικών τραπεζών στη διαχείριση των στοιχείων ενεργητικού και παθητικού των εμπορικών τραπεζών, διαδικασία που συνοψίζεται ως «απελευθέρωση» του τραπεζικού συστήματος. Σε αυτό το πλαίσιο, εντάσσεται η απλούστευση και η σταδιακή κατάργηση των διαφόρων πιστωτικών κανόνων, καθώς και η πρακτική της ελεύθερης διαμόρφωσης των επιτοκίων από τις δυνάμεις προσφοράς και ζήτησης χρηματοδοτικών πόρων.
2. Η αυξανόμενη «διεθνοποίηση» ή «παγκοσμιοποίηση» των χρηματο-πιστωτικών αγορών και ολοένα αυξανόμενος όγκος των διεθνών συναλλαγών, λόγω της αύξησης του όγκου του διεθνούς εμπορίου αλλά και λόγω της άρσης των περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων ανάμεσα στις διάφορες εθνικές αγορές.
3. Η αστάθεια του διεθνούς περιβάλλοντος και η εμφάνιση νέων κινδύνων που συνδέονται με τις ελεύθερα κυμαινόμενες συναλλαγματικές ισοτιμίες και τις συχνές μεταβολές των διεθνών επιτοκίων. Εκτός από τον παραδοσιακό «πιστωτικό κίνδυνο», οι

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

τράπεζες αντιμετωπίζουν πλέον και νέους τύπους κινδύνων, όπως ο «συναλλαγματικός κίνδυνος» και ο «κίνδυνος μεταβολών στα επιτόκια».

4. Η ραγδαία ανάπτυξη της τεχνολογίας στους τομείς των τηλεπικοινωνιών, της πληροφορικής και του αυτοματισμού στα συστήματα πληρωμών και μεταφοράς χρηματικών κεφαλαίων.

5. Η αύξηση της πληροφόρησης που έχουν στη διάθεσή τους οι αποταμιευτές και οι επιχειρήσεις, με αποτέλεσμα την αυξημένη ενσυνείδηση και ως προς τις αποδόσεις, τον κίνδυνο και την ελκυστικότητα κάθε νέου «προϊόντος» ή υπηρεσίας, δηλαδή η εμφάνιση μιας αυξανόμενης πελατείας επιτηδευμένων επενδυτών.

Έτσι οι τράπεζες με όλες αυτές τις εξελίξεις αναγκάστηκαν να αλλάξουν τη συμπεριφορά τους προσαρμόζοντας νέες συνθήκες και νέες στρατηγικές.

Η απελευθέρωση του τραπεζικού συστήματος και των διεθνών αγορών χρήματος και κεφαλαίου κατέστησε περισσότερο ανταγωνιστικό το οικονομικό περιβάλλον εντός του οποίου λειτουργούσαν παραδοσιακά οι τράπεζες. Με αυτό το παλιό καθεστώς, οι τράπεζες όφειλαν απλώς να συμμορφώνονται με το σύνολο των κανονιστικών οδηγιών που αποτελούσαν το πλαίσιο της πιστωτικής πολιτικής, σαν να επρόκειτο να εφαρμόσουν μια τυποποιημένη και ενιαία στρατηγική, η οποία άφηνε μικρά περιθώρια πρωτοβουλιών και καινοτομιών. Το περιθώριο κέρδους ανά μονάδα εργασιών ήταν ουσιαστικά προκαθορισμένο και, συνεπώς, τα κέρδη κάθε τράπεζας ήταν συνάρτηση του μεγέθους της και του μεριδίου αγοράς. Με το νέο καθεστώς, η κάθε τράπεζα μπορεί να διαμορφώνει τη δική της τιμολογιακή πολιτική, διότι όλα τα επιτόκια διαμορφώνονται ελεύθερα, και παράλληλα να επιλέγει τη σύνθεση των στοιχείων ενεργητικού και παθητικού που εξυπηρετεί καλύτερα τη δική της στρατηγική. Όπως είναι φυσικό, ο ανταγωνισμός μεταξύ των τραπεζών είναι εντονότερος, και η κάθε τράπεζα προσπαθεί να διαμορφώσει την ξεχωριστή φυσιογνωμία και ελκυστικότητα έναντι των πελατών της, ώστε να μπορέσει να αξιοποιήσει την όποια «οιονεί μονοπωλιακή δύναμη» καταφέρει να πετύχει. Στη σύγχρονη τραπεζική, οι έννοιες του σχεδιασμού και του marketing αποτελούν τον κορμό της στρατηγικής : η κάθε τράπεζα προσπαθεί να εντοπίσει τα τμήματα εκείνα της συνολικής αγοράς που είναι δυνατόν να αποτελέσουν «κέντρα κέρδους», χρησιμοποιεί συστηματικό marketing για να δώσει την εντύπωση της ουσιαστικής «διαφοροποίησης προϊόντος», που είναι μάλλον προσανατολισμένες στον πελάτη παρά στο «προϊόν». Με τον εντονότερο διατραπεζικό ανταγωνισμό, εμφανίζεται μια τάση μείωσης των περιθωρίων κέρδους ανά μονάδα προϊόντος, ενώ δεν είναι αυτονόητη και η αποδοτικότητα της «ποσοτικής-επεκτατικής στρατηγικής» αντίθετα, προτεραιότητα αποκτά η εδραίωση της φήμης και η βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών που παρέχει κάθε τράπεζα, ώστε η συνολική κερδοφορία να εξαρτάται από την καλύτερη αξιοποίηση κάποιων επιλεγμένων τμημάτων της πελατείας και της τραπεζικής αγοράς. Τέλος, η απελευθέρωση των αγορών, μειώνει σημαντικά τη δυνατότητα συνεννόησης μεταξύ των τραπεζών.

Σε αυτό το πλαίσιο του εντονότερου ανταγωνισμού, οι τράπεζες αναγκάζονται να υιοθετήσουν και να εφαρμόζουν στρατηγική καινοτομιών, οι οποίες αφορούν τόσο στην αξιοποίηση των δυνατοτήτων που παρέχουν οι τεχνολογικές εξελίξεις, όσο και στην, μέσω αυτών, αναβάθμιση της ποιότητας των υπηρεσιών που προσφέρουν, με στόχο την καλύτερη εξυπηρέτηση και ικανοποίηση των πελατών τους. Αυτή η στρατηγική καινοτομιών συνεπάγεται σημαντικές επενδύσεις σε εξοπλισμό και συστήματα, και

μάλιστα έτσι, ώστε η κάθε τράπεζα να πιστεύει ότι δεν πρέπει να υστερεί έναντι των άλλων ανταγωνιστριών τραπεζών. Συχνά παρατηρείται το φαινόμενο τραπεζών που προβαίνουν σε σημαντικές τέτοιες επενδύσεις χωρίς να είναι σε θέση να τις αξιοποιήσουν και, συνεπώς, να τις αποσβέσουν. Η επιδίωξη των καινοτομιών είναι ιδιαίτερα έντονη στις λιανικές τραπεζικές εργασίες (retail banking), όπου τα σύγχρονα μέσα τηλε-επεξεργασίας και ηλεκτρονικής μεταφοράς κεφαλαίων και διεκπεραίωσης πληρωμών έχουν αλλάξει ριζικά τις προσφερόμενες υπηρεσίες και τις συνήθειες του αποταμιευτικού κοινού (χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι οι Αυτόματες Ταμειολογιστικές Μηχανές, τα γνωστά ΑΤΜ's, όπου με τη χρήση κάποιας ηλεκτρονικής κάρτας μπορεί κάποιος να κάνει καταθέσεις, αναλήψεις και μεταφορές ποσών από ένα λογαριασμό σε άλλον, σε εικοσιτρετάωρη βάση). Ένας άλλος τομέας καινοτομιών βρίσκεται στη δυνατότητα εξυπηρέτησης του κάθε πελάτη στο σύνολο των αναγκών του, ιδιαίτερα όσον αφορά τις διαχειριστικές και επενδυτικές του ανάγκες (private banking) η εμβέλεια των υπηρεσιών που προσφέρει η τράπεζα υπερβαίνει τις παραδοσιακές έννοιες των καταθέσεων και χορηγήσεων και επεκτείνεται στους τομείς της διαχείρισης χαρτοφυλακίου και των διεθνών συναλλαγών και επενδύσεων. Οι αρμόδιες υπηρεσίες-διευθύνσεις των τραπεζών, που ασχολούνται με τη διαχείριση και τις επενδύσεις και τις αγορές συναλλάγματος έχουν για τις σύγχρονες τράπεζες πολύ μεγάλη σημασία για την προσφορά ολοκληρωμένων υπηρεσιών στους πελάτες τους αλλά και για την προώθηση της κερδοφορίας τους.

3.3 ΔΙΕΘΝΕΣ FACTORING ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ

Κατ' αρχή πρέπει να τονισθεί ότι όλο και περισσότερες χώρες αποδέχονται το factoring όχι απλά σαν θεσμό, που μπορεί να συγκαταλέγεται στο πεδίο των κεφαλαιαγορών τους, αλλά και σαν σημαντικό μέσο για την ανάπτυξη των εξαγωγών τους και γενικότερα του εξωτερικού τους εμπορίου.

Κανονικά η διαδικασία του διεθνούς factoring παρουσιάζεται ως εξής: Ένας εξαγωγέας, παραδίδει τα τιμολόγια κ.λ.π. σ' ένα οργανισμό factoring στην χώρα του που του καταβάλλει ένα αντίτιμο σύμφωνα με τα προαναφερθέντα. Στη συνέχεια ο οργανισμός factoring του εξαγωγέα εργάζεται με ένα οργανισμό factoring στη χώρα του εισαγωγέα που είναι υπεύθυνος για να ελέγξει την φερεγγυότητα του εισαγωγέα και να εισπράξει το αντίτιμο των εισαγωγών.

Συνεπώς, όσο περισσότερο πληθαίνουν οι οργανισμοί factoring στις διάφορες χώρες τόσο πιο πολύ θ' αναπτύσσεται και ο θεσμός σε διεθνές επίπεδο. Στην περίπτωση της Ελλάδας, και ιδιαίτερα των τραπεζών αυτό σημαίνει ότι θα πρέπει να ιδρύσουν θυγατρικές που θα γίνουν μέλη του factors chain international, δηλαδή του διεθνούς Οργανισμού που συνδέει τους οργανισμούς factoring μεταξύ τους.

Ωστόσο, μέχρι να αποφασίσει μία Ελληνική Τράπεζα να ιδρύσει μια τέτοια θυγατρική, της προσφέρονται άλλες εναλλακτικές λύσεις. Μπορεί π.χ. να συμβληθεί με μια εταιρία μέλος του factors chain international για να βελτιώνει τις υπηρεσίες που παρέχει στους εξαγωγείς πελάτες της. Με δεδομένο ότι όλο και περισσότερο κερδίζει, στα πλαίσια της ΕΟΚ, έδαφος το λεγόμενο Open Account Trade, όπου οι εισαγωγείς προτιμούν ν' αποφεύγουν το άνοιγμα ενέγγυων πιστώσεων, και με δεδομένο επίσης,

ότι πολλές Ελληνικές εξαγωγικές εταιρίες στον χώρο τροφίμων, και αγροτικών προϊόντων πρέπει κατά κάποιο τρόπο να συμμορφώνονται με τη θέληση των εισαγωγέων το μέσω της ελληνικής τράπεζας και του οργανισμού factoring μπορεί κάλλιστα να τους εξυπηρετήσει.

Οι Ελληνικές Τράπεζες όμως μπορούν να εξυπηρετήσουν την πελατεία τους και μέσω συνεργασίας με factors, που σκόπιμα δεν είναι μέλη της factors chain international. Πρόκειται συνήθως για θυγατρικές μεγάλων Ευρωπαϊκών Τραπεζών, που απευθύνονται σε ανταποκρίτριες των μητρικών τους τραπεζών στο εξωτερικό.

3.4 ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΠΡΟΪΟΝ ΚΑΙ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑ

Ο ορισμός και η μέτρηση του προϊόντος είναι μια δύσκολη διαδικασία. Τα προβλήματα συνήθως αναφέρονται στη δυσκολία συνάθροισης και την αδυναμία «ποιοτικής σύγκρισης». Το προϊόν είναι τόσο σημαντικό για τον υπολογισμό της συμβολής του συγκεκριμένου τομέα στο ακαθάριστο εγχώριο προϊόν όσο και για την εκτίμηση της παραγωγικότητας του.

Οι τράπεζες είναι επιχειρήσεις παροχής πολλαπλών υπηρεσιών, γεγονός που προκαλεί το πρόβλημα της συνάθροισης. Πολλές από τις υπηρεσίες που προσφέρει ένα τραπεζικό ίδρυμα προϋποθέτουν την παροχή και άλλων υπηρεσιών, που δεν είναι εύκολο να διακριθούν και να τιμολογηθούν χωριστά.

Η μέτρηση της «αξίας» των υπηρεσιών που προσφέρονται από τα τραπεζικά ιδρύματα έχει επιπλέον δυσκολίες που οφείλονται στο ότι δεν μετριοούνται σε φυσικές μονάδες και η τιμολόγηση τους παρουσιάζει σημαντικές ιδιαιτερότητες. Επίσης, είναι δύσκολο να εκτιμηθεί η ποιότητα των τραπεζικών υπηρεσιών. Για παράδειγμα, η χρήση μιας αυτόματης ταμειολογιστικής μηχανής, αντί ενός ταμιά σε ένα τραπεζικό κατάστημα, αποτελεί βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών, επειδή αυξάνει την ταχύτητα των συναλλαγών. Η τεχνολογία των ATMs μειώνει το λειτουργικό κόστος της τράπεζας. Εάν η συχνότητα προσφυγής των πελατών στη μηχανή είναι μεγαλύτερη σε σχέση με τη συχνότητα των επισκέψεων στο κατάστημα στο παρελθόν, η εξοικονόμηση πόρων θα είναι μικρότερη από την προσδοκώμενη.

Τα ερωτήματα που προκύπτουν σχετικά με τον τρόπο μέτρησης του τραπεζικού προϊόντος είναι αρκετά. Για παράδειγμα, πώς θα έπρεπε να χρησιμοποιηθούν οι καταθέσεις όψεως στην παραγωγική διαδικασία; Ως εισροή ή ως εκροή; Πώς πρέπει να υπολογίζεται η προσφορά τραπεζικών υπηρεσιών; Με βάση τον αριθμό των λογαριασμών και των συναλλαγών ή με βάση την αξία των λογαριασμών; Εάν αποδειχτεί πως μια τράπεζα είναι πιο παραγωγική από μια άλλη, με βάση δείκτες όπως ενεργητικό προς αριθμό εργαζομένων, απασχολούμενοι ανά κατάστημα ή ενεργητικό προς αριθμό καταστημάτων, είναι δυνατό να εξάγουμε το συμπέρασμα πως είναι και πιο αποτελεσματική;

Ο παλαιότερος τρόπος υπολογισμού του τραπεζικού προϊόντος είναι αυτός που χρησιμοποιείται στους εθνικούς λογαριασμούς των περισσότερων χωρών. Μετρώντας δηλαδή την προστιθέμενη αξία από κάθε τομέα της οικονομίας, όπως αυτή αντανakλάται στα κέρδη και τα εισοδήματα των απασχολούμενων σε κάθε τομέα.

«Σύμφωνα με μια άλλη προσέγγιση, τα τραπεζικά ιδρύματα θεωρούνται επιχειρήσεις που χρησιμοποιούν κεφάλαιο και εργασία για να «παράγουν» διαφορετικές κατηγορίες λογαριασμών καταθέσεων και χορηγήσεων δανείων. Το προϊόν υπολογίζεται ως ο αριθμός αυτών των λογαριασμών ή ο αριθμός των συναλλαγών ανά λογαριασμό. Το συνολικό κόστος είναι το άθροισμα όλων των λειτουργικών εξόδων που χρησιμοποιούνται για την «παραγωγή» αυτών των προϊόντων. Τέλος, ένας άλλος τρόπος υπολογισμού του τραπεζικού προϊόντος αναγνωρίζει τη διαμεσολάβηση ως την κύρια δραστηριότητα των τραπεζικών ιδρυμάτων.

Οι περισσότερες μελέτες εκτίμησης της παραγωγικότητας των τραπεζικών ιδρυμάτων χρησιμοποιούν την προσέγγιση της διαμεσολάβησης, επειδή υφίστανται λιγότερα προβλήματα στη συλλογή και χρήση των στοιχείων. Ωστόσο, η εμπειρική εργασία παρουσιάζει σημαντικές δυσκολίες. Πρώτον, ο τρόπος που υπολογίζεται το προϊόν διαφέρει σημαντικά από μελέτη σε μελέτη. Δεύτερον, δεν λαμβάνεται υπόψη στον υπολογισμό του προϊόντος η διαφορετικότητα των κινδύνων ή ο διαφορετικός βαθμός αξιοπιστίας των τραπεζών. Τρίτον, η χρονική διάρθρωση των δανείων και των καταθέσεων αγνοείται πλήρως στη μέτρηση του προϊόντος.»¹⁶

3.5 Η ΔΙΕΘΝΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΚΕΦΑΛΑΙΑΓΟΡΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ

«Υπάρχουν δύο στάδια στα οποία έλαβε χώρα μεταπολεμικά η διεθνοποίηση των χρηματαγορών και κεφαλαιαγορών. Το πρώτο στη δεκαετία του '60 και το δεύτερο στις αρχές της δεκαετίας του '90. Στο πρώτο στάδιο, η διεθνοποίηση επεβλήθη από διεργασίες που συνέβησαν τόσο στη διεθνή πολιτική σκηνή όσο και στο πεδίο του οικονομικού ανταγωνισμού. Πρώτον, σημειώθηκε η ανάπτυξη της ευρωπαϊκής αγοράς μετά τη θέσπιση από την αμερικανική κυβέρνηση περιορισμών, όπως ο φόρος εξίσωσης των επιτοκίων, που απέβλεπαν στον περιορισμό της εκροής αμερικανικών κεφαλαίων. Δεύτερον, η ένταση του Ψυχρού Πολέμου οδήγησε τότε την Σοβιετική Ένωση και τις χώρες επιρροής της να καταθέσουν τα αποθέματα τους σε δολάρια σε τράπεζες της Δυτικής Ευρώπης. Τρίτον, δημιουργήθηκαν διεθνή χρηματοοικονομικά και τραπεζικά κέντρα, που αποτέλεσαν «φορολογικούς παράδεισους» και είχαν ως σκοπό την προσέλκυση αποταμιευτικών πόρων από το εξωτερικό. Τέταρτον, οι χώρες του ΟΟΣΑ αντιμετώπισαν σε όλη τη δεκαετία του '70 υψηλά δημοσιονομικά ελλείμματα καθώς και ελλείμματα στο ισοζύγιο εξωτερικών πληρωμών τους.

Τέλος, η ανάπτυξη των πολυεθνικών επιχειρήσεων ενίσχυσε την τάση διεθνοποίησης των παραδοσιακών τραπεζικών εργασιών. Οι τράπεζες, ακολουθώντας τις επιχειρήσεις-πελάτες τους στην έξοδο τους από τη χώρα, ίδρυσαν θυγατρικές ή υποκαταστήματα για τη συνέχιση της συνεργασίας τους με τις επιχειρήσεις αυτές. Η ανησυχία μάλιστα μήπως ανταγωνίστριες τράπεζες ή το τραπεζικό σύστημα της χώρας προορισμού εκμεταλλεύονταν την τυχόν αδυναμία τους να ακολουθήσουν τις

¹⁶ «Η δυναμική του χρηματοοικονομικού συστήματος, Γ. Προβόπουλος – Π. Καπόπουλος, εκδ. ΚΡΙΤΙΚΗ, Αθήνα 2001.»

θυγατρικές των πολυεθνικών επιχειρήσεων, ενίσχυσε ακόμη περισσότερο την τάση εξάπλωσης της διεθνούς τραπεζικής.»¹⁷

Στο δεύτερο στάδιο, η διεθνοποίηση των αγορών κεφαλαίου και χρήματος επεβλήθη από την απελευθέρωση των αγορών, τις τεχνολογικές εξελίξεις και την άνοδο της παγκόσμιας ρευστότητας. Η βαθμιαία άρση των περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων μεταξύ χωρών και η γενίκευση των εφαρμογών της πληροφορικής στις τηλεπικοινωνίες συγκροτούν το σκηνικό της νέας παγκόσμιας αγοράς κεφαλαίων. Καθοριστικό παράγοντα στη διεθνοποίηση των συναλλαγών αποτελούν οι τεχνολογικές εξελίξεις στο χώρο των τηλεπικοινωνιών, της πληροφορικής και του αυτοματισμού στα συστήματα μεταφοράς κεφαλαίων.

3.6 ΟΦΕΛΟΣ ΚΑΙ ΚΟΣΤΟΣ ΑΠΟ ΤΗ ΔΙΕΘΝΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗΣ

«Το κυριότερο όφελος από τη διεθνοποίηση των τραπεζικών εργασιών είναι η αύξηση του λεγόμενου πλεονάσματος του καταναλωτή, δηλαδή η διαφορά ανάμεσα σε ό,τι είναι διατεθειμένος να πληρώσει ο καταναλωτής για μία τραπεζική υπηρεσία και σε ό,τι εν τέλει πληρώνει. Για τις τραπεζικές υπηρεσίες, το πλεόνασμα του καταναλωτή αυξάνεται όταν το επιτόκιο καταθέσεων αυξάνεται ενώ το επιτόκιο χορηγήσεων και το ύψος των προμηθειών μειώνονται. Ο υψηλότερος ανταγωνισμός που συνεπάγεται η διεθνοποίηση της τραπεζικής οδηγεί, συνεπώς, σε άνοδο του πλεονάσματος του καταναλωτή, αφού αυξάνει τα επιτόκια καταθέσεων και μειώνει τα επιτόκια χορηγήσεων και το ύψος των προμηθειών.

Περαιτέρω, η διεθνής τραπεζική αυξάνει την αποτελεσματικότητα των διεθνών ροών κεφαλαίου. Πριν ολοκληρωθεί η διεθνοποίηση της τραπεζικής δραστηριότητας, η μεταφορά των κεφαλαίων επιτυγχάνονταν μόνο μέσω των άμεσων ξένων επενδύσεων και της λεγόμενης «βοήθειας» από σύμμαχες χώρες. Η ανάπτυξη της ευρωπαϊκής έχει βελτιώσει την αποτελεσματικότητα της κατανομής του κεφαλαίου, φέρνοντας σε επαφή δανειστές και δανειζόμενους από διαφορετικές χώρες.»¹⁸

Η διεθνοποίηση των τραπεζικών δραστηριοτήτων προκαλεί κάποιο κόστος. Πρώτον, συνδέεται με μια απώλεια εσόδων για τις κυβερνήσεις. Εφόσον η κεντρική τράπεζα επιβάλλει κάποιο ποσοστό διακράτησης ρευστών διαθεσίμων στο εγχώριο τραπεζικό σύστημα, η διεθνοποίηση των εργασιών οδηγεί στην αποδημία των κεφαλαίων είτε προς περιοχές που οι δεσμευμένες καταθέσεις είναι πιο τοκοφόρες είτε το υποχρεωτικό ποσοστό διακράτησης είναι μικρότερο.

¹⁷ «Η δυναμική του χρηματοοικονομικού συστήματος, Γ. Προβόπουλος – Π. Καπόπουλος, εκδ. ΚΡΙΤΙΚΗ, Αθήνα 2001.»

¹⁸ «Η δυναμική του χρηματοοικονομικού συστήματος, Γ. Προβόπουλος – Π. Καπόπουλος, εκδ. ΚΡΙΤΙΚΗ, Αθήνα 2001.»

3.7 Η ΔΙΑΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΑΓΟΡΑ

Ένα σύστημα πληρωμών είναι ένα σύστημα εργαλείων και κανόνων που επιτρέπει στις διάφορες οικονομικές μονάδες να εξυπηρετούν τις υποχρεώσεις πληρωμών τους και να εισπράττουν τα ποσά που τους οφείλονται. Οι τράπεζες, ως διαμεσολαβητές, είναι οι σημαντικότεροι παράγοντες στο σύστημα πληρωμών, αφού αποτελούν την πηγή του νόμιμου νομίσματος και διευκολύνουν τη μεταφορά κεφαλαίων ανάμεσα στις οικονομικές μονάδες. Εάν το σύστημα πληρωμών επεκτείνεται πέραν των εθνικών συνόρων, θεωρείται διεθνές σύστημα πληρωμών. Τυπικά, οι μεγάλες τράπεζες δρουν ως μονάδες συμψηφισμού όχι μόνο μεταξύ των πελατών τους αλλά και μεταξύ των μικρότερων τραπεζών.

Η ομαλή και αποτελεσματική λειτουργία των συστημάτων πληρωμών αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για τη σταθερότητα των χρηματοπιστωτικών αγορών. Οι πληρωμές που πραγματοποιούνται σε εθνικό και σε διασυνοριακό επίπεδο διακρίνονται σε (α) λιανικές πληρωμές για εμπορικές κυρίως συναλλαγές, εγχώριες και διασυνοριακές, (β) προσφορά υπηρεσιών διαχείρισεως διαθεσίμων για επιχειρήσεις, (γ) διακανονισμό πληρωμών σε συναλλαγές στις αγορές χρήματος και συναλλάγματος και (δ) διακανονισμό πληρωμών στις αγορές χρεογράφων.

«Η απόφαση για εισαγωγή του ευρώ στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, συνοδεύτηκε από την απόφαση για τη δημιουργία εθνικών συστημάτων πληρωμών σε πραγματικό χρόνο και σε ακαθάριστη βάση, σε αντικατάσταση ή συμπλήρωση των μέχρι σήμερα χρησιμοποιούμενων συστημάτων συμψηφισμού Real Time Gross Settlement. Τα νέα συστήματα πράγματι αναπτύχθηκαν από όλες τις 15 χώρες και ονομάστηκαν Real Time Gross Settlement. Για τις χώρες στις οποίες το εθνικό τους νόμισμα θα αντικατασταθεί με το ευρώ, τα συστήματα αυτό λειτούργησε από 1.1.1999 μόνο σε ευρώ. Για τις χώρες όπου ακόμα διατηρούνται σε ισχύ τα εθνικά νομίσματα, δημιουργούνται δύο κατηγορίες συστημάτων, όπου στο ένα θα πραγματοποιούνται πληρωμές μόνο σε ευρώ και στο άλλο θα πραγματοποιούνται πληρωμές μόνο σε εθνικό νόμισμα.

Τα συστήματα RTGS που λειτουργούν σε ευρώ σε καθεμιά από τις 15 χώρες μέλη διασυνδέονται ηλεκτρονικά μεταξύ τους με το Πανευρωπαϊκό Σύστημα Πληρωμών TARGET. Αυτό είναι το βασικό Πανευρωπαϊκό Σύστημα Πληρωμών, το οποίο, με βάση τα ανωτέρω, χαρακτηρίζεται από την αποκεντρωτική του λειτουργία. Το TARGET είναι το διασυνοριακό σύστημα πληρωμών της ΕΕ, στο οποίο οι συναλλαγές εκκαθαρίζονται σε πραγματικό χρόνο. Είναι ένα σύστημα διασύνδεσης, μέσω των εθνικών κεντρικών τραπεζών. Τα συστήματα RTGS (πραγματικού χρόνου) αντικαθιστούν στη σύγχρονη εποχή τα προηγούμενα συστήματα, όπου ο συμψηφισμός και ο διακανονισμός των συναλλαγών πραγματοποιείτο στο τέλος της κάθε ημέρας. Με τα συστήματα αυτά, αναπτύχθηκε μια κοινή γλώσσα για την πραγματοποίηση των πληρωμών σε ολόκληρη την Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι τράπεζες που έστειλαν το μήνυμα πληρωμής ενός ποσού σε μια άλλη τράπεζα, στην ουσία υπόσχονταν ότι θα πλήρωναν το υπόλοιπο που θα προέκυπτε από το διακανονισμό στο τέλος της ημέρας.

Η διατραπεζική αγορά χρησιμοποιείται από περισσότερες από 1.000 τράπεζες σε περισσότερες από 50 χώρες. Οι συναλλαγές μεταξύ τραπεζών αφορούν στα 2/3 όλων των συναλλαγών της ευρωπαϊκής αγοράς. Η διατραπεζική αγορά εκτελεί τέσσερις βασικές λειτουργίες. Πρώτον, επιτρέπει στις τράπεζες να διαχειρίζονται τις απαιτήσεις και τις υποχρεώσεις τους στο όριο, εξομαλύνοντας τις ημερήσιες διακυμάνσεις στη ρευστότητα. Δεύτερον, διευκολύνει την άριστη γεωγραφική κατανομή της παγκόσμιας ρευστότητας, αφού αναδιανέμει κεφάλαια από περιοχές με υπερβάλλουσα ρευστότητα σε περιοχές που παρουσιάζεται στενότητα σε ρευστά διαθέσιμα. Τρίτον, μέσω της διατραπεζικής αγοράς, γίνεται ευκολότερη η κάλυψη έναντι του συναλλαγματικού και επιτοκιακού κινδύνου. Τέλος, μέσω της διατραπεζικής αγοράς είναι δυνατή η αποφυγή των ρυθμιστικών κανόνων και φορολογίας, και, κατά συνέπεια, η μείωση του κόστους.»¹⁹

3.8 ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ (1998-2004)

Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα, διένυσε μία περίοδο που χαρακτηρίζεται από δυνάμεις αναδιαμόρφωσης οι οποίες κρίνονται επιτακτικές μετά από την πιστωτική απελευθέρωση. Αποκορύφωμα της όλης προσπάθειας αποτελεί η είσοδος της χώρας μας στην Οικονομική Νομισματική Ένωση (ΟΝΕ) και η καθιέρωση ενός κοινού ευρωπαϊκού νομίσματος, το ευρώ. Η εισαγωγή μιας χώρας στο σύστημα της ΟΝΕ προϋπέθετε το υποψήφιο κράτος -μέλος να πληρεί ορισμένα κριτήρια, σύμφωνα με τη συνθήκη του Maastricht. Στην περίπτωση της Ελλάδας, η εισαγωγή της στο σύστημα της Ευρωζώνης, αποτελούσε τρία στάδια:

Πρώτο Στάδιο (1.1.1999 - 31.12.2000) : Στο πρώτο στάδιο η ελληνική οικονομία καλείται να ικανοποιήσει τα κριτήρια σύγκλισης της Συνθήκης δηλαδή τα δημοσιονομικά μεγέθη, τα μακροχρόνια επιτόκια και ο πληθωρισμός .

Δεύτερο Στάδιο(1.1.2001-31.12.2001) : Το δεύτερο στάδιο σηματοδοτείται με την ένταξη της δραχμής στη Ζώνη του ευρώ. Χαρακτηριστικό σε αυτό το στάδιο είναι ότι ολοκληρώνεται η νομισματική ολοκλήρωση, καθορίζοντας πλέον μία αμετάκλητη ισοτιμία μεταξύ ευρώ και δραχμής. Συνέπεια του παραπάνω είναι η εξάλειψη των συναλλαγματικών διακυμάνσεων και η περαιτέρω σύγκλιση των ελληνικών επιτοκίων με τα επιτόκια της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Πρέπει επίσης να τονιστεί ότι ο καθορισμός μιας σταθερής συναλλαγματικής ισοτιμίας αφενός στερεί τη χώρα από ένα πολύ σημαντικό εργαλείο πολιτικής, αφετέρου όμως αποτελεί και ένα μέσο πίεσης για να βελτιωθεί η ανταγωνιστικότητα των ελληνικών προϊόντων και υπηρεσιών μέσω της βελτίωσης της ποιότητας, της παραγωγικότητας και του ελέγχου του κόστους της παραγωγής .

¹⁹ «*Η δυναμική του χρηματοοικονομικού συστήματος, Γ. Προβόπουλος – Π. Καπόπουλος, εκδ. ΚΡΙΤΙΚΗ, Αθήνα 2001.*»

Τρίτο Στάδιο (1.1.2002) : Στο τρίτο στάδιο καθορίζεται η συναλλαγματική ισοτιμία του Ευρώ σε σχέση με τα άλλα νομίσματα. Υπεύθυνο για τον προσδιορισμό των γενικών κατευθύνσεων της πολιτικής τίθεται το Συμβούλιο ECOFIN ενώ υπεύθυνη για την άσκηση της πολιτικής θα είναι η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ).

Οι όροι του Maastricht είναι :

1. Δημοσιονομικό έλλειμμα μικρότερο από 3% του ΑΕΠ.
2. Το δημόσιο χρέος να μην υπερβαίνει το 60%.
3. Συμμέτοχη μιας χώρας στο στενό περιθώριο διακύμανσης του ΜΣΙ (2,25%), χωρίς να έχει υπάρξει υποτίμηση τα τελευταία 2 έτη.
4. Πληθωρισμός, που να μην απέχει το πολύ 1,5 μονάδα από τον μέσο πληθωρισμό των τριών χωρών μελών με το χαμηλότερο ποσοστό πληθωρισμού.
5. Ονομαστικά μακροχρόνια επιτόκια, που επίσης να απέχουν το πολύ 2 ποσοστιαίες μονάδες από το μέσο επίπεδο των τριών χωρών μελών με το χαμηλότερο πληθωρισμό.

ΕΤΟΙΜΟΤΗΤΑ ΧΩΡΩΝ-ΜΕΛΩΝ ΕΟΚ ΓΙΑ ΤΟ ΤΡΙΤΟ ΣΤΑΔΙΟ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ Κ' ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟΥΣ ΠΑΡΑΠΑΝΩ ΟΡΟΥΣ

	Δημόσιον. Ελλείμμα %	Δημόσιο Χρέος %	Μακροχρ. Επιτόκια %	Πληθωρισμός %	Συναλλαγματ. Σταθερότης	Κριτήρ.
ΓΑΛΛΙΑ	1,5	47,2	9	3	ΝΑΙ	5
ΛΟΥΞΕΜΒ.	-2	6,9	8,2	3,4	ΝΑΙ	5
ΔΑΝΙΑ	1,7	66,7	10,1	2,4	ΝΑΙ	4
ΓΕΡΜΑΝΙΑ	3,6	45,4	8,7	4,6	ΝΑΙ	4
ΒΕΛΓΙΟ	1,9	43,8	9,9	6,5	ΝΑΙ	4
ΟΛΛΑΝΔΙΑ	4,4	78,4	8,9	3,2	ΝΑΙ	3
ΙΡΛΑΝΔΙΑ	4,1	102,8	9,2	3	ΝΑΙ	3
Μ. ΒΡΕΤΑΝΙΑ	1,9	43,8	9,9	6,5	ΌΧΙ	3
ΙΣΠΑΝΙΑ	3,9	45,6	12,4	5,8	ΌΧΙ	1
ΙΤΑΛΙΑ	3,9	101,2	12,9	6,4	ΌΧΙ	0
ΠΟΡΤΑΓ.	5,4	64,7	17,1	11,7	ΌΧΙ	0
ΕΛΛΑΔΑ	17,9	96,4	19,5	18	ΌΧΙ	0
Απαιτήσεις	< 3	< 60	< 10,1	< 4,4	ΝΑΙ	5

Πηγή IOBE

ΚΟΣΤΟΣ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

Με την εισαγωγή του νέου νομίσματος, τα τραπεζικά ιδρύματα της Ελλάδας καλούνται να έχουν προετοιμασθεί κατάλληλα έτσι ώστε να ελαχιστοποιηθεί η διατάραξη των

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

τραπεζικών συναλλαγών. Οι τράπεζες έπρεπε να προχωρήσουν σε λειτουργικές αλλαγές οι οποίες θα καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα θεμάτων όπως τα παρακάτω:

- Προσαρμογή των μέσων συναλλαγών
- Προσαρμογή των πληροφοριακών συστημάτων.
- Προσαρμογή προγραμμάτων λογισμικού.
- Αλλαγές σε συμβάσεις , λογιστικά συστήματα και έντυπα σύμφωνα με τις οδηγίες της Ευρωπαϊκής Τράπεζας .
- Ανάπτυξη στρατηγικών κατάτμησης των αγορών, εξειδίκευσης, επιλεκτικής διαχείρισης προϊόντων και πελατείας.

Έχουν γίνει προσπάθειες να προσδιοριστεί το ύψος του κόστους που θα υποστούν οι τράπεζες κατά τη διαδικασία προσαρμογής. Αλλά δεν μπορεί να προσδιοριστεί.

ΜΕΤΑΒΟΛΕΣ ΣΤΙΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ : Η εισαγωγή του νέου νομίσματος επηρέασε σε μεγάλο βαθμό τις τραπεζικές υπηρεσίες στην χώρα μας. Αφ'ένος η σύγκλιση των ευρωπαϊκών επιτοκίων με τα ελληνικά εξάλειψαν το συναλλαγματικό κίνδυνο και αυτό είχε ως συνέπεια ότι μεγάλες ελληνικές εξαγωγικές επιχειρήσεις είχαν τη δυνατότητα χρηματοδότησης από αλλοδαπές τράπεζες. Αφ'ετέρου με την κατάργηση του εθνικού μας νομίσματος εξαλείφθηκε το συγκριτικό πλεονέκτημα και την προστασία που παρείχε η δραχμή στα ελληνικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, ένα γεγονός που ανάγκασε τις ελληνικές τράπεζες να περιορίσουν τα λειτουργικά τους έξοδα και να δημιουργήσουν ισχυρούς χρηματοοικονομικούς ομίλους με τις κατάλληλες υποδομές για να είναι σε θέση να αντεπεξέλθουν σε ένα νέο διεθνοποιημένο και ανταγωνιστικό τραπεζικό περιβάλλον. Κυρίως οι προσπάθειες των ελληνικών τραπεζών εντάθηκαν στους παρακάτω τομείς :

- ✓ Στις εργασίες επενδυτικής τραπεζικής.
- ✓ Δραστηριότητες στις διατραπεζικές συναλλαγές.
- ✓ Διαχείριση περιουσιακών στοιχείων κυρίως κινητών αξιών.
- ✓ Χρηματοδότηση και παροχή υπηρεσιών σε μεγάλες επιχειρήσεις και οργανισμούς.

Συνέπεια των παραπάνω αποτελεί η μείωση της ζήτησης για τα προϊόντα που παραδοσιακά παρεχόταν από τις ελληνικές τράπεζες σε εγχώριους μεγάλους επενδυτές και η αύξηση της ζήτησης για προϊόντα και υπηρεσίες σε πανευρωπαϊκό επίπεδο.

ΕΞΑΓΟΡΕΣ –ΣΥΓΧΩΝΕΥΣΕΙΣ

Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα, διατηρεί το συγκριτικό πλεονέκτημα στην εγχώρια αγορά κυρίως στις υπηρεσίες λιανικής. Οι ξένες τράπεζες προσπαθώντας να

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

διεισδύσουν σε αυτόν τον τομέα προχώρησαν σε στρατηγικές συμμαχίες με εγχώρια ιδρύματα. Η διαδικασία αυτή διευκολύνθηκε σε μεγάλο βαθμό από την ιδιωτικοποίηση των τραπεζών που βρισκόταν υπό κρατικό έλεγχο. Αν και η περίοδος 1993-2002 χαρακτηρίστηκε κυρίως από την ενοποίηση του τραπεζικού συστήματος, τόσο από την περίοδο 1990-1993 όσο και από το 2002 ιδρύθηκαν νέες τράπεζες. Στο μέλλον αναμένεται να υπάρξει περαιτέρω ενοποίηση, καθώς το μέγεθος των ελληνικών τραπεζών παραμένει μικρό για τα ευρωπαϊκά δεδομένα και η διαδικασία ενοποίησης του ευρωπαϊκού χρηματοπιστωτικού τομέα παρουσιάζει και πάλι επιτάχυνση.

ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ ΠΛΗΡΩΜΩΝ

Η αντικατάσταση των εθνικών νομισμάτων από το Ευρώ επέφερε σημαντικές αλλαγές όχι μόνο στη διάρθρωση των αγορών και των χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων αλλά και στο μηχανισμό κίνησης κεφαλαίων και στα συστήματα πληρωμών στο χώρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Για να επιτύχει το εγχείρημα της καθιέρωσης του Ευρώ στην Ελλάδα, σημαντικό ρόλο θα διαδραματίσει ο συντονισμός των ενεργειών της Τράπεζας της Ελλάδος, των πιστωτικών ιδρυμάτων και της Δημόσιας Διοίκησης. Το κύριο βάρος θα πέσει στα συστήματα πληρωμών.

Τα συστήματα πληρωμών είναι : το σύστημα TARGET και το σύστημα HERMES.

Είδη Συναλλαγών που διαχειρίζεται το TARGET :

- Υποχρεωτικά όλες τις πληρωμές που είναι συνδεδεμένες με την άσκηση νομισματικής πολιτικής, όπου το ΕΣΚΤ είναι ο ένας αντισυμβαλλόμενος.
- Διεκπεραίωση συναλλαγών των Συστημάτων συμψηφισμού Μεγάλης Αξίας που λειτουργούν σε ευρώ.
- Διασυννοριακές συναλλαγές των πιστωτικών ιδρυμάτων και των πελατών τους.

Είδη Συναλλαγών που διαχειρίζεται το HERMES :

- Πράξεις διατραπεζικής αγοράς χρήματος.
- Αποτέλεσμα των συστημάτων συμψηφισμού.
- Συναλλαγές στις οποίες ο ένας συμβαλλόμενος είναι η τράπεζα της Ελλάδος.

ΔΙΑΤΡΑΠΕΖΙΚΑ ΣΥΣΤΗΜΑΤΑ

- DIASCHEQUE (Διατραπεζικό Σύστημα Συμψηφισμού Επιταγών).
- DIASPAY (Διατραπεζικό Σύστημα Πληρωμής Αποδοχών).
- DIASTRANSFEER (Διατραπεζικό Σύστημα Μεταφοράς Κεφαλαίων).
- DIASATM (Διατραπεζικό Σύστημα ATM).
- DIASATM Cash-Card (Διατραπεζικό Σύστημα Έκδοσης και Διαχειρίσεις Καρτών).
- DIAS-DRS (Διατραπεζικό Σύστημα Ανάκτησης Εφεδρικών Μηχανογραφικών Υπηρεσιών).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΕΣ ΠΛΗΡΩΜΕΣ ΣΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ TARGET

	2001	2002	% Μεταβολή
Μέσος Ημερήσιος Όγκος	211,274	253,016	20
Μέση Ημερήσια Αξία	1,299	1,522	19

Πηγή ΕΚΤ

ΔΙΑΣΥΝΟΡΙΑΚΕΣ ΠΛΗΡΩΜΕΣ ΣΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ HERMES 2003

	2002	Ιαν.	Φεβρ.	Μαρ.	Απρ.	Μάιος
Μέσος Ημερήσιος Όγκος	1,210	1,329	1,463	1,427	1,3571	1,382
Μέση Ημερήσια Αξία	4,9	5,8	6,4	7,2	6,4	7,0

Πηγή: ΕΚΤ

Η ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΤΗΝ 31 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1990
(σε εκατομμύρια δραχμές)

ΟΙ ΤΡΑΠΕΖΕΣ ΚΑΤΑ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ	Ενεργητικό	% συμμετοχής	Καταθέσεις	% συμμετοχής	Πιστώσεις	% συμμετοχής
I. Κεντρική Τράπεζα	5.911.696	28.1	597.612	5.0	3.802.201	35.3
1. Τράπεζα της Ελλάδος	5.911.696	28.1	597.612	5.0	3.802.201	35.3
II. Εμπορικές Τράπεζες	10.030.655	47.6	8.300.757	69.2	3.210.683	29.8
Ελληνικές	8.523.806	40.5	7.356.774	61.4	2.762.051	25.6
1. Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος	4.657.573	22.1	4.162.545	34.7	1.321.881	12.3
2. Εμπορική Τράπεζα της Ελλάδος	1.362.245	6.5	1.166.381	9.7	494.735	4.6
3. Ιονική και Λαϊκή Τράπεζα της Ελλάδος	635.936	3.0	531.156	4.4	242.125	2.2
4. Τράπεζα Πιστεως	724.266	3.4	613.339	5.1	244.674	2.3
5. Γενική Τράπεζα της Ελλάδος	215.445	1.0	182.748	1.5	92.451	.9
6. Τράπεζα Πειραιώς	23.655	.1	21.185	.2	8.993	.1
7. Τράπεζα Επαγγελματικής Πιστεως	50.678	.2	40.730	.3	24.390	.2
8. Τράπεζα Αττικής	32.544	.2	22.882	.2	11.220	.1
9. Τράπεζα Κρήτης	158.447	.8	102.389	.9	70.335	.7
10. Τράπεζα Εργασίας	337.251	1.6	270.868	2.3	113.071	1.0
11. Τράπεζα Μακεδονίας Θράκης	162.534	.8	133.312	1.1	66.104	.6
12. Τράπεζα Κεντρικής Ελλάδος	64.715	.3	50.038	.4	23.127	.2
13. Αρaboελληνική Τράπεζα	18.460	.1	14.563	.1	6.955	.1
14. Ελληνογαλλική Τράπεζα	72.900	.3	42.255	.4	41.365	.4
15. Δωρική Τράπεζα	4.713	.0	2.383	.0	625	.0
16. Τράπεζα Χίου	2.444	.0	0	.0	0	.0

Ξένοι (1)	(2)	1.506.849	7.2	15.0	943.983	7.9	11.4	448.632	4.2	14.0
19. 1. Citibank	(1964)	451.915	2.1	4.5	276.421	2.3	3.3	48.098	.4	1.5
20. 2. American Express	(1920)	64.042	.3	.6	56.979	.5	.7	16.416	.2	.5
21. 3. Chase Manhattan Bank	(1968)	38.075	.2	.4	32.563	.3	.4	4.598	.0	.1
22. 4. Bank of America	(1968)	40.580	.2	.4	34.714	.3	.4	12.177	.1	.4
23. 5. Bank of Nova Scotia	(1968)	58.706	.3	.6	36.790	.3	.4	11.801	.1	.4
24. 6. National Westminster Bank	(1974)	102.666	.5	1.0	80.368	.7	1.0	21.330	.2	.7
25. 7. Grindlays Bank	(1974)	36.990	.2	.4	23.274	.2	.3	7.605	.1	.2
26. 8. Algemene Bank Nederland	(1974)	111.833	.5	1.1	62.600	.5	.8	89.576	.8	2.8
27. 9. Royal Bank of Scotland	(1974)	61.330	.3	.6	37.598	.3	.5	20.904	.2	.7
28. 10. Crédit Commercial de France	(1981)	66.955	.3	.7	60.759	.5	.7	26.351	.2	.8
29. 11. Bank Saderat Iran	(1977)	3.415	.0	.0	308	.0	.0	2.402	.0	.1
30. 12. Barclays Bank	(1978)	113.316	.5	1.1	51.666	.4	.6	60.627	.6	1.9
31. 13. Midland Bank	(1981)	96.135	.5	1.0	82.380	.7	1.0	26.285	.2	.8
32. 14. Société Générale	(1981)	94.605	.4	.9	11.434	.1	.1	50.480	.5	1.6
33. 15. Banque de Paris et Pays Bas	(1980)	21.563	.1	.2	8.682	.1	.1	10.329	.1	.3
34. 16. Arab Bank	(1980)	14.258	.1	.1	11.488	.1	.1	4.594	.0	.1
35. 17. Bayerische Vereinsbank	(1989)	49.741	.2	.5	24.815	.2	.3	8.249	.1	.3
36. 18. Banque National de Paris	(1982)	73.924	.4	.7	47.055	.4	.6	20.384	.2	.6
37. 19. Citibank Ναυτιλιακή	(1988)	6.800	.0	.1	4.089	.0	.0	6.426	.1	.2

III. Αναπτυξιακές Τράπεζες		806.642	3.8	0	.0	456.723	4.2
38.	1. Ελληνική Τράπεζα Βιομηχανικής Αναπτύξεως	673.112	3.2	0	.0	391.677	3.6
39.	2. Εθνική Τράπεζα Επενδύσεων Βιομηχανικής Αναπτύξεως	105.051	.5	0	.0	46.747	.4
40.	3. Τράπεζα Επενδύσεων	28.479	.1	0	.0	18.299	.2
IV. Τράπεζες Αγροτικής Πιστεως		1.732.397	8.2	1.251.872	10.4	1.466.165	13.6
41.	1. Αγροτική Τράπεζα της Ελλάδος	1.732.397	8.2	1.251.872	10.4	1.466.165	13.6
V. Τράπεζες Κτηματικής Πιστεως		1.117.927	5.3	671.105	5.6	632.432	5.9
42.	1. Εθνική Κτηματική Τράπεζα της Ελλάδος	1.091.864	5.2	657.907	5.5	630.241	5.8
43.	2. Εθνική Στεγαστική Τράπεζα της Ελλάδος	26.063	.1	13.198	.1	2.191	.0
VI. Ιδιώτητα Πιστωτικοί Οργανισμοί		1.452.631 ⁽³⁾	6.9	1.166.393 ⁽³⁾	9.7	1.212.449 ⁽³⁾	11.2
44.	1. Ταχυδρομικό Ταμειτήριο	1.194.391	5.7	973.234	8.1	1.071.659	9.9
45.	2. Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων	258.240	1.2	193.159	1.6	140.790	1.3
ΓΕΝΙΚΟ ΣΥΝΟΛΟ		21.051.948	100	11.987.739	100	10.780.653	100

Πηγή: Δημοσιεύματα στοιχεία Ισολογισμών και Λογιστικών Καταστάσεων.

(1) Δεν περιλαμβάνεται η First National Bank of Chicago που από τις αρχές του 1988 διέκοψε τις εργασίες της στην Ελλάδα.

(2) Χρονολογία εγκατάστασής στην Ελλάδα.

(3) Στοιχεία Λογιστικών Καταστάσεων 30ης Δεκεμβρίου 1990.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Υπάρχει μια μεταστροφή τα τελευταία χρόνια στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα. Στην περίοδο 1985-1989, προωθήθηκε συστηματικά και με αποτελεσματικό τρόπο η σταδιακή απελευθέρωση αυτού του συστήματος. Μέχρι τα μέσα περίπου της δεκαετίας του 1980, το σύστημα λειτουργούσε ολοκληρωτικά κάτω από την κυβερνητική καθοδήγηση, με προφανή στόχο τη φορολόγηση μέσω του πληθωρισμού των αποταμιευμάτων του ελληνικού λαού και τη χρηματοδότηση με αρνητικά πραγματικά επιτόκια του δημόσιου τομέα και του μεγάλου, κυρίως, επιχειρηματικού κεφαλαίου. Τα χρηματοπιστωτικά μέσα, στα οποία ο Έλληνας πολίτης θα μπορούσε να τοποθετήσει κάπως πιο αποδοτικά τις αποταμιεύσεις του ήταν ανύπαρκτα. Ιδιαίτερα όσον αφορά τα νέα χρηματοπιστωτικά μέσα και τις νέες μορφές προσφοράς χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, δεν είχαν ουσιαστικά καμιά εφαρμογή στην περίπτωση της ελληνικής οικονομίας, όπου οι αγορές χρήματος, κεφαλαίου και συναλλάγματος ήταν σχεδόν ανύπαρκτες.

Σήμερα η κατάσταση έχει αλλάξει ριζικά. Ο αποταμιευτής όχι μόνο πληρώνεται από τις τράπεζες το πραγματικό κόστος του χρήματος για τις καταθέσεις του, αλλά έχει στη διάθεση του και αρκετά χρηματοπιστωτικά μέσα, τα οποία του δίνουν τη δυνατότητα για αποτελεσματική διαχείριση του χαρτοφυλακίου του, με στόχο τη μεγαλύτερη απόδοση. Από την άλλη μεριά, οι επιχειρήσεις όλων των τομέων της οικονομίας έχουν άμεση πρόσβαση στο τραπεζικό σύστημα, τόσο για την ομαλή χρηματοδότηση των δραστηριοτήτων τους όσο και για την αποδοτική διαχείριση των διαθεσίμων τους.

Όλα τα παραπάνω αποτελούν σημαντικές αλλά αναγκαίες προσαρμογές του ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος στο νέο οικονομικό περιβάλλον στο οποίο επιβάλλεται να λειτουργήσει η ελληνική οικονομία μέσα στην ενοποιημένη ευρωπαϊκή αγορά. Η διαδικασία της προσαρμογής όχι μόνο δεν έχει ολοκληρωθεί, αλλά αντίθετα το ελληνικό σύστημα βρίσκεται αρκετά πίσω σε σύγκριση με τις εξελίξεις στα άλλα ευρωπαϊκά συστήματα.

Μπορούμε να εντοπίσουμε κάποια σημεία των ελληνικών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και των τραπεζών :

Τα ελληνικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, με την ενοποίηση της εσωτερικής αγοράς της ΕΟΚ, αντιμετωπίζουν τον ανταγωνισμό από τα ιδρύματα όχι μόνο των χωρών-μελών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας αλλά και από εκείνα άλλων αναπτυσσόμενων και αναπτυσσόμενων χωρών. Αντιμετωπίζουν την εκτεταμένη εισβολή στην ελληνική αγορά των μεγάλων ευρωπαϊκών, αμερικανικών και ιαπωνικών τραπεζών και άλλων μη τραπεζικών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, τα οποία έχουν ήδη αποδυθεί σε μια έντονα ανταγωνιστική προσπάθεια να καταλάβουν κύριες θέσεις στην ενοποιημένη ευρωπαϊκή αγορά.

Ο ανταγωνισμός που αντιμετωπίζουν τα ελληνικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα θα αναφέρεται όχι μόνο στα παραδοσιακά προϊόντα, όπως η προσέλκυση καταθέσεων και η παροχή βραχυχρόνιων και μεσομακροχρόνιων δανείων. Επίσης υπαρκτή είναι η σταδιακή εισαγωγή στην ελληνική αγορά ολόκληρης της σειράς των νέων χρηματοπιστωτικών προϊόντων και τεχνικών χρηματοδότησης και προσέλκυσης

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

αποταμιεύσεων, καθώς και των νέων μεθόδων διάθεσης των παραδοσιακών και των νέων υπηρεσιών. Πιο συγκεκριμένα:

1. Ο κίνδυνος δεν είναι ότι τα ξένα ιδρύματα θα κερδίσουν μεγάλα μερίδια στην αγορά καταθέσεων της ελληνικής οικονομίας. Ο πραγματικός κίνδυνος είναι ότι οι Έλληνες αποταμιευτές και επενδυτές θα πάψουν να θεωρούν τις τραπεζικές καταθέσεις ως την πιο αποδοτική και την πιο πρόσφορη τοποθέτηση των διαθεσίμων τους. Θα ζητήσουν και αυτοί τα σύγχρονα χρηματοπιστωτικά προϊόντα που έχουν στη διάθεση τους οι ξένοι αποταμιευτές. Και σε αυτό τον τομέα ένα πλήθος από εξειδικευμένα ιδρύματα ξένων χωρών θα είναι σε καλύτερη ανταγωνιστική θέση για να προσελκύσουν ένα μεγάλο μέρος των αποταμιεύσεων των Ελλήνων πολιτών. Σε κάθε περίπτωση, το κόστος του χρήματος για τις ελληνικές τράπεζες θα αυξηθεί σημαντικά και η δυνατότητα τους να αποκομίζουν μεγάλα κέρδη θα πάψει να υφίσταται.

2. Θα πρέπει εδώ να σημειωθεί ότι η τεράστια αύξηση του κόστους του χρήματος για τις τράπεζες, η οποία πράγματι σημειώθηκε τα τελευταία χρόνια, δεν επηρέασε μέχρι σήμερα αρνητικά την κερδοφορία των ελληνικών τραπεζών για δύο κυρίως λόγους: Πρώτο, η ολιγοπωλιακή διάρθρωση του τραπεζικού συστήματος και ο υποτονικός ανταγωνισμός που επικρατεί ακόμα στην ελληνική χρηματοπιστωτική αγορά τους επέτρεψε να μετακυλήσουν την αύξηση αυτή στους πελάτες τους, δηλαδή στους καταναλωτές, τις επιχειρήσεις και το Δημόσιο. Δεύτερο, η απελευθέρωση των τραπεζών να προσφέρουν πιστωτικές υπηρεσίες σε προηγουμένως απαγορευμένους τομείς διατήρησε τη ζήτηση πιστώσεων σε υψηλά επίπεδα, παρά τη σημαντική αύξηση των επιτοκίων χορηγήσεων. Ως αποτέλεσμα αυτών των παραγόντων, τα κέρδη των τραπεζών αυξήθηκαν αντί να μειωθούν, και οι τιμές των μετοχών τους έφτασαν σε εξαιρετικά υψηλά επίπεδα.

Είναι χαρακτηριστικό το γεγονός ότι οι ελληνικές τράπεζες μέχρι πρόσφατα έπαιζαν απλώς το ρόλο του πράκτορα στην αγορά συναλλάγματος, όπου λειτουργούσαν για λογαριασμό της Τράπεζας της Ελλάδος, χωρίς να αναλαμβάνουν οι ίδιες κανένα συναλλαγματικό κίνδυνο. Είναι αναμφισβήτητο ότι, οι ελληνικές τράπεζες που είναι υποχρεωμένες να λειτουργούν ελεύθερα και με δική τους ευθύνη και στην προθεσμιακή αγορά, αντιμετωπίζουν μεγάλες ελλείψεις εξειδικευμένου προσωπικού και τεχνολογικού εξοπλισμού, πράγμα που είναι πολύ πιθανό να τις φέρει σε δεύτερη μοίρα, έναντι των εξειδικευμένων, και με τεράστια πείρα σε αυτούς τους τομείς, ξένων ιδρυμάτων.

Οι ελληνικές τράπεζες αν δεν μπορέσουν να ακολουθήσουν τις μεγάλες ξένες τράπεζες στον τομέα των τεράστιων επενδύσεων που απαιτούνται σε συστήματα ηλεκτρονικών υπολογιστών, τηλεπικοινωνιών και μετάδοσης πληροφοριών και μηνυμάτων.

Οι ελληνικές τράπεζες θα αντιμετωπίσουν τον ανταγωνισμό των ξένων, χωρίς στην πραγματικότητα να είναι σε θέση να προσφέρουν την ευρεία σειρά των σύγχρονων και εξειδικευμένων χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, οι οποίες, όπως αναλύεται στην παρούσα μελέτη, στην παγκόσμια αγορά τείνουν να αντικαταστήσουν σε μεγάλο βαθμό τις παραδοσιακές. Τυχόν συγκέντρωση της προσπάθειας των ελληνικών τραπεζών να επικρατήσουν στον τομέα της προσφοράς των παραδοσιακών εργασιών, όπου φυσιολογικά θα κατέχουν κάποιο συγκριτικό πλεονέκτημα λόγω του εκτεταμένου δικτύου

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

υποκαταστημάτων που διαθέτουν, δεν μπορεί να αποτελέσει λύση στο πρόβλημα ανταγωνιστικότητας που θα αντιμετωπίσουν αυτές οι τράπεζες με το άνοιγμα της αγοράς. Αυτό συμβαίνει γιατί από τη μια μεριά δεν είναι καθόλου σίγουρο ότι μια τέτοια προσπάθεια θα μπορούσε να επιτύχει πλήρως και από την άλλη, γιατί και αν ακόμα οι ελληνικές τράπεζες πετύχαιναν το σκοπό τους να επικρατήσουν στις παραδοσιακές αγορές, αυτό δεν θα ήταν αρκετό να τους επιτρέψει να κατακτήσουν ικανοποιητικά επίπεδα αποδοτικότητας, ιδιαίτερα αν ληφθεί υπόψη το πολύ μικρό μέγεθος της εγχώριας αγοράς. Όσον αφορά τα θέματα που προκύπτουν για τις ελληνικές τράπεζες από την εφαρμογή των Οδηγιών των τραπεζών, το πρόβλημα δεν θα είναι μια ενδεχόμενη αδυναμία των ελληνικών τραπεζών να αποκαταστήσουν το ύψος των ιδίων κεφαλαίων τους σε επίπεδα που να ικανοποιούνται τυπικά οι απαιτήσεις για τη σύνθεση των ιδίων κεφαλαίων και για το ύψος του συντελεστή. Θα πρέπει να γίνει κατανοητό ότι η κρατική εγγύηση δεν θα είναι αρκετή στο μέλλον για την επίλυση του προβλήματος των επισφαλών απαιτήσεων αυτών των τραπεζών, ούτε θα είναι δυνατό να παρέχονται αφειδώς επιδοτήσεις για την κάλυψη των ζημιών των τραπεζών από αυτές τις επισφαλείς απαιτήσεις. Η επίλυση των προβλημάτων στις σχέσεις των μεγάλων ελληνικών τραπεζών με τις προβληματικές επιχειρήσεις και το ελλειμματικό κράτος αποτελεί μια σημαντική προϋπόθεση για την εφαρμογή από την Ελλάδα των αρχών της 2ης Συντονιστικής Τραπεζικής Οδηγίας και των άλλων συναφών Οδηγιών.

Συμπερασματικά, θα μπορούσε να λεχθεί ότι το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα έπρεπε στις νέες συνθήκες που δημιουργήθηκαν να κάνει ένα διπλό βήμα. Καταρχήν, έπρεπε να καλύψει την τεράστια απόσταση που υπήρχε, ως προς την προσφορά χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, ανάμεσα στο σημερινό ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα και στο διεθνές σύστημα όπως αυτό λειτουργούσε μέχρι πρόσφατα. Από εκεί και πέρα έπρεπε να ακολουθήσει τις ραγδαίες προσαρμογές και τον πρόσθετο εκσυγχρονισμό που σημειώνονται τα τελευταία χρόνια στο διεθνές σύστημα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- ❖ Σ. ΒΛΙΑΜΟΣ – Ν. ΚΥΡΙΑΖΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ: Η ΑΠΟΠΕΡΙΦΕΡΕΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΕΘΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ, ΈΝΩΣΗ ΕΛΛΗΝΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ, ΑΘΗΝΑ 1993.
- ❖ Ν. ΜΟΥΣΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ, ΠΑΠΑΖΗΣΗ, ΑΘΗΝΑ 2003.
- ❖ Α. ΖΗΤΡΙΔΗΣ – Χ. ΚΑΤΣΑΝΗΣ – Γ. ΤΡΑΓΑΚΗΣ – Ν. ΤΣΑΒΕΑΣ – Ι. ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗΣ, ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ, ΙΟΒΕ, ΑΘΗΝΑ 1992.
- ❖ Α. Δ. ΤΣΙΜΠΟΥΚΗ, ΟΙ ΝΕΟΙ ΘΕΣΜΟΙ, ΑΘΗΝΑ 1995.
- ❖ Α. ΜΟΣΧΟΝΑΣ, ΤΑΞΙΚΗ ΠΑΛΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ Ε.Ο.Κ., ΊΔΡΥΜΑ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ, ΑΘΗΝΑ 1990.
- ❖ Δ. Κ. ΜΑΡΟΥΛΗ, ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΣΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΙ Η ΕΝΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΑΓΟΡΑΣ : ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, ΚΕΠΕ, ΑΘΗΝΑ 1992.
- ❖ Κ.ΚΩΣΤΗΣ, ΟΙ ΤΡΑΠΕΖΕΣ ΚΑΙ Η ΚΡΙΣΗ, ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, ΑΘΗΝΑ 1985.
- ❖ Γ. ΠΡΟΒΟΠΟΥΛΟΣ – Π. ΚΑΠΟΠΟΥΛΟΣ, Η ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΤΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ, ΚΡΙΤΙΚΗ, ΑΘΗΝΑ 2001.
- ❖ ΠΑΝΟΣ ΚΑΖΑΚΟΣ, ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΕ ΚΡΑΤΟΣ ΚΑΙ ΑΓΟΡΑ, ΠΑΤΑΚΗ, ΑΘΗΝΑ 2001.
- ❖ Δ. ΠΑΠΑΒΑΣΙΛΕΙΟΥ, ΤΟ ΧΡΗΜΑ, ΛΙΒΑΝΗ, ΑΘΗΝΑ 2002.
- ❖ Π. ΚΟΡΛΙΡΑ, ΜΠΕΝΟΥ, ΝΟΜΙΣΜΑΤΙΚΗ ΘΕΩΡΙΑ, ΑΘΗΝΑ 2000.
- ❖ ΣΥΣΤΗΜΑ ΕΓΓΥΗΣΗΣ ΚΑΤΑΘΕΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ, ΤΕΚ, ΑΘΗΝΑ 2001.
- ❖ Γ. ΖΑΒΒΟΣ, Η ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΤΗΣ ΕΟΚ ΕΝ ΟΨΕΙ ΤΟΥ 1992, ΣΑΚΚΟΥΛΑ, ΑΘΗΝΑ 1989.
- ❖ Ξ. ΖΟΛΩΤΑΣ, Η ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ, ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, ΑΘΗΝΑ 1991.
- ❖ Δ. ΜΟΣΧΟΣ, ΤΟ ΠΑΡΟΝ ΚΑΙ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ, ΙΟΒΕ, ΑΘΗΝΑ 1997.
- ❖ Γ. ΠΡΟΒΟΠΟΥΛΟΣ, ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ, ΙΟΒΕ, ΑΘΗΝΑ 1995.
- ❖ Γ. ΘΑΝΟΣ, ΕΞΕΛΙΞΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ, ΑΘΗΝΑ 1999.
- ❖ Γ. ΠΡΟΒΟΠΟΥΛΟΣ – ΧΡ. ΓΚΟΡΤΣΟΣ, ΤΟ ΝΕΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ : ΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ, ΣΑΚΚΟΥΛΑ, ΑΘΗΝΑ 2004.
- ❖ Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ, ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ, ΑΘΗΝΑ 1980.
- ❖ Π. ΑΛΕΞΑΚΗΣ, ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΚΑΤΩ ΑΠΟ ΤΙΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΕΣ, ΚΟΙΝΟΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΤΙΣ ΑΛΛΕΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ, ΠΑΠΑΖΗΣΗ, ΑΘΗΝΑ 1990.
- ❖ Γ. ΤΡΑΓΑΚΗΣ, Η ΘΕΣΜΙΚΗ ΘΕΜΕΛΙΩΣΗ ΤΗΣ ΚΟΙΝΗΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗΣ ΑΓΟΡΑΣ, ΣΑΚΚΟΥΛΑ, ΑΘΗΝΑ 1999.

❖ Ι. ΧΟΛΕΒΑΣ, ΤΡΑΠΕΖΙΚΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ, INTERBOOK, ΑΘΗΝΑ 1995.

Ηλεκτρονικές Διευθύνσεις :

- 1) www.hba.gr
- 2) www.nbg.gr
- 3) www.iobe.gr
- 4) www.bankofgreece.gr

ΑΡΘΡΑ :

- ✓ ΑΘΑΝΑΣΟΓΛΟΥ Π. Π. : « Τα ευρωπαϊκό τραπεζικό σύστημα και η κεφαλαιαγορά : ο ρόλος τους στην ανάπτυξη της ευρωπαϊκής ένωσης» ΔΕΛΤΙΟ Ε.Ε.Τ. Γ' Τρίμηνο 1998.
- ✓ ΒΙΔΑΛΗ Δ. ΙΩΑΝΟΥ Α. : « Μια νέα διάσταση της τραπεζικής πραγματικότητας» ΔΕΛΤΙΟ Ε.Ε.Τ. Γ' Τρίμηνο 1999.
- ✓ ΚΑΡΑΜΟΥΖΗΣ Ν. : «Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα μπροστά στη νέα πραγματικότητα» ΔΕΛΤΙΟ Ε.Ε.Τ. Β' Τρίμηνο 2002.
- ✓ ΚΑΝΕΛΟΠΟΥΛΟΥ Κ. Ν. : « Ευρώ και απασχόληση στις ελληνικές τράπεζες» ΔΕΛΤΙΟ Ε.Ε.Τ. Α' Τρίμηνο 1998.
- ✓ ΚΑΡΑΤΖΑΣ Θ. : « Η ελληνική οικονομία και τραπεζικό σύστημα στην εποχή του ευρώ» ΔΕΛΤΙΟ Ε.Ε.Τ. Α' Τρίμηνο 2000.
- ✓ ΘΩΜΑΔΑΚΗΣ Σ. : «Οι τράπεζες, η κεφαλαιαγορά και το ευρώ» ΔΕΛΤΙΟ Ε.Ε.Τ. Α' Τρίμηνο 1999.
- ✓ ΔΟΥΚΑ ΣΠ. : «Πως θα επιβιώσουν οι ελληνικές τράπεζες» Οικονομικός ταχυδρόμος 1996, (φ33, σελ. 33).
- ✓ ΚΕΦΑΛΑ Α. : «Η πραγματική απελευθέρωση του τραπεζικού συστήματος» Οικονομικός ταχυδρόμος 1995, (φ23, σελ.14).
- ✓ ΜΑΣΟΥΡΑΚΗ Μ. : «ΟΝΕ και ελληνικό τραπεζικό σύστημα» ΔΕΛΤΙΟ Ε.Ε.Τ. Α' Τρίμηνο 1998.
- ✓ ΠΑΠΑΔΗΜΟΣ Λ. : «Το ευρώ, η ελληνική οικονομία και το τραπεζικό σύστημα» ΔΕΛΤΙΟ Ε.Ε.Τ. Α' Τρίμηνο 1999.
- ✓ ΠΑΠΑΔΑΚΗΣ Μ. : «Χρηματοπιστωτικός τομέας» ΔΕΛΤΙΟ Ε.Ε.Τ. Α' Τρίμηνο 1999.
- ✓ ΧΑΤΖΗ Γ. : «Ο κόσμος των ιδιωτικών τραπεζών» ΔΕΛΤΙΟ Ε.Ε.Τ. Β' Τρίμηνο 1998.
- ✓ ΧΑΣΙΩΤΗ ΑΝ. : «Η πολλαπλή συνεισφορά των τραπεζών στην πρόοδο της ελληνικής οικονομίας» ΔΕΛΤΙΟ Ε.Ε.Τ. Δ' Τρίμηνο 2002.
- ✓ ΧΡΗΣΤΙΔΟΥ Φ. : «Τάσεις κ' προοπτικές της τραπεζικής αγοράς» ΔΕΛΤΙΟ Ε.Ε.Τ. Γ' Τρίμηνο 1998.

ΣΥΓΓΡΑΦΕΑΣ

ΤΙΤΛΟΣ

ΛΗΞΗ	ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟ ΔΑΝΕΙΖΟΜΕΝΟΥ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

Τηλ.: 24210 06300-L

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

004000074689